

ISSN: 2286-9395

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2561

เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติ และการเสนอผลงานวิจัยที่มีเนื้อหาครอบคลุมสาขาวิชาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ผู้นิพนธ์ต้องรับผิดชอบข้อความในบทนิพนธ์ของตน มหาวิทยาลัยพะเยาไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับบทความที่ตีพิมพ์เสมอไป ผู้สนใจสามารถคัดลอก และนำไปใช้ได้ แต่จะต้องขออนุมัติเจ้าของและได้รับการอนุมัติเป็นลายลักษณ์อักษรก่อน พร้อมกับการอ้างอิงและกล่าวคำขอบคุณให้ถูกต้องด้วย

เจ้าของ: มหาวิทยาลัยพะเยา

กำหนดออก: ปีละ 2 ฉบับต่อปี

เดือน มกราคม – เดือน มิถุนายน

เดือน กรกฎาคม – เดือน ธันวาคม

การรับรองคุณภาพวารสาร: TCI กลุ่มที่ 2

ที่ปรึกษา:

อธิการบดีมหาวิทยาลัยพะเยา

รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา

บรรณาธิการ:

รองศาสตราจารย์เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

ดร. วรชิต มัชฌิมบุรุษ

กองบรรณาธิการผู้ทรงคุณวุฒิ:

ศ.(พิเศษ) ดร. กาญจนา เจริญชัย (มน.)

ศ. ดร. ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ (มช.)

รศ. ดร. ไชยันต์ รัชชกุล (มพ.)

รศ. ดร. พิชายา พันธุ์แพ (มทร.ล้านนา ชม.)

ผศ. ดร. ธนิษฐ์รัฐ รัตนพงศ์ปัญญา (มศก.)

ผศ. ดร. มณฑิลา รักดีคง (มช.)

ผศ. ดร. ภัทราวรรณ รัตนเกษตร (มพ.)

ดร. เติงงาม คุปตะบุตร (มศก.)

ศ. ดร. เดือน คำดี (มก.)

รศ. ดร. เฉลิมชัย ปัญญาดี (ม.ม.จ.)

รศ. ดร. เจิดหล้า สุนทรวิภาต (มพ.)

รศ. ดร. ระวีวรรณ โอฬารรัตนมณี (มช.)

ผศ. ดร. วศิณ ปัญญาอุตรตระกูล (มน.)

ผศ. ดร. สรรค์ วรอินทร์ (มศว.)

ผศ. สนิท ยืนศักดิ์ (มพ.)

ดร. สุนทรีย์ ตั้งศรีวงศ์ (มน.)

เลขานุการ

นายชานาญ แสงแก้ว

ผู้ช่วยเลขานุการ

นางสาวรัชฎาภรณ์ แก้วสืบ

นางสาววริศรา คลังนุ่น

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบทางวิชาการประจำฉบับนี้

รองศาสตราจารย์ ดร. ทวนทอง เชาวกิตติพงศ์

รองศาสตราจารย์ ดร. อรุณี อ่อนสวัสดิ์

รองศาสตราจารย์เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์

รองศาสตราจารย์สุวัฒนา เลี่ยมประวัติ

รองศาสตราจารย์เอกธิดา เสริมทอง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เชิดชัย อุดมพันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณัฏฐ์ดนัย ประเทืองบริบูรณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดุษฎี เจริญสุข

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิรัช วงศ์ภินันท์วัฒนา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีระ เลิศสมพร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อัจฉรา สโรบล

ดร. สราวุธ พงษ์พิพัฒน์

ดร. สุชาดา สายทิ

ดร.ณัฐทรี สินธุนาวา พงษ์พิพัฒน์

บทความวิจัยทุกเรื่องที่ตีพิมพ์ในวารสารนี้ ได้รับการตรวจสอบความถูกต้องทางวิชาการ ซึ่งบทความทุกเรื่องต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ/ผู้เชี่ยวชาญในสาขาอย่างน้อย 2 ท่าน ข้อความหรือบทความในวารสารฉบับนี้เป็นทัศนะหรือความคิดเห็นของผู้เขียน โดยเฉพาะ กองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นพ้องกับทัศนะหรือความคิดเห็นดังกล่าว และไม่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สำนักงานกองบรรณาธิการ

สำนักงานกองบรรณาธิการ

กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา

มหาวิทยาลัยพะเยา

อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

โทรศัพท์ 0-5446-6666 ต่อ 1047-8

E-mail: hu.journal.up@gmail.com

website: <http://journal.up.ac.th>

ISSN: 2286-9395

Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao

Volume 6 Number 1 J January – June 2018

The Journal will serve as a platform for exchange and dissemination of technical knowledge both theoretical and practical. Presentation of research results that covers the fields of Humanities and Social Sciences.

The authors are themselves responsible for their contents. Signed article may not always reflect the opinion of University of Phayao. The articles can be reproduced and reprinted, provided that permission is given by the authors and acknowledgement must be given.

Ownership: University of Phayao

Publishing Frequency: Journal of Humanities and Social Sciences University of Phayao is published two issues annually in January – June and July – December

Journal Quality Assurance: TCI Group 2

Advisory Board:

President of University of Phayao

Vice-President for Research and Quality Assurance Affairs

Editor:

Assoc. Prof. Premvit Vivattanaseth

Assistant Editor:

Dr. Warach Madhyamapurush

Advisory Editorial Board:

Prof Dr. Kanchana Ngourungsi (NU)

Prof. Dr. Duan Kamdee(KU)

Prof. Dr. Twekiat Menakanist (KKU)

Assoc. Prof. Dr. Chalermchai Panyadee (MJU)

Assoc. Prof. Dr. Chaayan Rajchagool (UP)

Assoc. Prof. Dr. Cherdla Soontornvipart (UP)

Assoc. Prof. Dr. Pichaphob Panphae (RMUTL CM)

Assoc. Prof. Dr. RaWiwan Ohlaanrattanamanee (CMU)

Assist. Prof. Dr. Taninrat Rattanapongpinyo (SU)

Assist. Prof. Dr. Wasin Panyavuttrakul (UP)

Assist. Prof. Dr. Monticha Pakdeekong (CMU)

Assist. Prof. Dr. San Worain (SWU)

Assist. Prof. Dr. Patrawan Rattanakaset (UP)

Assist. Prof. Sanit Yeunsak (UP)

Dr. Toeingam Gubtabutra (SU)

Dr. Suntaree Tungsriwong (NU)

Secretary

Mr. Chamnan Sangkeo

Assistant Secretary

Miss Ratchadaporn Kaewsueb

Miss Warisara Klungnum

Peer Reviewers

Assoc. Prof. Dr. Tuanthong Chaowakeeratiphong

Assoc. Prof. Dr. Arunee Onsawad

Assoc. Prof. Premvit Vivattanaseth

Assoc. Prof. Suwattana Liamparawat

Assoc. Prof. Dr. Aelthida Sermthong

Assist. Prof. Dr. Cherdchai Udomphan

Assist. Prof. Dr. Nathdanai Pratuangboriboon

Assist. Prof. Dr. Dusadee Charoensuk

Assist. Prof. Dr. Wirat wongpinunwatana

Assist. Prof. Dr. Veera Lertsomporn

Assist. Prof. Dr. Atehara Sarobol

Dr. Sarawut Pongpipat

Dr. Suchada Saithi

Dr. Nattaree Sinthunava Pongpipat

All the research articles published in this journal are subjected to validation and accuracy. The journal

The articles in this journal are the author's opinion. If the editors do not agree with these perspectives or such comments, please feel free to ignore them. Those articles would not be any responsibility of the editors.

Editorial Office

Editorial Office

Division of Research Administration and Education Quality Assurance

University of Phayao

Muang Phayao District, Phayao Province 56000

Tel: 0-5446-6666 Ext 1047-8

E-mail: hu.journal.up@gmail.com

website: <http://journal.up.ac.th>

บรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา
ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม – มิถุนายน 2561

บทบรรณาธิการ

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เป็นวารสารที่จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่สารประโยชน์ทางวิชาการเป็นปีที่ 6 โดยมีมุ่งหวังที่จะให้เป็นเวทีวิชาการของนิสิต นักศึกษา ตลอดจนนักวิชาการทั่วไปได้นำเสนอสาระความรู้ในประเด็นและมุมมองต่าง ๆ ที่ได้รับการคัดสรรจากกองบรรณาธิการและการกลั่นกรองคุณภาพทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งในวารสารฉบับนี้ยังคงเสนอสาระความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่หลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันมีการตื่นตัวกันในเรื่องการพัฒนาระบบการจัดการศึกษา ท่านที่สนใจเรื่องราวเกี่ยวกับการจัดการศึกษา จึงไม่ควรพลาดบทความวิจัยทางการศึกษาทั้ง 2 เรื่อง อันได้แก่ เรื่อง “สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุริยมย์ เขต 1” และเรื่อง “ทัศนคติและการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษ” ซึ่งจะทำให้ทราบและเข้าใจในกระบวนการทางการศึกษาไทยได้เป็นอย่างดี

สำหรับท่านที่สนใจในเรื่องการเมืองการปกครอง กองบรรณาธิการขอเชิญชวนให้ท่านติดตามบทความเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงแบบอำนาจนิยมของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี” และ “บทบาทของรายการเวทีสาธารณะกับการสร้างการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงประเด็นทางสังคม” ที่ได้นำเสนอประเด็นความรู้ทางการเมืองการปกครองที่มีความใกล้ชิดกับสภาวะการดำรงอยู่ของคนในสังคม หากแต่ (อาจ) มองข้ามไปโดยไม่ตั้งใจ

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องเนื่องกัน ยังมีบทความที่น่าสนใจที่นำเสนอเกี่ยวกับวิถีสังคมในสภาวะการณ์โลกยุคปัจจุบัน อันได้แก่ เรื่อง “อัตลักษณ์เสมือนกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนเครือข่ายสังคมเกมออนไลน์” เรื่อง “อิทธิพลของพฤติกรรมการแสวงหาข่าวสารธรรมะพุทธศาสนาต่อการลดความเครียดและการเพิ่มความสุขของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร” และเรื่อง “แนวทางการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการกินเจของสังคมไทย” บทความเรื่องดังกล่าว จะทำให้เข้าใจสถานะ บทบาท และปัจจัยการดำรงอยู่ของสิ่งต่าง ๆ ในสังคม อันจะทำให้คนในสังคมเดียวกันอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข

นอกจากนั้น ในวารสารฉบับนี้ยังได้นำเสนอบทความเรื่อง “การศึกษาคุณลักษณะของสื่อประเพณีจອງพาราและการนำไปใช้ในการท่องเที่ยววัฒนธรรมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน” อันเป็นการนำศิลปวัฒนธรรมพื้นถิ่นมาสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจในรูปลักษณะของการท่องเที่ยววัฒนธรรม ซึ่งนับเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบัน

กองบรรณาธิการขอขอบคุณนักวิชาการทุกท่านที่ได้ให้ความสนใจส่งบทความที่มีคุณค่าและสารประโยชน์มาเผยแพร่ พร้อมทั้งขอเชิญชวนท่านที่สนใจร่วมส่งบทความวิจัย บทความวิชาการ หรือบทความปริทรรศน์มาเป็นส่วนสำคัญในการเผยแพร่และพัฒนาความรู้ทางวิชาการกับวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อการสร้างสรรค์ความรู้ทางวิชาการให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

รองศาสตราจารย์เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์

บรรณาธิการ

บทความวิจัย

- สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1..... 8
กรรช มาเจริญ และ สุวิมล ชูสุวรรณ
- ทศนคติและการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษ..... 21
คมกฤษ ตาชม และ สนิท ยืนศักดิ์
- ภาวะผู้นำเชิงแบบอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรี เทศบาลตำบล
ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี..... 42
อรอุมา สีนุพันธ์
- บทบาทของรายการเวทีสาธารณะกับการสร้างการมีส่วนร่วมใน
การเปลี่ยนแปลงประเด็นทางสังคม..... 60
อัญชลี เทียมศิริ และอัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว
- อัตลักษณ์เสมือนกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนเครือข่ายสังคมออนไลน์..... 82
ธัญญากร บุญมี และ อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว
- อิทธิพลของพฤติกรรมแสวงหาข่าวสารธรรมะพุทธศาสนาต่อ
การลดความเครียดและการเพิ่มความสุขของคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร..... 96
ประพิมพ์พันธ์ เป็นสุขพร้อม และ ประทุม ฤกษ์กลาง
- แนวทางการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการกินเจของสังคมไทย..... 111
อนุชา ม่วงใหญ่ กมลลักษณ์ กิตติวงศ์ภักดี อรุณา ลาอ่ำ และ อุษณิษา เตชะตา
- การศึกษาคูณลักษณะของสื่อประเพณีจองพาราและการนำไปใช้ใน
การท่องเที่ยววัฒนธรรมของจังหวัดแม่ฮ่องสอน..... 123
กรกนก สนิทการ
- คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์..... 144

Table of Contents

Review Articles

➤ The state and problems of Physical Education Management for Small-Sized schools under the office of Buriram Primary Educational service area 1.....	8
<i>Komruch Markjaroen and Suwimon Chusuwan</i>	
➤ Attitude and actual practices of classroom action research of English teachers'.....	21
<i>Khomkrit Tachom and Sanit Yuensak</i>	
➤ The charismatic leadership of the mayor in the Municipal district Muang Udonthani province.....	42
<i>Onuma sintupan</i>	
➤ The role of Public Forum TV Program in creating participation to change social issues.....	60
<i>Anchalee Thiemkhiri and Asawin Nedpogaeo</i>	
➤ Effect of virtual identities in online game social network interaction.....	82
<i>Thanyakorn Boonmee and Asawin Nedpogaeo</i>	
➤ The effects of Dharma information seeking Behavior through social media on stress reduction and increasing happiness of working age population in Bangkok”.....	96
<i>Prapimpan Pensukprom and Pratoom Rerkklang</i>	
➤ The way of development to promote a social vegetarianism of Thailand.....	111
<i>Anucha Muangyai KamonlukKittiwongpukdee Auraya La-um and UsanisaTeachat</i>	
➤ A study on characteristics of the traditional media “Jong Pa Ra festival” and Its use in cultural tourism in Mae Hong Son province	123
<i>Komkanok Sanitgan</i>	
Instruction for Authors.....	144

**สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาของ
โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1**

**The state and problems of Physical Education
Management for Small-Sized schools under the
office of Buriram Primary Educational service area 1**

กรรวิช มากเจริญ^{1*} และ สุวิมล ชูสุวรรณ¹

Kornruch Markjaroen^{1*} and Suwimon Chusuwan¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นครูพลศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 จำนวน 24 คน จาก 24 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ และมาตรฐานส่วนประมาณค่าตามแบบลิเคิร์ต (Likert, 1932) 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า

สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 สรุปเป็น 2 ประเด็นได้ดังนี้ 1) สภาพความเป็นจริง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านครูผู้สอนพลศึกษา อยู่ในระดับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.5 ส่วนด้านหลักสูตรพลศึกษา ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดโปรแกรมและ กิจกรรมทางพลศึกษา อยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 47.1, 41.7, 58.3 และ 47.5 ตามลำดับ

¹ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

¹ Faculty of education, Buriram Rajabhat University, Buriram province 31000

*Corresponding author e-mail: nisit_win@hotmail.com

และ 2) ปัญหาที่เกิดขึ้น เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านครูผู้สอนพลศึกษา ด้านหลักสูตรพลศึกษา ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดโปรแกรมและกิจกรรมทางพลศึกษา อยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 42.9, 43.3, 44.5, 46.6 และ 40.4 ตามลำดับ

คำสำคัญ: การจัดการและการบริหารพลศึกษาในโรงเรียน, สภาพและปัญหา, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

The purposes of this research were to state and problems in the management of learning and teaching physical education of small-sized schools under the office of Buriram Primary Educational Service Area 1. The sample was teachers of small-sized schools under the office of Buriram Primary Educational Service Area 1, totaling 24 persons from 24 schools. The research tools were anonymous questionnaires comprising check list and 5 leveled rating scale (Likert, 1932). The data were then analyzed by frequency and percentage. The results of this research were as follows:

The State and Problems of Physical Education Management for Small-Sized Schools under the Office of Buriram Primary Educational Service Area 1 There are 2 issues: It was found that the physical education teachers had the highest level 44.5% . The physical education curriculum, courses, equipment and facilities for learning evaluation and class management, program setting and physical activities had high rating level 47.1% , 41.7% , 58.3% and 47.5% in order and 2) the problem issue when considering each aspect, it was found that 42.9%, 43.3%, 44.5%, 46.6% and 40.4% in order

Keywords: Management and administration of physical education in schools, State and problems, Small-Sized schools

บทนำ

สุขศึกษาและพลศึกษา เป็นอีกหนึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีความสำคัญและมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังปรัชญาทางพลศึกษาที่ว่า “พลศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีการพัฒนา ด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม โดยใช้กิจกรรมการออกกำลังกายเป็นสื่อ และกิจกรรม เหล่านั้นได้รับการคัดกรองหรือเลือกสรรมาเป็นอย่างดีแล้ว” โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน กิจกรรมพิเศษ กิจกรรมนันทนาการ การแข่งขันกีฬานอกโรงเรียน การแข่งขันกีฬาภายในโรงเรียน เป็นต้น ส่วนปรัชญาสุขศึกษา “สุขศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิด การพัฒนา ด้านความรู้ เจตคติ คุณธรรม ค่านิยม และการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพควบคู่ ไปด้วยกัน” โดยใช้กิจกรรมต่าง ๆ เช่น การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน การจัดบรรยายภาคและ สิ่งแวดล้อมในชั้นเรียน การบริการสุขภาพภายในโรงเรียน เป็นต้น

เมื่อนำทั้งสุขศึกษาและพลศึกษามาจัดเป็นปัจจัยสุขภาพของผู้เรียน ประกอบด้วย เรื่องอาหารและโภชนาการ การออกกำลังกายและการเล่นกีฬา การพักผ่อนนอนหลับ การหลีกเลี่ยงจากโรคและปัจจัยเสี่ยง และการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ทั้งหมดนี้เป็น ความสัมพันธ์ระหว่างสุขภาพของการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษาและพลศึกษา ในด้าน การจัดหลักสูตรในสถานศึกษา ซึ่งการกำหนดและนำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานมาใช้นั้น มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทั้งมีความสำคัญต่อการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน โดยตรง เพราะครอบคลุมเรื่องสุขภาพที่จำเป็นต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้เรียนแต่ละวัย โดยมุ่งเน้นพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านการสร้างเจตคติและค่านิยมที่ดี คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์

ในด้านการจัดการเรียนการสอน ครูพลศึกษานับว่าเป็นหัวใจสำคัญของวิชาพลศึกษา โครงการและกิจกรรมทางพลศึกษาจะประสบความสำเร็จและนักเรียนจะได้รับผลประโยชน์มาก น้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถและประสิทธิภาพในการดำเนินการของครูพลศึกษา ฉะนั้นในการเรียนการสอนพลศึกษาจึงต้องการครูพลศึกษาที่มีประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน ในด้าน การจัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา มาตรฐานการเรียนรู้ การจัดทำแผนการเรียนรู้ เกณฑ์การ ประเมินผลต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปค่อนข้างมาก ทำให้ครูผู้สอนพลศึกษามีความกังวล ใน เรื่องของการสอนจะทำอย่างไรให้การจัดการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ ฉะนั้น การเรียนการสอนพลศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตามหลักสูตร จึงจำเป็นต้อง ทราบถึงสภาพและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งด้านผู้บริหาร นโยบาย บุคลากร ผู้เรียน มาตรฐาน

การเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ การเตรียมการสอน การจัดและประเมินผลสภาพแวดล้อม สถานที่อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สอนเอง จะต้องทราบถึงสาเหตุของปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาให้ตรงประเด็นและเหมาะสม การแก้ไขปัญหาทางบางครั้งต้องได้รับการเสนอแนะจากผู้มีประสบการณ์หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2540; วาสนาคุณากสิทธิ, 2547)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นนี้ ทำให้ผู้วิจัยในฐานะมีส่วนเกี่ยวข้องในการรับผิดชอบต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรด้านพลศึกษาและการผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรี สาขาวิชาพลศึกษา จึงสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กที่เกิดขึ้น เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรในการพัฒนาและใช้หลักสูตรสถานศึกษาภายใต้ข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรต่าง ๆ และนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เป็นประโยชน์ให้กับหน่วยงาน สถานศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องในการนำผลการศึกษารวบรวมไปใช้ปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่เห็นเป็นประเด็นปัญหา และนำแนวทางการแก้ไขปัญหาไปปรับใช้ให้ตรงกับสาเหตุที่เกิดขึ้นเพื่อให้สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร รวมทั้งเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพลศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

1. การได้ทราบสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพลศึกษา เพื่อหาแนวทางการแก้ปัญหาโดยใช้งานวิจัยเป็นฐานต่อไป
2. การนำข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยไปใช้หรือนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กหรือขนาดต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยฉบับนี้มุ่งที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพลศึกษา โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสอบถาม แล้วนำมาสรุปโดยใช้โปรแกรมทางคอมพิวเตอร์

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ครูของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 จำนวน 726 คน จากโรงเรียนจำนวน 104 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1, 2558)

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ศึกษา คือ สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพลศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร

ประชากร คือ ครูของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 จำนวน 726 คน จากโรงเรียนจำนวน 104 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1, 2558) กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูพลศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 (โดยเลือกโรงเรียนแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)) จำนวน 24 คน จาก 24 โรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ และมาตรฐานส่วนประมาณค่าตามแบบลิเคิร์ท (Likert, 1932) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างพัฒนา และนำเครื่องมือดังกล่าวมาดำเนินการดังนี้

2.1 การสร้างและเห็นาคูณภาพของเครื่องมือ ศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและการบริหารพลศึกษา ภายใต้อสภาพและปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ ด้านครูผู้สอนพลศึกษา ด้านหลักสูตรพลศึกษา ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดโปรแกรมและกิจกรรมทางพลศึกษา และข้อมูลโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามารวบรวมเพื่อกำหนดโครงสร้างเครื่องมือ และสร้างแบบสอบถามในเรื่องการจัดการและการบริหารพลศึกษา ภายใต้อสภาพและปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ ด้านครูผู้สอนพลศึกษา ด้านหลักสูตรพลศึกษา

ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดโปรแกรมและกิจกรรมทางพลศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และได้แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นในเรื่องการจัดการและการบริหารพลศึกษา ภายใต้อาชีพและปัญหาในด้านต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ ด้านครูผู้สอนพลศึกษา ด้านหลักสูตรพลศึกษา ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดโปรแกรมและกิจกรรมทางพลศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 50 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended Questionnaires) จำนวน 5 ข้อ

2.3 นำแบบสอบถามทั้ง 3 ส่วน ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิต้องเป็นผู้ที่จบการศึกษาระดับมหาบัณฑิตหรือดุษฎีบัณฑิตทางสาขาสุศึกษาและพลศึกษา หรือสาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา หรือสาขาการส่งเสริมสุขภาพ ตรวจพิจารณาความเหมาะสมมีขั้นตอนดังนี้

2.4 นำแบบสอบถามทั้ง 3 ส่วน ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาความเหมาะสมของแบบสอบถาม เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุง และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างหัวข้อกับความตรงเชิงวัตถุประสงค์ (Index of Congruence หรือ IOC) พิจารณาหัวข้อที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป พบว่า ผ่านเกณฑ์ทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 แบบสอบถามจึงมีคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหาที่สามารถนำไปใช้ได้

การประยุกต์วิธีการและเกณฑ์การให้คะแนนตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert, 1932) ซึ่งเป็นแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มากปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมด้วยตนเอง จากแบบสอบถามที่ใช้สำรวจไปจำนวน 24 ฉบับ ได้รับกลับคืนเป็นจำนวน 24 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลค่าความถี่ และค่าร้อยละ ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ ด้านครูผู้สอนพลศึกษา ด้านหลักสูตรพลศึกษา ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดโปรแกรมและกิจกรรมทาง พลศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพลศึกษา 5 ด้าน ดังนี้ ด้านครูผู้สอนพลศึกษา ด้านหลักสูตรพลศึกษา ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดโปรแกรมและกิจกรรมทางพลศึกษา มีดังนี้

1.1 ด้านครูผู้สอนพลศึกษา พบว่า สภาพความเป็นจริงส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.5 ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 43.3

1.2 ด้านหลักสูตรพลศึกษา พบว่า สภาพความเป็นจริงส่วนใหญ่อยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 47.1 ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 43.3

1.3 ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า สภาพความเป็นจริงส่วนใหญ่อยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 41.7 ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 44.5

1.4 ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า สภาพความเป็นจริงส่วนใหญ่อยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 58.3 ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 46.6

1.5 ด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดโปรแกรมและกิจกรรมทาง พลศึกษา พบว่า สภาพความเป็นจริงส่วนใหญ่อยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 47.5 ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับ มาก คิดเป็นร้อยละ 40.4

2. ความคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านครูผู้สอนพลศึกษา ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ และไม่จบตรงสายทางด้านพลศึกษา

2.2 ด้านหลักสูตรพลศึกษา หลักสูตรเดิมดีอยู่แล้ว แต่เวลาในการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาน้อยเกินไป และควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในกีฬาที่ผู้เรียนสนใจมากกว่ากีฬาบังคับ

2.3 ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ขาดแคลนสถานที่เล่นกีฬาในร่ม ขาดแคลนอุปกรณ์ในด้านการทดสอบสมรรถภาพและโปรแกรมประมวลผล และขาดแคลนอุปกรณ์ในการสอนพลศึกษา จำนวน 11 คน

2.4 ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ต้องส่งเสริมให้มีการประเมินผล การเรียนรู้ได้ครอบคลุมผู้เรียนทุกกลุ่ม และมีการวัดผลและประเมินผลกิจกรรมการเรียนรู้ อีกทั้งมีการประเมินผลหลังการเรียนเสร็จทุกครั้ง เพื่อใช้ในการทดสอบนักเรียน

2.5 ด้านการจัดการเรียนการสอนการจัดโปรแกรมและกิจกรรมทางพลศึกษา ควรมีการจัดการเรียนการสอนตามโปรแกรมสื่อทางไกล วงไกลกังวล และขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนและเขตพื้นที่การศึกษาไม่สนับสนุนให้จัดกีฬานักเรียน จำนวน 1 คน

2.6 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ควรจัดให้มีครูฝึกประสบการณ์ วิชาชีพครูเข้าฝึกในโรงเรียนขนาดเล็ก

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 มีประเด็นนำมาอภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ด้านครูสอนพลศึกษา

ด้านครูผู้สอนพลศึกษา พบว่า สภาพความเป็นจริงอยู่ในระดับ มากที่สุด และปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูพลศึกษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญในด้านการสอนพลศึกษา เพราะจะเป็นบุคลากรผู้ที่จะถ่ายทอดความรู้ ผ่านกระบวนการสอนในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งครูพลศึกษาก็มีหลาย ๆ บุคลิกและหลาย ๆ ลักษณะแตกต่างกันไป แต่ต้องมีบุคลิกภาพที่ดีให้เป็นแบบอย่างให้กับนักเรียนทั้งจากภายในและภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับ วาสนา คุณาอภิสิทธิ์ (2536) ที่กล่าวถึง บุคลิกภาพลักษณะของครูพลศึกษาในภาพรวมไว้ดังนี้

- 1) เป็นผู้มีความสุขทั้งกายและจิตใจ
- 2) เป็นผู้มีความสามารถพิเศษในการสอน การฝึกปฏิบัติ และมีส่วนร่วมในกีฬาได้หลายประเภท
- 3) มีความต้องการและพร้อมที่จะบริการแก่บุคคลทั่วไป
- 4) เป็นผู้แต่งกายสะอาดเรียบร้อยเหมาะสมกับสถานที่
- 5) ครูพลศึกษาเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนได้
- 6) มีบุคลิกลักษณะเป็นผู้นำ และมีความยุติธรรม และสอดคล้องกับ วรศักดิ์ เพียรชอบ (2523)

ที่กล่าวถึงคุณสมบัติของครูพลศึกษาไว้ว่า เป็นผู้มีความรู้ในวิชา พลศึกษา วิชาชีพรู และ วิชาการศึกษาทั่วไป เป็นผู้มีความศรัทธาในวิชาชีพ มีความรับผิดชอบสูง เป็นผู้มีความประพฤติดี มีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง มีคุณธรรม จิตใจโอบอ้อมอารี มีอารมณ์สนุกสนานร่าเริง และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ บุคลิกลักษณะครูผู้สอนวิชาพลศึกษา จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการเรียนการสอนวิชาพลศึกษา

2. ด้านหลักสูตรพลศึกษา

ด้านหลักสูตรพลศึกษา พบว่า สภาพความเป็นจริงอยู่ในระดับ มาก และปัญหาที่เกิดขึ้น อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ หลักสูตรเปรียบเสมือนกรอบ หรือกฎเกณฑ์สำคัญ หรือแนวทางในการเรียนการสอนพลศึกษาให้มีตรงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ทั้งในระดับ สถานศึกษา และในระดับประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ จรรยาพร ธรณินทร์ (2525) กล่าวว่า ในการสอนแต่ละครั้งจะต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมายให้แน่ชัด ให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างทั่วถึง ควรหาโอกาสจากสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นปลูกฝัง คุณธรรมด้วย และสอดคล้องกับ วาสนา คุณาอภิสิทธิ์ (2536) ที่กล่าวว่า หลักสูตรเป็นโครงร่าง ที่กำหนดให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองตามแผนการศึกษา หรือกิจกรรมที่บรรจุไว้ใน โครงร่างเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าและให้ประสบการณ์ที่ดีแก่นักเรียน ซึ่งเป็นทั้งกิจกรรมวิชาการ และกิจกรรมเสริมหลักสูตร นอกจากนี้ หลักสูตรยังครอบคลุมถึงการกำหนดจุดมุ่งหมาย กิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการสอน การใช้สื่อการสอนและการประเมินผลด้วยการพัฒนา หรือการสร้างหลักสูตรจึงต้องทำใน 4 เรื่อง คือ เอกสารหลักสูตร กระบวนการวิธีสอนของครู กระบวนการเรียนของนักเรียนและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนไปพร้อม ๆ กัน

3. ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก

ด้านสถานที่ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า สภาพความเป็นจริงอยู่ในระดับ มาก และปัญหาที่เกิดขึ้น อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพลศึกษามีการเรียนการสอน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จึงต้องมีสถานที่ที่เอื้ออำนวยในการเรียนการสอน มีอุปกรณ์ ที่เพียงพอ ได้มาตรฐานมีความปลอดภัย และมีความทันสมัย อีกทั้งยังต้องมีสถานที่เก็บ และ แนวทางในการรักษาอุปกรณ์ต่าง ๆ ร่วมกัน เพื่อการใช้ที่มีประสิทธิภาพและยาวนานสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ วาสนา คุณาอภิสิทธิ์ (2536) กล่าวว่า วัสดุ คือ สิ่งต่าง ๆ ที่กำหนดเวลาการใช้งานอย่างจำกัด เช่น ลูกบอล อุปกรณ์ คือ สิ่งต่าง ๆ ที่มีสภาพทนทานมากกว่าวัสดุ เช่น ตาข่าย สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นสิ่งที่สำคัญที่จะสนับสนุนและช่วยให้การเรียน การสอน พลศึกษาดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ และสถานที่และวัสดุอุปกรณ์

ที่ใช้ในการเรียนการสอนพลศึกษาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความชำนาญอย่างเต็มศักยภาพ และสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2540) กล่าวว่า ควรมีการส่งเสริมให้จัดสื่อและอุปกรณ์มาใช้กับกิจกรรมที่จัดขึ้นให้แต่ละคนออกกำลังกายในการเล่นที่เป็นไปตามธรรมชาติที่เหมาะสมสำหรับบุคคลให้มีทักษะทางกีฬา การใช้เวลาวางให้เกิดประโยชน์ และยังสอดคล้องกับ จรินทร์ ธานีรัตน์ (2513) ที่กล่าวว่า การสอนวิชาพลศึกษาในปัจจุบันอุปกรณ์การสอนมีความสำคัญมาก เพราะถ้าขาดอุปกรณ์แล้ว การสอนวิชานี้จะไม่สมตามความมุ่งหมาย กล่าวคือ ครูพลศึกษาจะไม่สามารถนำเอากิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการพัฒนา ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายได้ครบถ้วน ถ้าครูสอนกิจกรรมมากพอเพื่อให้เด็กได้พัฒนาการครบทุกส่วนของร่างกายก็จำเป็นต้องมีอุปกรณ์การสอนอย่างพร้อมเพียงจึงจะสำเร็จผล

4. ด้านการประเมินผลการเรียนรู้

ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ พบว่า สภาพความเป็นจริงอยู่ในระดับ มาก และ ปัญหาที่เกิดขึ้น อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การประเมินผลการเรียนรู้เป็นการตอบคำถามที่ว่า “นักเรียนเรียนแล้วได้อะไรบ้างจากวิชาพลศึกษา” ดังนั้น การประเมินจึงเป็นแนวทางในการวัดผล และบอกผลการวัด ทั้งการวัดด้านพฤติกรรม การวัดด้านทักษะและการปฏิบัติ หรือจะเป็นการวัดด้านความรู้ความเข้าใจก็ตาม ซึ่งสอดคล้องกับ วาสนา คุณาอภิสิทธิ์ (2536) กล่าวว่า การวัดผลเป็นกระบวนการหาปริมาณของการพัฒนาพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเรียนการสอน เป็นปริมาณที่อาจมองเห็นได้ ส่วนปริมาณที่ไม่สามารถมองเห็นได้โดยตรงคือ พัฒนาการด้านพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ เช่น ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความเข้าใจ ผู้วัดผลจะต้องสร้างสถานการณ์ให้ผู้ถูกวัด แสดงพฤติกรรมที่มีอยู่ออกมาเสียก่อนจึงจะวัดได้ เช่น วัดความรู้ ความเข้าใจ การสัมภาษณ์ หรือการเขียนตอบ การวัดความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ ส่วนต่าง ๆ ส่วนการประเมินผล เป็นการนำเอาผลหรือปริมาณที่ได้จากการวัดผล มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือมาตรฐานอย่างอื่น เพื่อพิจารณาว่าผู้ถูกประเมินนั้น ดีหรือไม่ มากน้อยเพียงใด อาจกล่าวได้ว่า การประเมินผลเป็นการหาคุณภาพของผลที่ได้มาจากการวัดผล ด้วยการเปรียบเทียบเกณฑ์หรือมาตรฐานที่มีอยู่แล้วหรือกำหนดขึ้นมานั่นเอง และสอดคล้องกับ บุญส่ง โกสละ (2547) กล่าวว่า ครูพลศึกษามีหน้าที่จะต้องรับผิดชอบการประเมินผลการปฏิบัติ และให้เกรตนักเรียน เกรตเป็นสัญลักษณ์ที่ใช้แทนความก้าวหน้าของนักเรียน ดังนั้นต้องพิจารณาด้วยความระมัดระวังและเข้าใจแง่มุมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรม การให้เกรต

โดยทั่วไปส่วนใหญ่จะมุ่งไปที่โรงเรียนแต่แท้จริงแล้ว การให้เกรดยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้กับกลุ่มของวิทยาศาสตร์การออกกำลังกาย โรงพยาบาล และการออกกำลังกายอื่น ๆ อีกด้วย

5. ด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดโปรแกรมและกิจกรรมทางพลศึกษา

ด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดโปรแกรมและกิจกรรมทางพลศึกษา พบว่าสภาพความเป็นจริงอยู่ในระดับ มาก และปัญหาที่เกิดขึ้น อยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การจัดการเรียนการสอน การจัดโปรแกรมและกิจกรรมทางพลศึกษา เป็นกระบวนการหรือวิธีการในการให้นักเรียนได้ไปสู่จุดหมายที่ได้เขียนหรือวางแผนไว้ ดังนั้นในการจัดกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนการสอนนั้น จึงต้องเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ได้มีการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับ วาสนา คุณาภิสิทธิ์ (2536) กล่าวว่า วิธีการสอนวิชาพลศึกษา หมายถึง การมีส่วนร่วม การแนะนำ การฝึกการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความประทับใจ หลักการต่าง ๆ การชี้แนะการให้คำปรึกษา วิธีสอนเป็นตัวเชื่อมเนื้อหาความรู้และประสบการณ์กับตัวนักเรียนให้เข้าด้วยกัน ครูพลศึกษาต้องวางแผนการเรียนการสอน กล่าวคือ ต้องมีการตั้งเป้าหมายของการเรียน การตั้งจุดมุ่งหมายในการสอน การเลือกใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีทางการศึกษา จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนสื่อการเรียนการสอน การควบคุมประสบการณ์การเรียนรู้ เพราะการเรียนการสอนวิชาพลศึกษาเป็นกิจกรรมหลายประเภทที่ครูและนักเรียนได้ปฏิบัติร่วมกันแลกเปลี่ยนความรู้สึกร่วมกันคิดค้นคิด ความเชื่อ ค่านิยมต่าง ๆ การช่วยเหลือ การให้กำลังใจ การให้ความรักและความเอาใจใส่ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า กิจกรรมการเรียนการสอนวิชาพลศึกษามีความสำคัญและมีส่วนช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ สามารถพัฒนาร่างกาย พัฒนามุมมอง มีเจตคติที่ดีต่อการออกกำลังกาย อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข แต่ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระพลศึกษาในแต่ละระดับชั้นไม่ค่อยตรงตามหลักสูตร หรือหลักสูตรกำหนดให้มีการเรียนวิชาพลศึกษาที่น้อยเกินไป ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย จึงต้องการมีกีฬา กิจกรรมต่าง ๆ เกมหรือกิจกรรมนันทนาการเข้ามาเสริมวิชาพลศึกษาที่เรียนอยู่เดิม ดังนั้น ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หรือการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามเป้าหมายของสาระพลศึกษา จึงเกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครูอาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง ช่วยกันคิด วิเคราะห์และพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระพลศึกษา ให้มีความหลากหลาย เข้าใจง่าย สนุกสนาน ปลอดภัย และมีเจตคติที่ดีต่อสาระพลศึกษา ที่สำคัญที่สุด คือ การมีสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตที่ดี และการมีน้ำใจนักกีฬา

รู้แพ้ รู้ชนะ รู้อภัย ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพในการทำงานและเกิดประโยชน์กับตนเอง ผู้อื่นและเป็นพลเมืองที่ดีของชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาสำหรับสถานศึกษาขนาดต่าง ๆ

2. ควรพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนพลศึกษาสำหรับสถานศึกษาขนาดต่าง ๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ สราวุธ ทัศนาวิวัฒน์ อาจารย์ บาล ชะใบรัมย์ อาจารย์ อมรเทพ วันดี สาขาวิชาพลศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย และได้ให้คำแนะนำในการปรับปรุงโครงการวิจัยฉบับนี้ ให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 และโรงเรียนต่าง ๆ ที่ให้ความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลต่าง ๆ และใช้สถานที่ในการเก็บข้อมูล และขอขอบพระคุณครูพลศึกษาทุกท่านที่เสียสละเวลาเข้าร่วมการวิจัยด้วยความตั้งใจเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). *หลักการพลศึกษา*. กรุงเทพฯ: กรมวิชาการ กระทรวงฯ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2540). *คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา*. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

จรรยาพร ธรนิษฐ์. (2525). *หลักการสอนพลศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

จรินทร์ ธานีรัตน์. (2513). *วิชาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

บุญส่ง โกสละ. (2547). *การวัดผลและประเมินทางพลศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วรศักดิ์ เพียรชอบ. (2523). *หลักและวิธีการสอนพลศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

วาสนา คุณาอภิสิทธิ์. (2536). *หลักสูตรพลศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วาสนา คุณาอภิสิทธิ์. (2539). *หลักสูตรพลศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วาสนา คุณาอภิสิทธิ์. (2547). *การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดทำสาระหลักสูตร
กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา*. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. (2558). *ข้อมูลพื้นฐานทาง
การศึกษา ปีการศึกษา 2558*. กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศ กลุ่มนโยบายและแผน.

Likert. (1932). *Technique for the measurement of attitudes archives of psychology*.
NewYork: McHraw Hill International Book Company.

**ทัศนคติและการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน
ของครูภาษาอังกฤษ
Attitude and actual practices of classroom
action research of English teachers'**

คมกฤช ตาชม¹ และ สนิท ยืนศักดิ์^{1*}

Khomkrit Tachom¹ and Sanit Yuensak^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทัศนคติต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน 2) การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน 3) ปัญหาในการทำวิจัยในชั้นเรียน และ 4) ความคาดหวังในการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษ การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจประชากร คือ ครูสอนภาษาอังกฤษสังกัดโรงเรียนเทศบาลเมืองลานนา (นามสมมติ) จำนวน 17 คน โดยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้ง 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ครูมีทัศนคติต่อการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.06$) 2) ครูมีการทำปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.24$) 3) ครูมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.57$) และ 4) ครูมีความคาดหวังในการปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.68$) นอกจากนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวทำให้เกิดข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ครูเข้าถึงแหล่งทุนสำหรับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน การศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาวิชาชีพครู

คำสำคัญ: ครูภาษาอังกฤษ, ทัศนคติ, วิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา 56000

¹ School of liberal arts, University of Phayao, Phayao province 56000

* Corresponding author e-mail: Vayupak74@hotmail.com

Abstract

The purposes of the present study were to investigate English teachers' 1) attitudes towards conducting classroom action research, 2) actual practices of conducting classroom action research, 3) problems in conducting classroom action research, and 4) expectation of conducting classroom action research. The current study is survey research and the population included 17 English teachers of Muang Lanna Municipality (pseudonym) schools. The data were collected from 17 English teachers. The research instrument was a questionnaire constructed by the researchers. Percentage, Mean and Standard Deviation were adopted for data analysis. The findings revealed that 1) the teachers' overall attitudes towards conducting classroom action research were at a high level. 2) The teachers' overall practices of conducting classroom action research were at a highest level. 3) The teachers' overall problems concerning conducting classroom action research were at a high level. 4) The teachers' overall expectation of conducting classroom action research was at a high level. The results of the present study suggest that the research grants should be accessible to English teachers to conduct their own classroom action research. The factors affecting the teachers in carrying out the classroom action research should be examined and in-depth study of English teachers' undertaking classroom action research should be adopted.

Keywords: Thai English teachers, Attitudes, Classroom action research

บทนำ

การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนของครู ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 30 ระบุว่า “ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา” (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2550) ดังนั้นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจึงเป็นหน้าที่สำคัญของครูที่ต้องทำควบคู่กันกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ครูต้องใช้การบูรณาการความรู้ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติในการคิดค้นคว้าวิธีการสอนสื่อนวัตกรรมต่าง ๆ ผสมผสานกับแนวคิดพื้นฐานของการวิจัยในการประยุกต์ใช้เพื่อการวางแผนและพัฒนาคุณภาพผู้เรียนหรือแก้ไขปัญหาที่พบในการเรียนการสอนในชั้นเรียน

นอกจากนี้แล้วการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนยังถือว่าเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนเป็นอย่างยิ่ง เพราะประโยชน์ที่สำคัญที่ครูนักวิจัยได้รับคือ การเรียนรู้และการพัฒนาตนเองทั้งในด้านความรู้ที่ได้รับ ด้านวิธีการเรียนรู้ และด้านการพัฒนางานในหน้าที่ความรับผิดชอบ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2550) อนึ่งผลจากการวิจัยและการใช้ประโยชน์งานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนทำให้ครูเกิดการเรียนรู้ มีการพัฒนางาน ส่งผลให้โรงเรียนและองค์การเกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในทางที่ดีขึ้น (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2550) การวิจัยในชั้นเรียนจึงเป็นทักษะที่ครูต้องฝึกฝนให้เกิดความชำนาญเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของความเป็นครูมืออาชีพในยุคปฏิรูปการศึกษา ขณะเดียวกันครูควรดำเนินการวิจัยไปพร้อมกับกระบวนการเรียนการสอนตามปกติ โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนและดำเนินไปพร้อม ๆ กันในการทำงานปกติของครู เพราะกระบวนการวิจัยช่วยให้ครูนำผลการวิจัยมาปรับปรุง แก้ไขพัฒนา ผู้เรียนได้จริง และมีความน่าเชื่อถือ ภายใต้อคติความเชื่อพื้นฐานที่ว่าการศึกษาเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้ย่อมมีระบบและน่าเชื่อถือ ดังนั้นครูต้องมีความสามารถในการดำเนินการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจขั้นตอนและเทคนิคการทำงานอย่างชัดเจนตามหลักการของการวิจัย

หลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายการศึกษาที่คาดหวังให้ครูปฏิรูปตนเอง และพัฒนาตนเองในด้านการวิจัยและการพัฒนาพันธกิจของครูทุกด้าน โดยเฉพาะพันธกิจด้านวิชาการโดยใช้กระบวนการวิจัยและงานวิจัย (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2550) การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจึงถือว่าเป็นหน้าที่หลักของครู แต่อย่างไรก็ตามบทบาทของครูในช่วงเวลาที่ผ่านมาไม่ได้เน้นการทำงานวิจัย ดังนั้นครูจึงมีความถนัดในด้านการสอนมากกว่าการทำวิจัย เนื่องจากกระบวนการพัฒนาครูเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับศาสตร์การสอนมากกว่าศาสตร์การทำวิจัย ทำให้ครูส่วนใหญ่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย (สุวิมล ร่องวางนิช, 2553: 3) และเกิดปัญหาสำหรับครูเมื่อครูจะทำการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน คือ ครูไม่รู้ว่าจะทำอะไรและทำอย่างไร (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2550) และ อุทุมพร จามรมาน (มปป) ยังได้กล่าวว่าอีกว่านโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการที่ให้ครูรู้จักแสวงหาข้อมูลอย่างเชื่อถือได้ และเป็นระบบเพื่อนำมาแก้ปัญหาการเรียนของนักเรียนและการสอนของครู เป็นนโยบายที่ดี แต่สภาพการปฏิบัติกลับส่งผลตรงข้าม กล่าวคือ ครูที่ต้องการเลื่อนตำแหน่ง ต่างพยายามหาทางที่จะทำรายงานการวิจัยออกมาเพื่อให้ตนได้รับตำแหน่ง โดยไม่ได้มุ่งที่จะนำผลงานดังกล่าวกลับไปสู่นักเรียน

จากความสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและปัญหาการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาทัศนคติและการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูสอนภาษาอังกฤษ เนื่องจากวิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ และภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าถึงองค์ความรู้สากลและเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของประเทศ เหตุผลประการสำคัญคือ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศสำหรับผู้เรียนคนไทย ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพในการนี้ นอกจากครูผู้สอนภาษาอังกฤษจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาเป็นอย่างดีแล้ว ยังต้องมีความรู้เกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนอีกด้วย และแรงบันดาลใจที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องดังกล่าวนี้ เนื่องมาจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างนโยบายการปฏิรูปการศึกษา และการใช้หนังสือสำหรับการจัดการเรียนการสอนของครูภาษาอังกฤษที่ต้องเลือกหนังสือเรียนที่ได้รับการเสนอแนะจากกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งหนังสือเรียนภาษาอังกฤษส่วนใหญ่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ (Watson Todd, 2015) นอกจากนี้แล้วยังพบว่าครูส่วนใหญ่ยังใช้เทคนิควิธีสอนภาษาอังกฤษที่ได้รับการพัฒนาขึ้นในกลุ่มประเทศตะวันตก และไม่สอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้นักเรียนไทย ด้วยความไม่สอดคล้องนี้ถือว่าเป็นโอกาสและความท้าทายอย่างยิ่งที่ครูภาษาอังกฤษจะได้ใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนาวัตกรรมการเรียนการสอนที่สามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนและเศรษฐกิจของประเทศได้ การศึกษาในครั้งนี้จะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติและการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ปัญหาและความคาดหวังในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษสังกัดโรงเรียนเทศบาลเมืองลานนา (นามแฝง) เนื่องจากการจัดการศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลดำเนินการโดยเทศบาลนั้น ๆ และสามารถดำเนินการได้โดยอิสระต่างจากการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเทศบาลยังมีภารกิจอื่น ๆ นอกจากการจัดการศึกษาแล้ว ภารกิจด้านอื่น ๆ ของเทศบาล อาทิ ด้านสาธารณสุข อาจส่งผลให้มีข้อจำกัดด้านการจัดการศึกษา หรือการพัฒนาครูผู้สอน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษในโรงเรียนเทศบาลดังกล่าว เพราะครูภาษาอังกฤษมีบทบาทสำคัญในการสอนให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน และใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงองค์ความรู้อันเป็นสากลได้ นอกจากนี้แล้ว การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนตามสภาพจริงของครูดังกล่าวยังมีความสำคัญในแง่ของการพัฒนาผู้เรียน การแก้ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยใช้วิธีการวิจัย ตลอดจนการพัฒนาทักษะการทำวิจัยของครูถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ ผลการวิจัยที่

ได้ในครั้งนี้จะเป็นแนวทางสำหรับเทศบาลเมืองลานนานำไปพัฒนาทักษะการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและการพัฒนาวิชาชีพครูของครูภาษาอังกฤษเพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาทัศนคติต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษ
2. เพื่อศึกษาการทำการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษ
3. เพื่อศึกษาปัญหาในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษ
4. เพื่อศึกษาความคาดหวังในทำการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษ

วิธีดำเนินการวิจัย (Method)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูภาษาอังกฤษสังกัดโรงเรียนเทศบาลเมืองลานนา (นามสมมติ) ในจังหวัดแพร่หนึ่งทางภาคเหนือ จำนวน 17 คน มาจากโรงเรียนจำนวน 6 โรงเรียน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมดเนื่องจากโรงเรียนเทศบาลทั้ง 6 โรงเรียนมีครูภาษาอังกฤษจำนวน 17 คนเท่านั้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้พัฒนามาจากแนวคิดการทำวิจัยปฏิบัติการของ สุมิตล ว่องวาณิช (2553) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 ทัศนคติต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 3 การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 5 ความคาดหวังในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 6 ความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือโดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามนิยามศัพท์
3. กำหนดประเด็นคำถามสำหรับแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดการวิจัย
4. ส่งแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพโดยแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญมีค่า IOC เท่ากับ 0.62
5. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูที่มีลักษณะใกล้เคียงกับประชากรจำนวน 10 คน และผู้วิจัยได้ดำเนินการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยแบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เท่ากับ 0.73
7. ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของครูที่ทดลองใช้แบบสอบถาม
8. นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลเมืองลานนา (นามสมมติ) จำนวน 6 โรงเรียน เพื่อขออนุญาตดำเนินการเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ไปมอบให้ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลและผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้ครูภาษาอังกฤษ จำนวน 17 คน และผู้วิจัยนัดหมายกับครูภาษาอังกฤษที่จะเป็นผู้ตอบแบบสอบถามเพื่อเก็บแบบสอบถามคืน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากครูและนำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ความถี่ ค่าร้อยละ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านทัศนคติต่อการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนและการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนของครูโดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยการแปลงผลข้อมูลค่าเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ตามช่วงค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2532) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.21 – 5.00	หมายถึงมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.41 – 4.20	หมายถึงมาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.61 – 3.40	หมายถึง ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.81 – 2.60	หมายถึง น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.80	หมายถึง น้อยที่สุด

3. การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากแบบสอบถามปลายเปิด โดยใช้ความถี่และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย (Findings)

การวิจัยเรื่อง ทัศนคติและการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 5 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ทัศนคติต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ตอนที่ 3 การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ตอนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และตอนที่ 5 ความคาดหวังในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ซึ่งแต่ละตอนมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

จากการศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นครูสอนภาษาอังกฤษสังกัดโรงเรียนเทศบาลเมืองลานนา (นามสมมติ) จำนวน 17 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 14 คน (ร้อยละ 82.4) ช่วงอายุ 31–40 ปี จำนวน 8 คน (ร้อยละ 47.1) มีวุฒิการศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 11 คน (ร้อยละ 64.7) จบวิชาเอกภาษาอังกฤษ (ศศ.บ) จำนวน 14 คน (ร้อยละ 82.3) มีประสบการณ์ในการทำงาน ตั้ง 11–20 ปี จำนวน 8 คน (ร้อยละ 47.1) มีวิทยฐานะเป็นครูชำนาญการ จำนวน 8 คน (ร้อยละ 47.1) สอนในระดับประถมศึกษา จำนวน 9 คน (ร้อยละ 52.9) ส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์การอบรมวิจัยในชั้นเรียนในรอบ 5 ปี จำนวน 12 คน (ร้อยละ 70.6) และมีผลงานวิจัยจำนวน 3 เรื่องในรอบ 5 ปี จำนวน 7 คน (ร้อยละ 41.2)

ตอนที่ 2 ทศนคติต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษ

1. จากการศึกษาทศนคติต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษ สังกัดโรงเรียนเทศบาลเมืองลานนาทั้ง 3 ด้าน คือ ทศนคติทั่วไปต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ทศนคติต่อการทำวิจัยปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนด้านความสัมพันธ์กับวิชาชีพครู และทศนคติต่อการทำวิจัยปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนด้านความสัมพันธ์กับนักเรียนพบว่า ครูภาษาอังกฤษสังกัดโรงเรียนเทศบาลมีทศนคติต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ทั้ง 3 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.06$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภาพรวมของทศนคติต่อการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

ทศนคติต่อการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ทศนคติทั่วไปต่อการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน	4.10	0.72	มาก
2. ทศนคติต่อการวิจัยปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนด้านความสัมพันธ์กับวิชาชีพครู	4.09	0.55	มาก
3. ทศนคติต่อการวิจัยปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน	4.00	0.62	มาก
รวมเฉลี่ย	4.06	0.63	มาก

2. จากการศึกษาทัศนคติทั่วไปต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู ภาษาอังกฤษสังกัดโรงเรียนเทศบาลเมืองลานนาพบว่า ครูมีทัศนคติทั่วไปต่อการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เรื่องที่ครูมีทัศนคติต่อการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน อยู่ในระดับมากที่สุด คือ การวิจัยในชั้นเรียนเป็นงานส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบในการทำงาน ($\bar{x} = 4.29$) การวิจัยในชั้นเรียนเป็นขั้นตอนของการทดลองใช้วิธีการใหม่ ๆ ด้านการสอนที่ครูกิดค้นเพื่อพัฒนาการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์มากที่สุด ($\bar{x} = 4.29$) การวิจัยในชั้นเรียนเป็นวิธีการที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.29$) การวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการปรับปรุง แก้ไข พัฒนาผู้เรียนควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.29$) และจุดเริ่มต้นของการวิจัยในชั้นเรียน คือ การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ($\bar{x} = 4.23$)

แต่อย่างไรก็ตามครูมีทัศนคติต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนอยู่ในระดับต่ำที่สุด ได้แก่ การทำวิจัยในชั้นเรียนสามารถปฏิบัติได้ง่าย ($\bar{x} = 3.70$) การวิจัยในชั้นเรียนเน้นการใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์ (Scientific methods) มาแสวงหาคำตอบ ($\bar{x} = 3.88$) และการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นงานท้าทายความสามารถของครู ($\bar{x} = 4.00$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ทัศนคติทั่วไปต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

ทัศนคติทั่วไปต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
การทำวิจัยในชั้นเรียนสามารถปฏิบัติได้ง่าย	3.70	0.98	มาก
2. การทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นงานท้าทาย ความสามารถของครู	4.00	0.50	มาก
3. การวิจัยในชั้นเรียนเป็นงานส่งเสริมกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบในการทำงาน	4.29	0.58	มากที่สุด
4. จุดเริ่มต้นของการวิจัยในชั้นเรียน คือ การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน	4.23	0.66	มากที่สุด
5. การวิจัยในชั้นเรียนมุ่งแสวงหาคำตอบเกี่ยวกับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน	4.12	0.86	มาก
6. การวิจัยในชั้นเรียนเป็นขั้นตอนของการทดลองใช้วิธีการใหม่ ๆ ด้านการสอนที่ครูกิดค้นเพื่อพัฒนาการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์มากที่สุด	4.29	0.59	มากที่สุด

ทัศนคติทั่วไปต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
7. การวิจัยในชั้นเรียนเน้นการใช้กระบวนการวิทยาศาสตร์ (Scientific methods) มาแสวงหาคำตอบ	3.88	0.69	มาก
8. การวิจัยในชั้นเรียนเกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัยที่เกิดจากสภาพปัญหาที่เป็นจริงในขณะนั้น	4.05	0.75	มาก
9. การวิจัยในชั้นเรียนต้องเป็นไปอย่างง่าย ๆ สามารถใช้ข้อมูลที่มีอยู่ในห้องเรียนมาใช้ในการค้นหาคำตอบ	4.18	0.73	มาก
10. การวิจัยในชั้นเรียนเป็นวิธีการที่เอื้อต่อการพัฒนาการเรียนการสอน	4.29	0.59	มากที่สุด
11. การวิจัยในชั้นเรียนมีการดำเนินการที่เป็นวงจรต่อเนื่อง	4.00	0.79	มาก
12. การวิจัยในชั้นเรียนส่วนหนึ่งของการสอนปกติเพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับปัญหาที่สามารถปฏิบัติได้จริง	4.00	0.97	มาก
13. การวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการปรับปรุง แก้ไข พัฒนาผู้เรียนควบคู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.29	0.68	มากที่สุด
14. การวิจัยในชั้นเรียนเป็นการวิจัยที่ครูทุกคนต้องมีส่วนร่วมเพื่อแก้ปัญหาแบบองค์รวม	4.00	0.71	มาก
15. การวิจัยในชั้นเรียนส่งเสริมให้ครูทุกคนมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และยอมรับในข้อค้นพบร่วมกัน	4.17	0.72	มาก
รวมเฉลี่ย	4.10	0.72	มาก

3. จากการศึกษาทัศนคติต่อการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในด้านความสัมพันธ์กับวิชาชีพครูของครูภาษาอังกฤษสังกัดโรงเรียนเทศบาลเมืองลานนาพบว่า ครูมีทัศนคติต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในด้านความสัมพันธ์กับวิชาชีพครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.09$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ด้านที่ครูมีทัศนคติการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในด้านความสัมพันธ์กับวิชาชีพครู อยู่ในระดับมากที่สุด คือ การวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ครูทำการพัฒนาการสอนที่ต่อเนื่อง ($\bar{x} = 4.41$) และ การวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ครูได้มีโอกาสในการสร้างองค์ความรู้และทักษะการวิจัย ($\bar{x} = 4.35$)

แต่อย่างไรก็ตามครุมีทัศนคติต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในด้านความสัมพันธ์กับวิชาชีพครู อยู่ระดับในต่ำที่สุด ได้แก่ ครูควรทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการเรียนการสอน ($\bar{x} = 3.82$) การวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ครุมีวิทยฐานะที่สูงขึ้น ($\bar{x} = 3.88$) และการวิจัยในชั้นเรียนช่วยส่งเสริมการสอนของครุมีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ($\bar{x} = 3.92$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ทัศนคติต่อการวิจัยปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนด้านความสัมพันธ์กับวิชาชีพครู

ด้านความสัมพันธ์กับวิชาชีพครู	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ครูสามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้	4.06	0.43	มาก
2. ครูควรมีจิตวิจัย คือ เป็นผู้ที่เห็นคุณค่าของการวิจัย และพร้อมที่จะทำการวิจัยด้วยความเชื่อมั่นว่าจะได้ข้อค้นพบที่สามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.17	0.39	มาก
3. การสอนด้วยผลลัพธ์ทางการวิจัยในชั้นเรียนทำให้ครูจัดระบบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น	4.12	0.60	มาก
4. ครูควรทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการเรียนการสอน	3.82	0.63	มาก
5. การวิจัยในชั้นเรียนช่วยส่งเสริมการสอนของครุมีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น	3.92	0.67	มาก
6. การวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ครุมีวิทยฐานะที่สูงขึ้น	3.88	0.60	มาก
7. การวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ครุได้มีโอกาสในการสร้างองค์ความรู้และทักษะการวิจัย	4.35	0.60	มากที่สุด
8. การวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ครูทำการพัฒนาการสอนที่ต่อเนื่อง	4.41	0.51	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.09	0.55	มาก

4. จากการศึกษาทัศนคติต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในด้านความสัมพันธ์กับนักเรียนของครูภาษาอังกฤษสังกัดโรงเรียนเทศบาลเมืองลานนาพบว่า ครูมีทัศนคติการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เรื่องที่ครูมีทัศนคติการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน อยู่ในระดับมาก คือการวิจัยในชั้นเรียนทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 4.18$) การวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาการตรงตามสภาพความเป็นจริงของผู้เรียนแต่ละคนทำให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมจนบรรลุศักยภาพสูงสุด ($\bar{x} = 4.12$) แต่อย่างไรก็ตามครูยังคงมีทัศนคติการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในด้านความสัมพันธ์กับนักเรียนอยู่ในระดับต่ำที่สุด ได้แก่ การสอนด้วยผลลัพธ์ทางการวิจัยในชั้นเรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่อนักเรียนมากกว่าการสอนที่ไม่ใช้ผลการวิจัย ($\bar{x} = 3.76$) และการสอนด้วยผลลัพธ์ทางการวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้มีบรรยากาศการเรียนการสอนที่เอื้อให้นักเรียนมีความผ่อนคลายในการเรียน ($\bar{x} = 3.82$) มีดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ทัศนคติต่อการวิจัยปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน

ด้านความสัมพันธ์กับนักเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การวิจัยในชั้นเรียนทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ	4.18	0.53	มาก
2. การสอนด้วยผลลัพธ์ทางการวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้มีบรรยากาศการเรียนการสอนที่เอื้อให้นักเรียนมีความผ่อนคลายในการเรียน	3.82	0.64	มาก
3. การสอนด้วยผลลัพธ์ทางการวิจัยในชั้นเรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่อนักเรียนมากกว่าการสอนที่ไม่ใช้ผลการวิจัย	3.76	0.83	มาก
4. การวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาการตรงตามสภาพความเป็นจริงของผู้เรียนแต่ละคนทำให้ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมจนบรรลุศักยภาพสูงสุด	4.12	0.60	มาก
5. การวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ผู้เรียนสามารถใช้กระบวนการวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้	4.12	0.48	มาก
รวมเฉลี่ย	4.00	0.62	มาก

ตอนที่ 3 การทำการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษ

จากการศึกษาการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษสังกัดโรงเรียนเทศบาลเมืองลานนาพบว่า ครูมีการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.24$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าสาเหตุที่ครูภาษาอังกฤษมีการปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนในระดับมากที่สุด คือ ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ ได้แก่ ครูนำผลงานวิจัยในชั้นเรียนเป็นผลงานประกอบการกำหนดวิทยฐานะ ($\bar{x} = 4.41$) ครูตอบสนองข้อกำหนดวิทยฐานะของตนเองตามมาตรฐานการประเมิน ($\bar{x} = 4.23$) ด้านพัฒนาการเรียนการสอน ได้แก่ ครูแก้ปัญหาการเรียนของนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น ($\bar{x} = 4.41$) ครูนำผลงานวิจัยในชั้นเรียนมาส่งเสริมการสอนของตนเอง ($\bar{x} = 4.23$) และด้านนโยบาย ได้แก่ โรงเรียนมีนโยบายให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{x} = 4.41$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน

การปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านนโยบาย			
1.1 โรงเรียนมีนโยบายให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน	4.41	0.50	มากที่สุด
1.2 โรงเรียนมีนโยบายให้รางวัลแก่ครูที่ทำวิจัยในชั้นเรียน	4.17	0.62	มาก
2. ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ			
2.1 ครูนำผลงานวิจัยในชั้นเรียนเป็นผลงานประกอบการกำหนดวิทยฐานะ	4.41	0.62	มากที่สุด
	4.23	0.66	มากที่สุด
2.2 ครูตอบสนองข้อกำหนดวิทยฐานะของตนเองตามมาตรฐานการประเมิน			
3. ด้านพัฒนาการเรียนการสอน			
3.1 ครูนำผลงานวิจัยในชั้นเรียนมาส่งเสริมการสอนของตนเอง	4.23	0.56	มากที่สุด
3.2 ครูแก้ปัญหาการเรียนของนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น	4.41	0.51	มากที่สุด

การปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
4. ด้านการฝึกปฏิบัติและการนำเสนอผลงาน			
4.1 ครูฝึกฝนตนเองด้านการวิจัยในชั้นเรียน	4.17	0.53	มาก
4.2 ครูนำผลงานการวิจัยไปตีพิมพ์เผยแพร่/ นำเสนอในที่ประชุมทั่วไป	3.88	0.78	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	4.24	0.59	มากที่สุด

ตอนที่ 4 ปัญหาในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษ

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษสังกัดโรงเรียนเทศบาลเมืองลานนา พบว่า ครูมีปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.57$) เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า เรื่องที่ครูภาษาอังกฤษมีปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในระดับมาก คือ ด้านทุนการวิจัย ได้แก่ การสนับสนุนทุนวิจัยของโรงเรียน ($\bar{x} = 4.06$) และการได้รับทุนวิจัยจากแหล่งทุนภายนอก ($\bar{x} = 4.06$) ด้านเวลาการทำวิจัย ได้แก่ ภาระงานสอนของท่านต่อภาคการศึกษาเป็นอุปสรรคต่อการวิจัย ($\bar{x} = 3.88$) และภาระงานอื่นจากที่ทำงานนอกเหนือจากการสอนเป็นอุปสรรคต่อการวิจัย ($\bar{x} = 3.94$) แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า ครูมีปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนอยู่ในระดับต่ำที่สุด คือการวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ($\bar{x} = 3.18$) การตั้งคำถามวิจัย ($\bar{x} = 3.29$) และผู้เชี่ยวชาญภายในโรงเรียนที่คอยให้คำปรึกษาในการทำวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{x} = 3.29$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ปัญหาหรืออุปสรรคในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

ปัญหาหรืออุปสรรคในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านองค์ความรู้การวิจัยในชั้นเรียน			
1.1 การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน	3.18	0.97	ปานกลาง
1.2 การตั้งคำถามวิจัย	3.29	0.82	ปานกลาง
1.3 การเขียนวัตถุประสงค์ของการวิจัย	3.35	0.91	ปานกลาง
1.4 การกำหนดประโยชน์ของการวิจัย	3.35	0.91	ปานกลาง
1.5 การกำหนดรูปแบบการวิจัย	3.41	0.96	มาก

ปัญหาหรืออุปสรรคในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1.6 การออกแบบการวิจัย	3.65	0.93	มาก
1.7 การระบุตัวแปรในการวิจัย	3.30	0.91	ปานกลาง
1.8 การกำหนดเทคนิคที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	3.35	0.91	ปานกลาง
1.9 การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	3.58	0.87	มาก
1.10 การวิเคราะห์ข้อมูล	3.58	0.93	มาก
1.11 การนำเสนอผลการวิจัย	3.64	0.99	มาก
1.12 การเขียนรายงานการวิจัย	3.53	0.97	มาก
2. ด้านที่ปรึกษา			
2.1 ผู้เชี่ยวชาญภายในโรงเรียนที่คอยให้คำปรึกษาในการทำวิจัยในชั้นเรียน	3.29	0.92	ปานกลาง
2.2 ผู้เชี่ยวชาญภายนอกโรงเรียนที่คอยให้คำปรึกษาในการทำวิจัยในชั้นเรียน	3.71	0.85	มาก
3. ด้านทุนการวิจัย			
3.1 การสนับสนุนทุนวิจัยของโรงเรียน	4.06	0.82	มาก
3.2 การได้รับทุนวิจัยจากแหล่งทุนภายนอก	4.06	0.83	มาก
3.3 บรรยากาศในโรงเรียนที่เอื้อต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน	3.47	0.87	มาก
3.4 การสนับสนุนปัจจัยที่เอื้อต่อการทำวิจัย เช่น คอมพิวเตอร์อินเทอร์เน็ต หนังสือ ตำรา	3.65	0.86	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	3.57	0.89	มาก

ตอนที่ 5 ความคาดหวังในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษ

จากการศึกษาความคาดหวังในการปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษสังกัดโรงเรียนเทศบาลเมืองลานนา พบว่าครูมีความคาดหวังในการปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.68$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ด้านที่ครูมีความคาดหวังในระดับมาก คือ ด้านองค์ความรู้ ได้แก่ โรงเรียนจัดโครงการ/สนับสนุนครูให้เข้าร่วมอบรม

เทคนิคการทำวิจัยในชั้นเรียน ($\bar{x} = 3.88$) และจัดประชุมสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิจัยระหว่างกลุ่มโรงเรียนประจำปี ($\bar{x} = 3.88$) ด้านเทคนิค/การสนับสนุนอื่น ๆ ได้แก่ จัดหาปัจจัยด้านเทคนิค เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต หนังสือ ตำรา ที่สนับสนุนการทำวิจัย ($\bar{x} = 3.88$) และจัดหาสถานที่ปฏิบัติงานวิจัย เช่น ห้องทำงาน บรรยากาศการทำวิจัยของที่สนับสนุนการทำวิจัย ($\bar{x} = 3.76$) ส่วนด้านที่ครูมีความคาดหวังอยู่ในระดับต่ำที่สุด คือ ด้านทุนการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนมีทุนวิจัยสนับสนุนอย่างเพียงพอ ($\bar{x} = 3.41$) และโรงเรียน/แหล่งทุนวิจัยภายนอกลดขั้นตอนการเบิกจ่ายที่ยุ่งยากซับซ้อน ($\bar{x} = 3.47$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ความคาดหวังในการปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน

ความคาดหวังในการปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านความร่วมมือ			
1.1 จัดตั้งศูนย์การวิจัยประจำกลุ่มโรงเรียน ทำหน้าที่ให้ความรู้ให้คำปรึกษา จัดหาแหล่งทุนให้ครูนักวิจัย	3.65	0.99	มาก
1.2 จัดประชุมสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิจัยระหว่างกลุ่มโรงเรียนประจำปี	3.65	0.99	มาก
2. ด้านองค์ความรู้			
2.1 โรงเรียนจัดโครงการ/สนับสนุนครูให้เข้าร่วมอบรมเทคนิคการทำวิจัยในชั้นเรียน	3.88	0.96	มาก
2.2 โรงเรียนจัดโครงการ/สนับสนุนครูให้เข้าร่วมอบรมเทคนิคการสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อการสอน	3.88	0.96	มาก
3. ด้านทุนการวิจัย			
3.1 โรงเรียนมีทุนวิจัยสนับสนุนอย่างเพียงพอ	3.41	0.94	มาก
3.2 โรงเรียน/แหล่งทุนวิจัยภายนอกลดขั้นตอนการเบิกจ่ายที่ยุ่งยาก ซับซ้อน	3.47	0.92	มาก

ความคาดหวังในการปฏิบัติกรวิจัยในชั้นเรียน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
4. ด้านเวลาการทำวิจัย			
4.1 ลดภาระงานสอนเพื่อให้มีเวลาในการทำวิจัยในชั้นเรียน	3.59	0.91	มาก
4.2 ลดภาระงานอื่นที่นอกเหนือจากการสอนเพื่อให้มีเวลาในการทำวิจัยในชั้นเรียน	3.65	0.93	มาก
5. ด้านเทคนิค/การสนับสนุนอื่นๆ			
5.1 จัดหาสถานที่ปฏิบัติงานวิจัย เช่น ห้องทำงาน บรรยายาการทำการวิจัยของโรงเรียนที่สนับสนุนการทำวิจัย	3.76	0.83	มาก
5.2 จัดหาปัจจัยด้านเทคนิค เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต หนังสือ ตำรา ที่สนับสนุนการทำวิจัย	3.88	0.99	มาก
รวมค่าเฉลี่ย	3.68	0.94	มาก

สำหรับข้อเสนอแนะของครูภาษาอังกฤษสังกัดโรงเรียนเทศบาลเมืองลานนาต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด พบว่ามีประเด็นที่เกี่ยวข้อง 5 ประเด็น ดังนี้

1. งานวิจัยในชั้นเรียนส่วนใหญ่จะเป็นงานวิจัยแผ่นเดียว ไม่มีประโยชน์หรือไม่ีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอน เนื่องจากมักจะเป็นการส่งข้อเสนอวิจัยไปตามหน้าที่
2. การเขียนงานวิจัยในโรงเรียนยังไม่สามารถทำได้เต็มรูปแบบตามกระบวนการวิจัย จึงควรมีการอบรมหรือกำหนดรูปแบบสร้างมาตรฐาน และสร้างความเข้าใจให้มาก
3. งานวิจัยใดที่เกี่ยวข้องกับการเขียนเพื่อขอหรือให้มีวิทยฐานะเป็นวิจัยไม่บริสุทธิ์ เนื่องจากเกิดความคลาดเคลื่อนทางสถิติที่ผู้ทำการวิจัยต้องทำให้ค่าคะแนนผ่านเกณฑ์ที่ตนเองตั้งไว้
4. ขาดการสนับสนุนให้ความรู้จากหน่วยงานหรือองค์กรที่มีศักยภาพในการทำวิจัย
5. ครูขาดความรู้ด้านการวิจัย หลักการทำวิจัยที่ถูกต้อง ต้องการผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยมาให้ความรู้และเทคนิคในการทำวิจัยที่ถูกต้องและได้ความแม่นยำจากการทำวิจัยจริง ๆ

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ทศนคติและการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยขอกล่าวถึงสรุปผลการวิจัยอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การศึกษาทัศนคติต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษสังกัดโรงเรียนเทศบาลเมืองลานนา พบว่า ครูมีทัศนคติต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่ครูมีทัศนคติต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านความสัมพันธ์กับวิชาชีพครู ได้แก่ การวิจัยในชั้นเรียนช่วยให้ครูทำการพัฒนาการสอนที่ต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่า ครูภาษาอังกฤษส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการทำการวิจัยในชั้นเรียน โดยมีความเชื่อว่าการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาผู้เรียนและการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนา พัดเกตุ (2548) ที่พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีต่อการทำการวิจัย โดยเห็นความสำคัญของการทำการวิจัยและประสงค์ที่จะทำวิจัย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญสิทธิ์ ไชยชนะ และคณะ (2553) ที่ได้ทำการศึกษาผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองด้านบทบาทครูวิจัยและสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนที่มีต่อนักศึกษาครูในชั้นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบเต็มรูป ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองด้านบทบาทครูวิจัยของนักศึกษาในกลุ่มที่ใช้โปรแกรมสูงกว่า นักศึกษาในกลุ่มที่ไม่ใช้โปรแกรม ผลการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าครูภาษาอังกฤษมีทัศนคติที่ดีต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาผู้เรียนและเชื่อว่าการวิจัยเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาผู้เรียน ลักษณะที่สำคัญของครูภาษาอังกฤษดังกล่าว เป็นสิ่งที่ควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพราะครูภาษาอังกฤษมีทัศนคติที่ดีต่อการทำวิจัยแล้ว และครูภาษาอังกฤษน่าจะทำการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมากขึ้น

2. การศึกษาการทำการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษสังกัดโรงเรียนเทศบาลเมืองลานนาพบว่า ครูมีการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่ครูมีการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในระดับมากที่สุด คือ ด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพ ได้แก่ ครูนำผลงานวิจัยในชั้นเรียนเป็นผลงานประกอบการกำหนดวิทยฐานะ ด้านพัฒนาการเรียนการสอน ได้แก่ ครูแก้ปัญหาการเรียนของนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น และด้านนโยบาย ได้แก่ โรงเรียนมีนโยบายให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน จะเห็นได้ว่าการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูเกี่ยวข้องกับความก้าวหน้าในวิชาชีพ การพัฒนาการเรียนการสอนและปฏิบัติ

ตามนโยบายของโรงเรียน ซึ่งประเด็นที่หนึ่งคือการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อประกอบการชอกำหนด วิทยฐานะ และทำการวิจัยปฏิบัติในชั้นเรียนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ อุทุมพร จามรมาน (มปป) ที่ว่า นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในการที่ให้ครูรู้จักแสวงหาข้อมูลอย่างเชื่อถือได้ และเป็นระบบเพื่อนำมาแก้ปัญหาการเรียนของ นักเรียนและการสอนของครู เป็นนโยบายที่ดี แต่สภาพการปฏิบัติกลับส่งผลตรงข้าม กล่าวคือ ครูที่ต้องการเลื่อนตำแหน่ง ต่างพยายามหาทางที่จะทำรายงานการวิจัยออกมาเพื่อให้ตนได้รับ ตำแหน่ง โดยไม่ได้มุ่งที่จะนำผลงานดังกล่าวกลับไปสู่นักเรียนส่งผลให้นักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพและอาจส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนอยู่ในระดับต่ำ

3. การศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู ภาษาอังกฤษสังกัดโรงเรียนเทศบาลเมืองล้านนา พบว่า ครูมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่ครูภาษาอังกฤษมีปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในระดับมาก คือ ด้านทุนการวิจัย ได้แก่ การสนับสนุนทุนวิจัยของโรงเรียน ด้านเวลาการทำวิจัย ได้แก่ ภาระงานอื่นจากที่ทำงาน นอกเหนือจากการสอนเป็นอุปสรรคต่อการวิจัย ด้านที่ปรึกษา ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญภายนอกโรงเรียนที่คอยให้คำปรึกษาในการทำวิจัยในชั้นเรียน ด้านด้านองค์ความรู้การวิจัยในชั้นเรียน ได้แก่ การออกแบบการวิจัย จากผลการวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่าครูภาษาอังกฤษส่วนใหญ่ มีปัญหาเรื่องทุนการวิจัย เนื่องจากโรงเรียนมีข้อจำกัดทางด้านงบประมาณที่จะสนับสนุนให้ครู ทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และปัญหาที่สำคัญที่สุดคือครูมีภาระการสอนมากและมีภาระอื่น ๆ นอกเหนือจากการสอน ทำให้ครูส่วนใหญ่ไม่มีเวลาเพียงพอที่จะทำการวิจัย ขาดที่ปรึกษาที่ ด้านการวิจัยที่เป็นบุคคลภายนอกโรงเรียน อาทิ อาจารย์หรือนักวิจัยในมหาวิทยาลัย และมีปัญหาในด้านองค์ความรู้ด้านการวิจัยทำให้ครูไม่สามารถที่จะทำการวิจัยได้สมบูรณ์แบบ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของวัฒนา พัดเกตุ (2548) ที่พบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ มีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการทำวิจัย เช่น ระเบียบการเบิกจ่ายเงินวิจัยที่ยุ่งยาก ภาระงาน สอนและงานอื่น ๆ ที่มากเกินไป และความเหนื่อยล้าจากการทำงานประจำ ดังนั้นหน่วยงาน ที่รับผิดชอบควรหาวิธีการช่วยเหลือให้ครูมีภาระงานสอนที่เหมาะสมเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ครู สามารถทำวิจัยในชั้นเรียนได้

4. การศึกษาความคาดหวังในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษ สังกัดโรงเรียนเทศบาลเมืองล้านนา พบว่า ครูมีความคาดหวังในการปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่ครูมีความคาดหวังในการปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนระดับมาก

คือ ด้านองค์ความรู้ ได้แก่ โรงเรียนจัดโครงการ/สนับสนุนครูให้เข้าร่วมอบรมเทคนิคการทำวิจัยในชั้นเรียน และจัดประชุมสัมมนาเผยแพร่ผลงานวิจัยระหว่างกลุ่มโรงเรียนประจำปี ด้านเทคนิค/การสนับสนุนอื่น ๆ ได้แก่ จัดหาปัจจัยด้านเทคนิค เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต หนังสือ ตำรา ที่สนับสนุนการทำวิจัย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูยังคงมีความคาดหวังที่จะทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน โดยมีความต้องการด้านองค์ความรู้ด้านการวิจัย การสนับสนุนให้ครูได้รับเข้าร่วมการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และสิ่งสนับสนุนอื่นให้ครูสามารถทำการวิจัยได้ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วังภาภุริปัญญา (2550) ที่พบว่า ครูมีความต้องการความช่วยเหลือในด้านความรู้การทำวิจัยในชั้นเรียน และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พิรวัฒน์ วงษ์พรม (2553) ที่พบว่า ครูมีความต้องการความช่วยเหลือในการทำวิจัยในชั้นเรียนในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก โดยครูต้องการแหล่งเรียนรู้ที่สามารถรวบรวมเอกสารตำราเกี่ยวกับงานวิจัยอยู่ในระดับมากที่สุด

กล่าวโดยสรุป ครูภาษาอังกฤษสังกัดเทศบาลเมืองลานนาส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีต่อการวิจัย และเห็นคุณค่าของการวิจัยในแง่ของการพัฒนาการเรียนการสอนและวิชาชีพของตนเอง ครูมีการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาวิชาชีพของตนเองมากกว่าที่จะใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนหรือการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน และยังพบว่าครูมีปัญหาในด้านทุนการวิจัยและเวลาสำหรับการทำวิจัย แต่อย่างไรก็ตามครูยังมีความต้องการที่จะได้รับความรู้ด้านการวิจัย การเข้าร่วมอบรมสัมมนาเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้การวิจัยและผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า ครูมีปัญหาในด้านทุนและเวลาสำหรับการทำวิจัย ครูจึงควรได้รับการส่งเสริมให้เข้าถึงแหล่งทุนต่าง ๆ ในการทำวิจัย และการจัดสรรเวลาให้ครูทำวิจัย หรือการพัฒนาความสามารถของครูในการเขียนข้อเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอทุนจากแหล่งทุนต่าง ๆ
2. ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูหรือการศึกษาเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครูภาษาอังกฤษในโรงเรียนสังกัดของหน่วยงานต่าง ๆ
2. การวิจัยในครั้งต่อไปอาจจะศึกษาเรื่องบทบาทของครูในการใช้ประโยชน์จากงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในฐานะผู้ใช้งานวิจัยและผู้ผลิตงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2550). *ครูกับการใช้ประโยชน์งานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน*. การประชุมวิชาการ “การวิจัยในชั้นเรียน” ครั้งที่ 4 ประจำปี 2550 (หน้า 1-11). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา
- บุญชม ศรีสะอาด. (2532). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัยเล่ม 1*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานของการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2550). *ครูกับการใช้ประโยชน์งานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน*. การประชุมวิชาการ “การวิจัยในชั้นเรียน” ครั้งที่ 4 ประจำปี 2550 (หน้า 19 – 24). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา.
- บุญสิทธิ์ ไชยชนะ และคณะ. (2553). ผลการใช้โปรแกรมส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเอง ด้านบทบาทครูวิจัยและสมรรถนะการวิจัยในชั้นเรียนที่มีต่อนักศึกษาครูในชั้นการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูแบบเต็มรูป. *วารสารพหุติกรรมศาสตร์*, ปีที่ 16 ฉบับที่ 1, หน้า 42-55.
- พิรวัฒน์ วงษ์พรหม. (2553). *สภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษาที่ 10*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วัฒนา พัดเกตุ. (2548). การศึกษาเจตคติในการทำการวิจัย และปัญหาและอุปสรรคในการทำการวิจัยของอาจารย์คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, ปีที่ 3 ฉบับที่ 1, หน้า 44-57.
- วัลภา ฐิริปัญญา. (2550). *การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูและกระบวนการบริหารของผู้บริหารเพื่อส่งเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม สังกัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สุวิมล ร่องวาณิช. (2553). *การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทุมพร จามรमान (มปป). *การวิจัยของครู (Action Research)*. กรุงเทพฯ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Todd, R., (2015). *National-Level Educational Innovations in Thailand. Innovation in Language Teaching: The Thai Context*. In P., Darasawang & H., Reinders (Eds). *Innovation in Language Learning and Teaching*. India: Palgrave Macmillan, pp. 18-28.

**ภาวะผู้นำเชิงแบบอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรี
เทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี**
**The charismatic leadership of the mayor in the
Municipal district Muang Udonthani province**

อรอุมา ลินธุ์พันธ์^{1*}

Onuma sintupan^{1*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี (2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล (3) นำเสนอแนวทางในการพัฒนาเชิงอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ คณะผู้บริหารและบุคลากร สังกัดเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 247 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์เปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) โดยใช้วิธีการทดสอบจะทำการตรวจสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน 3) การพัฒนาเชิงอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่าโดยภาพ

¹ สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จังหวัดอุดรธานี 41000

¹ Master of public administration, Suan-sunandha-rajabhat University, Udon Thani province 41000

* Corresponding author e-mail: tatsaneeya_k@yahoo.com

รวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการใช้อำนาจส่วนบุคคล รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารด้วยความมั่นใจด้านการใช้กลยุทธ์วิธีทุกรูปแบบ ด้านการเปลี่ยนความยึดติดของผู้ตาม ด้านการประเมินสถานการณ์รอบข้างตลอดเวลา ด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล และด้านความกล้าเสี่ยง ตามลำดับ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำแบบอำนาจบารมี, เทศบาลตำบล

Abstract

The purpose of this research were to 1) to study the Charismatic leadership of the mayor of the Municipality District Muang Udonthani Province. 2) to compare the Charismatic leadership of the mayor of the Municipality District muang Udonthani Province. 3) Introduce the guidelines for the development of the Municipality District Muang Udonthani Province. The study employed a quantitative research method. The research sample was the administrators and sub-district government person the District Udonthani Province were 247 people from simple sampling. The instrument used was a questionnaire used for data analysis. The statistics used were percentage, mean, standard deviation. Pearson's Product Moment Correlation Coefficient The multiple comparisons using the test method will examine Scheffe's pairwise differences.

The research found that the following: 1) the Charismatic leadership of the mayor of the Municipality District Muang Udonthani Province Overall and individual aspects are at a high level. 2) Comparison Charismatic leadership of the mayor of the Municipality District Muang Udonthani Province Classified by personal status. Overall and individual not different 3) The development Charismatic leadership of the mayor of the Municipality District Muang Udonthani Province were found that the overall was at a high level which were personal power, Communication of self-confidence, unconventional strategies, Follower disenchantment, Accurate assessment of the situation, Extremty vision, High personal risk

Keywords: Charismatic leadership, Municipal district

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เข้าใจถึงวิถีโลกที่จะเป็นไปในอนาคต รวมทั้งตระหนักว่าความรู้และเทคโนโลยี คือ ปัจจัยสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อชีวิตมนุษย์ในอนาคต ผู้ที่มีความรู้และสามารถนำเทคโนโลยีไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเท่านั้นที่จะเป็นผู้ได้เปรียบและอยู่รอดอย่างมั่นคง หากคนไทยไม่ตื่นตัวไม่มีการวางแผนการใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาดแล้ว เราจะไม่สามารถนำพาประเทศชาติสู่ความก้าวหน้าและการแข่งขันในเวทีโลกได้ ดังนั้นผู้บริหารยุคใหม่จึงต้องมีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและมีวิสัยทัศน์กว้างไกลสามารถกำหนดยุทธศาสตร์รองรับการเพื่อสู่การบรรลุเป้าหมายได้ (พิเชษฐ วังศ์เกียรติขจร, 2553)

ในยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทุกองค์การต้องเผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโลกระดับประเทศระดับสังคมระดับองค์กรและระดับบุคคลทั้งในด้านสภาพแวดล้อมเศรษฐกิจสังคมการเมืองวัฒนธรรมค่านิยมข้อมูลข่าวสารเทคโนโลยีอื่น ๆ และผลจากการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลให้การบริหารจัดการองค์การในปัจจุบันต้องเปลี่ยนแปลงไป คือ ผู้นำจำเป็นต้องมีความเข้าใจในกระบวนการเปลี่ยนแปลงและสามารถปรับเปลี่ยนเจตคติของผู้ตามทำให้การเปลี่ยนแปลงประสบความสำเร็จตามเป้าหมายในทฤษฎีกระบวนการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย การละลายสถานะเดิม การเปลี่ยนแปลงใหม่ และการสร้างแนวทางการปฏิบัติงานหลักใหม่ ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงองค์การ (รัตติกรณ์ จงวิศาล, 2556 , หน้า 106-108)

อย่างไรก็ตามสามารถเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์จากกระแสโลกาภิวัตน์ได้กระทบไปทุกภาคส่วน ไม่เว้นแม้แต่สังคมในชุมชนท้องถิ่นจากกระแสดังกล่าวทำให้ปัญหาและปรากฏการณ์ต่าง ๆ มีความซับซ้อนและเป็นพลวัตมากขึ้น กระบวนทัศน์ของการปกครองท้องถิ่นเดิมจึงไม่อาจตอบสนองต่อการแก้ปัญหาของท้องถิ่นได้ดีเช่นเดิมจึงทำให้มีการแสวงหากระบวนทัศน์ใหม่ที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้น

เทศบาลตำบลเป็นองค์การหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของโลก ยุคข้อมูลข่าวสารเช่นกันเทศบาลตำบลจึงได้ขยายบทบาทหน้าที่ที่มีเพียงจะมีหน้าที่ในการบริการสาธารณะพื้นฐานแก่ประชาชนเท่านั้นแต่ยังขยายบทบาทหน้าที่ออกไปรวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นด้วยและเป็นองค์การที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานและตรวจสอบการทำงานของเทศบาลตำบลเพิ่มมากขึ้นเพื่อความโปร่งใสและควมมีประสิทธิภาพในการทำงานการที่เทศบาลตำบลจะดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การที่ตั้งไว้ได้นั้นจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลักสำคัญต่าง ๆ ในการดำเนินงาน

ซึ่งปัจจัยสำคัญที่นำความสำเร็จสูงสุดมาสู่องค์กรคือทรัพยากรมนุษย์ ที่พาวดี เมฆสวรรค์ (2540 หน้า 24) กล่าวว่าประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงานในองค์กรอย่างแท้จริงอยู่ที่การพัฒนาคณะซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดอย่างต่อเนื่องอยู่เป็นนิมิตของการซึ่งจะสามารถแข่งขันและพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปได้ ดังนั้นคุณภาพขององค์กรจึงไม่ได้อยู่ที่ระดับผู้บริหารต้องปรับเปลี่ยนตนเองเท่านั้นแต่จะอยู่ที่คุณภาพและสัมพันธภาพของคนในองค์กรโดยเฉพาะผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ความสามารถและทำงานอย่างมีศักยภาพร่วมไปกับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรให้แบนราบ (Flat) ลง (Kerfoot, 1994 อ้างถึงในเมทินี จิตรอ่อนน้อม, 2542 หน้า 1) และเป็นองค์กรเปิดที่มีปฏิกริยากับสิ่งแวดล้อมภายนอกและตอบสนองอย่างรวดเร็วต่อข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ ด้วย (Cottingham, 1988 หน้า 24)

การปรับเปลี่ยนเทศบาลตำบลให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคข้อมูลข่าวสารได้นั้นองค์กรจะต้องพยายามลงทุนในการพัฒนาศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ซึ่งกว่าที่องค์กรจะได้คนที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานในองค์กรนั้นต้องใช้ทั้งงบประมาณและเวลาในการเลือกสรรฝึกฝนและพัฒนาเพื่อให้มีความชำนาญนอกจากนั้นยังแสวงหาวิธีการบำรุงรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพให้คงอยู่กับองค์กร และพร้อมที่จะอุทิศตนทำงานให้องค์กรอย่างเต็มความสามารถแม้ว่าองค์กรจะมีวิธีการหรือแนวทางในการบริหารจัดการในรูปแบบต่าง ๆ แต่องค์กรยังประสบกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรมนุษย์อยู่เช่นพนักงานขาดภาวะผู้นำในการทำงานพนักงานทำงานไม่เต็มประสิทธิภาพปัญหาการลาออกของพนักงานปัญหาการแย่งชิงพนักงานที่มีความรู้ความสามารถซึ่งกลายเป็นปัญหาที่องค์กรต้องหันมาให้ความสำคัญด้วยเหตุนี้จึงได้มีการนำเสนอแนวคิดในเรื่องภาวะผู้นำเชิงอำนาจการมีมีการใช้สติความวิสัยทัศน์ ความเคารพนับถือ และความไว้วางใจ ในตัวผู้นำที่บริหาร เพื่อการสร้างแรงกระตุ้นให้ทีมบริหารมีแนวทางการปฏิบัติอันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพในการทำงานที่สูงที่สุด และสามารถมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในองค์กรและเกิดการปรับเปลี่ยนค่านิยมของตนให้เป็นไปตามหน้าที่แห่งไว้ในวิสัยทัศน์ของสมาชิกในองค์กร รวมทั้งเกิดความคิดและความรู้สึกร่วมกัน ซึ่งล้วนเป็นผลมาจากการสร้างวิสัยทัศน์ของผู้นำแบบบารมี (Corger & Kanungo, 1988 cited in Sosik, 2004)

ผู้นำเชิงอำนาจการมี Charismatic Leader) เป็นผู้นำที่มีอิทธิพลเหนือผู้ตามโดยไม่ได้อาศัยตำแหน่งอำนาจหน้าที่และประเพณีที่ยึดถือกันมาหากอยู่ที่ความสามารถพิเศษของตัวผู้นำเอง ซึ่งก่อให้เกิดอำนาจการมีผู้นำที่มีความสามารถพิเศษนั้นพบในการศึกษาผู้นำหลายประเภท โดยเฉพาะผู้นำทางการเมืองทางศาสนาผู้นำที่นำชุมชนเคลื่อนไหวหรือต่อสู้เรียกร้องสิทธิบางประการ แต่ไม่ค่อยพบเห็นผู้นำเช่นนี้ในองค์กรทางธุรกิจหรือองค์กรประเภท (Weber, 1947 cited in Yukl,

1998) สรุปคุณลักษณะผู้นำไว้ว่า ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล กล้าเสี่ยง มีการใช้กลยุทธ์ทุกรูปแบบการประเมินสถานการณ์รอบข้างตลอดเวลา มีการเปลี่ยนความยึดติดของผู้ตามมีการสื่อสารด้วยความมั่นใจและมีการใช้อำนาจส่วนบุคคลจากที่กล่าวมาถือเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้นำเชิงจิตวิทยา (Charismatic Leadership) และภาวะผู้นำดังกล่าวยังมีความเหมาะสมกับสังคมวัฒนธรรมของไทยที่ให้ความสำคัญ ความเชื่อถือเป็นแบบอย่าง ความศรัทธาและยึดมั่นในตัวของผู้นำ ผู้นำต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกลมีความคิดสร้างสรรค์มีทักษะการสื่อสารที่ดีในตนเอง สร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารมีอำนาจ มีอิทธิพล มีเสน่ห์ที่น่านับถือ มีความมุ่งมั่นกระตือรือร้นในการทำงานและเป็นที่รักใคร่ของเพื่อนร่วมงาน (พรสมบัติ ศรีไสย, 2555)

ลักษณะภาวะผู้นำอาจเป็นไปได้ในหลายรูปแบบภาวะผู้นำเชิงอำนาจการมีเป็นรูปแบบภาวะผู้นำที่ส่งเสริมการพัฒนาคนของผู้บริหาร ข้าราชการ และบุคลากรในองค์กรให้มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐาน จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงภาวะผู้นำเชิงอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล นำไปพัฒนาดตนเองและหน่วยงานที่สูงขึ้นไปเพื่อให้เกิดองค์ความรู้สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล
3. นำเสนอแนวทางในการพัฒนาเชิงอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

สมมติฐานของการวิจัย

ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยดังนี้ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ที่สถานภาพส่วนบุคคลต่างกันมีภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานีและแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีตามการศึกษาของ คองเกอร์และคานันโก (Conger & Kanungo, 1987) ที่ได้จำแนกคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้นำเชิงอำนาจบารมี ออกเป็น 7 ด้าน

2. ขอบเขตด้านประชากร

ในการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเอากลุ่มตัวอย่าง คือคณะผู้บริหารและบุคลากรสังกัดเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี มีทั้งหมด 4 แห่ง จำนวน 247 คน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

สถานที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ เทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ประกอบด้วย 4 เทศบาลตำบล ดังนี้

1. เทศบาลตำบลนาซำ
2. เทศบาลตำบลนิคมสงเคราะห์
3. เทศบาลตำบลบ้านจั่น
4. เทศบาลตำบลหนองบัว

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

เริ่มดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 ถึงเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2558 รวมเป็นระยะเวลา 6 เดือน

5. ขอบเขตด้านตัวแปร

5.1 ตัวแปรต้น สถานภาพทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางรายการ และอายุราชการของคณะผู้บริหาร และบุคลากร สังกัดเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

5.2 ตัวแปรตาม

ภาวะผู้นำเชิงอำนาจการมีตามการศึกษาของคองเกอร์ และคานันโก (Conger & Kanungo, 1987) ที่ได้จำแนกคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้นำเชิงอำนาจการมี ออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้ 1. มีวิสัยทัศน์กว้างไกล 2. กล้าเสี่ยง 3. ใช้กลยุทธ์วิธีทุกรูปแบบ 4. ประเมินสถานการณ์รอบข้างตลอดเวลา 5. เปลี่ยนความติดยึดของผู้ตาม 6. สื่อสารด้วยความมั่นใจ 7. ใช้อำนาจส่วนบุคคล

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ภาวะผู้นำเชิงอำนาจการมีของผู้บริหาร หมายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้บริหารแล้วผู้ตามมีความเชื่อถือและศรัทธาในตัวผู้บริหาร มี 7 ด้าน ดังนี้

1.1 วิสัยทัศน์กว้างไกล (Extremty vision) คือ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลที่เห็นความสำคัญในการมีวิสัยทัศน์ ไม่ใช่แต่เพียงจะทำการต่าง ๆ ให้แค่สำเร็จตามหน้าที่เท่านั้น การมีวิสัยทัศน์ย่อมต้องมีความกล้าในการปรับเปลี่ยน ซึ่งก็จะขึ้นอยู่กับผู้ตามจะรับได้หรือตามได้ทันแค่ไหนด้วยจะคิดปรับเปลี่ยนก็เพียงเล็กน้อยเพื่อไม่ให้ถูกตำหนิได้ ไม่มีนโยบายหรือกลยุทธ์ที่ชัดเจนพอ เป็นแผนงานอย่างเป็นรูปธรรมให้ทุกคนได้รู้หรือปฏิบัติตามได้อย่างไรก็ตาม ถ้านายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลมีวิสัยทัศน์ที่ไกลเกินไปจนลูกน้องปรับเปลี่ยนและรับไม่ได้ ก็จะคิดว่าผู้นำเพี้ยนไป หรือเพราะไม่มีความสามารถในการปฏิบัติงานในปัจจุบันไปเลย

1.2 กล้าเสี่ยง (High personal risk) นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลยอมเสียสละเพื่อกลุ่ม เพื่อองค์การ กล้าเสี่ยง และให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในความสำเร็จร่วมกัน ไม่ใช่ของตนเอง ความเชื่อใจในลูกน้องจะมีให้เห็นในผู้นำแบบนี้ และลูกน้องก็จะเชื่อใจ การเสี่ยงถึงขั้นยอมที่จะสูญเสียตำแหน่งหน้าที่ ผลประโยชน์และมวลชนในองค์การไป เพื่อความถูกต้องชอบธรรม

1.3 ใช้กลยุทธ์วิธีทุกรูปแบบ (Use of unconventional strategies) คือนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลที่จะใช้กลยุทธ์วิธีรูปแบบต่าง ๆ ไม่ติดยึดอยู่กับแบบใดแบบหนึ่ง เพื่อให้วิสัยทัศน์ร่วมกันของผู้นำและผู้ตามประสบความสำเร็จ แม้ว่าบางยุทธวิธีจะสร้างแรงกดดันให้ผู้ตามมากกว่าปกติก็ตาม การปรับเปลี่ยนยุทธวิธีเพื่อสำเร็จจะเป็นคุณสมบัติของผู้ผู้นำชนิดนี้ และแสดงถึงความตั้งใจ ทุ่มเทในการทำงานของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล

1.4 ประเมินสถานการณ์รอบข้างตลอดเวลา (Accurate assessment of the situation) นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล เรียนรู้และมีทักษะในเรื่องความต้องการ ค่านิยม เท่า ๆ กับปัจจัยรอบด้านนี้จะทำให้การเสี่ยงนั้นประสบความสำเร็จในเวลาที่เหมาะสม ดังนั้น นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลจะต้องประเมินสถานการณ์ให้มีข้อมูลที่ถูกต้อง ทันสมัย ตลอดเวลา

1.5 เปลี่ยนความดีความชอบของผู้ตาม (Follower disenchantment) นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลต้องการเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงาน หรือเงื่อนไขการปฏิบัติงานใหม่ และกระตุ้นผลักดันให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ใหม่ โดยนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลใช้กลยุทธ์วิธีต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในการปฏิบัติงานที่ไม่ดีด้อยหรือจำเจด้วยวิธีเดิม เมื่อผู้ตามได้เห็นผลที่เกิดจากการใช้วิธีการใหม่ที่ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลกว่าวิธีเก่าได้ ต่อไปนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลก็สามารถจะทำให้ผู้ตามไม่ด้อย หรือวนเวียนอยู่กับการทำงานแบบเดิม และเริ่มจะยอมรับการทำงานที่มีการแสวงหาวิธีทำงานใหม่ที่แตกต่างไป

1.6 สื่อสารด้วยความมั่นใจ (Communication of self-confidence) นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลต้องสื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจดูจะเป็นที่ยอมรับว่ามีความสามารถพิเศษ มากกว่าผู้ที่สับสนและไม่มีความชัดเจน หรือคลุมเครือ ความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ด้านต่าง ๆ จะไม่มีทางสำเร็จได้ด้วยจิตใจดีของผู้นำไปทุกครั้ง

1.7 ใช้อำนาจส่วนบุคคล (Use of personal power) นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลที่มีความสามารถพิเศษชอบใช้อำนาจส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่อำนาจแห่งความเชี่ยวชาญและอำนาจแห่งความเป็นเพื่อนในการปฏิบัติงานให้เสร็จลุล่วง เป็นผลดีต่อองค์กร

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร คือ คณะผู้บริหาร และบุคลากร สังกัดเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 2,560 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ คณะผู้บริหาร และบุคลากร สังกัดเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 247 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงอำนาจที่มีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี

2. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับบุคคลทั่วไปที่สนใจจะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงอำนาจที่มีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล สังกัดเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี สามารถนำไปพัฒนาตนเองให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงานมากขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือคณะผู้บริหาร และบุคลากร สังกัดเทศบาล ตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 2,560 คน **กลุ่มตัวอย่าง** คณะผู้บริหาร และบุคลากร สังกัดเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 247 คน

ผู้วิจัยได้มีวิธีการกำหนดขนาดและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 43)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยใช้แนวคิดที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงอำนาจของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล มีทั้งหมด 2 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของคณะผู้บริหารและบุคลากร สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานีซึ่งเป็นข้อคำถามเกี่ยวกับ สถานภาพบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางรายการ และอายุราชการ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (CheckList) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเรื่องภาวะผู้นำแบบอำนาจของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 7 ด้าน เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ (Rating-scale)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ และได้รับคำตอบจากแบบสอบถามกลับคืนมาร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ SPSS (Statistic Package for Social Science) ดังนี้ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้การแจกแจงความถี่ (Frequencies) และหาค่าร้อยละ (Percentage) 2) การวิเคราะห์ภาวะผู้นำของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี สถิติที่ใช้ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคลของภาวะผู้นำเชิงอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 247 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 101 คน เพศหญิง จำนวน 146 คน ส่วนใหญ่มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 116 คน รองลงมาคืออายุ 41-50 ปี จำนวน 92 คน อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 33 คน และมีอายุ 21- 30 ปีจำนวน 6 คน การศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 224 คน รองลงมาคือระดับปริญญาโท จำนวน 16 คน และระดับอนุปริญญา จำนวน 7 คน ตำแหน่งงานส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ จำนวน 176 คน พนักงานราชการ จำนวน 53 คน และลูกจ้างประจำ จำนวน 18 คน ประสบการณ์ในการทำงาน 6-10 ปี จำนวน 120 คน รองลงมา 11-15 ปี จำนวน 88 คน 16-20 ปี จำนวน 33 คน และ 1-5 ปี จำนวน 6 คน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการใช้อำนาจส่วนบุคคล รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารด้วยความมั่นใจ ด้านการใช้กลยุทธ์วิธีทุรูปแบบ ด้านการเปลี่ยนความยึดติดของผู้ตาม ด้านการประเมินสถานการณ์รอบข้างตลอดเวลา ด้านวิสัยทัศน์กว้างไกลและด้านความกล้าเสี่ยง ตามลำดับ เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านสรุปได้ดังนี้

1. ด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล พบว่าภาวะผู้นำเชิงอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนมากตามลำดับ คือ ผู้นำมีวิสัยทัศน์ ผู้นำมีความสามารถในการปฏิบัติงาน กำหนดเป้าหมาย การปฏิบัติงานขององค์การร่วมกัน ผู้นำมีความกล้าในการปรับเปลี่ยน การมีนโยบายหรือกลยุทธ์ที่ชัดเจนมีแผนงานอย่างเป็นรูปธรรมให้ทุกคนได้รู้หรือปฏิบัติตามได้ และมุ่งมั่นต่อการนำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผล ตามลำดับ

2. ด้านความกล้าเสี่ยง พบว่า ภาวะผู้นำเชิงอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าคะแนนมาก ตามลำดับ คือผู้นำมีความเสียสละเพื่อองค์กร ผู้นำให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในความสำเร็จร่วมกัน และผู้นำมีความเชื่อมั่นในลูกน้องไม่ใช่เพื่อสิ่งที่ตนเองต้องการอย่างเดียว ตามลำดับ

3. ด้านการใช้กลยุทธ์วิธีทุกรูปแบบ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงอำนาจามีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าคะแนนมากตามลำดับ คือ ให้นุคลากรมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากรในองค์กรเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย มีความกล้าเสนอแนวความคิดที่แปลกใหม่ ให้นุคลากรได้แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้กัน และสามารถแก้ปัญหาได้ทันที่และถูกต้อง ตามลำดับ

4. ด้านการประเมินสถานการณ์รอบข้างตลอดเวลา พบว่าภาวะผู้นำเชิงอำนาจามีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมากโดยมีค่าคะแนนมากตามลำดับ คือ ส่งเสริมให้นุคลากรได้พัฒนานตนเองอย่างสม่ำเสมอ สร้างความมั่นใจให้กับบุคลากรในการนำข้อมูลไปใช้เพื่อการปฏิบัติงานในองค์กร ให้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนและเหมาะสมกับกลุ่มคน เวลา และสถานการณ์ เปิดโอกาสให้นุคลากรได้แสดงความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้กัน ช่วยเหลือบุคคลอื่นให้มีการเรียนรู้และมีทักษะในการปฏิบัติงาน และมีความกล้าที่จะเสนอแนวความคิดที่แปลกใหม่

5. ด้านการเปลี่ยนความยึดติดของผู้ตาม พบว่าภาวะผู้นำเชิงอำนาจามีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งในด้านการเปลี่ยนความยึดติดของผู้ตามพบว่า บุคลากร สังกัดเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีผลมาจากผู้นำมีการเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานหรือเงื่อนไขการปฏิบัติงานใหม่ มีการกระตุ้นผลักดันให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ใหม่ แก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมทันเวลา ปรับเปลี่ยนวิธีการคิดเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงให้ได้สอดคล้องและเหมาะสม เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาอย่างสม่ำเสมอ และคิดหาคำตอบได้หลากหลายรวดเร็วและทันเหตุการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเวบเบอร์ เชื่อว่าผู้นำมีความสามารถที่จะทำให้เกิดอำนาจที่ยิ่งใหญ่อย่างเห็นได้ชัด และให้แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงอำนาจามีว่าเกิดจากการรับรู้ของผู้ตามว่า ผู้นำที่มีทักษะหรือความสามารถพิเศษ ซึ่งผู้นำสามารถสร้างแรงบันดาลใจกับผู้ตามด้วยรูปแบบการพูดที่ขึ้นและทำให้คล้อยตามและสามารถดึงดูดผู้ตามได้ ในช่วงแรกของการศึกษาภาวะผู้นำเชิงอำนาจามีนั้น จะเน้นไปที่การศึกษาผู้นำทางการเมืองระดับโลก และผู้นำทางการเมือง งานวิจัยของภาวะผู้นำเชิงอำนาจามีในช่วงนั้น มักจะพบถึงความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจ (Trust) ความพยายาม (Effort) และความยึดมั่น (Commitment) ของผู้ตามที่มีต่อผู้นำอย่างเห็นได้ชัดเจน

6. ด้านการสื่อสารด้วยความมั่นใจ พบว่าภาวะผู้นำเชิงอำนาจามีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งในด้านการสื่อสาร

ด้วยความมั่นใจพบว่า บุคลากร สังกัดเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีผลมาจากการมองความผิดพลาดของบุคลากรว่าเป็นโอกาสที่ดีในการเรียนรู้ การเชื่อมั่นในความคิดความเชื่อและค่านิยมของตนเอง การแสดงให้เห็นถึงความรอบรู้พื้นฐานที่จำเป็นในงาน มีความเชื่อมั่นตนเองกล้าเผชิญหน้ากับสถานการณ์และ การเป็นผู้ที่มีความชัดเจนในการคิด การพูด การเขียน และการกระทำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแฮร์สและคณะเสนอแนวทฤษฎีภาวะผู้นำบารมีแบบใหม่ (Theories of the Neo Charismatic Leadership Paradigm) ซึ่งอธิบายว่าภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมี หมายถึง การที่ผู้นำปฏิบัติตนเพื่อเป็นตัวอย่างและเป็นแนวทางโดยส่งอิทธิพล ความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรมและการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาผ่านพฤติกรรม ความเชื่อและการเป็นตัวอย่างของผู้นำทั้งนี้แฮร์สได้ตั้งข้อเสนอนะว่าภาวะผู้นำแบบบารมีจะเกิดขึ้นได้ด้วย ความมั่นใจในตนเองของผู้นำและความมั่นใจของผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้นำ มีทัศนวิสัยในเชิงอุดมคติ และดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี นอกจากนี้ผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาของผู้นำแบบบารมีจะสามารถแยกแยะตัวผู้นำและพันธกิจของผู้นำได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังแสดงออกถึงความจงรักภักดีอย่างสูงสุด และมีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำพยายามที่จะเอาอย่างค่านิยม และพฤติกรรมของผู้นำและเกิดความรู้สึกเคารพในตนเองจากความสัมพันธ์ที่มีกับผู้นำ

7. ด้านการใช้อำนาจส่วนบุคคล พบว่าภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานีโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งในด้านการใช้อำนาจส่วนบุคคลพบว่า บุคลากรสังกัดเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีผลมาจากการมอบหมายงานได้ตรงกับความสามารถของบุคลากร นำผลการประเมินมาปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานใช้รูปแบบภาวะผู้นำที่หลากหลายและสอดคล้องกับสถานการณ์ จัดทำระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และติดตามและประเมินผลการบริหารจัดการองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแฮร์สและคณะเสนอแนวทฤษฎีภาวะผู้นำบารมีแบบใหม่ (Theories of the Neo Charismatic Leadership Paradigm) ซึ่งอธิบายว่า ภาวะผู้นำเชิงอำนาจบารมี หมายถึง การที่ผู้นำปฏิบัติตนเพื่อเป็นตัวอย่างและเป็นแนวทางโดยส่งอิทธิพล ความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรมและการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาผ่านพฤติกรรม ความเชื่อและการเป็นตัวอย่างของผู้นำ ทั้งนี้แฮร์สได้ตั้งข้อเสนอนะว่าภาวะผู้นำแบบบารมีจะเกิดขึ้นได้ด้วย ความมั่นใจในตนเองของผู้นำและความมั่นใจของผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้นำ มีทัศนวิสัย ในเชิงอุดมคติและดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดี นอกจากนี้ผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาของผู้นำแบบบารมีจะสามารถแยกแยะตัวผู้นำและพันธกิจของผู้นำได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังแสดงออกถึงความจงรักภักดีอย่างสูงสุดและ

มีความเชื่อมั่นตัวผู้นำพยายามที่จะเอาอย่างค่านิยมและพฤติกรรมของผู้นำและเกิดความรู้สึกเคารพในตนเองจากความสัมพันธ์ที่มีกับผู้นำ

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

1. ในการวิเคราะห์การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำแนกตามเพศ ในภาพรวมและรายด้านพบว่าบุคลากรทั้งเพศชายและเพศหญิง เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ในการวิเคราะห์การเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำแนกตามอายุ ในภาพรวมและรายด้านพบว่าบุคลากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ในการวิเคราะห์การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำแนกตามวุฒิการศึกษาในภาพรวมและรายด้าน พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ในการวิเคราะห์การเปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำแนกตามตำแหน่งทางราชการในภาพรวมและรายด้าน พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ที่มีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำแบบอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำแนกตามอายุราชการในภาพรวมและรายด้าน พบว่าความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ที่มีอายุราชการต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 ผลการศึกษาภาวะผู้นำแบบอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่าภาวะผู้นำแบบอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นภาวะผู้นำแบบอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่าโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีผลต่อภาวะผู้นำแบบอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการใช้อำนาจส่วนบุคคล รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารด้วยความมั่นใจ ด้านการใช้กลยุทธ์วิธีทุกรูปแบบ ด้านการเปลี่ยนความยึดติดของผู้ตาม ด้านการประเมินสถานการณ์รอบข้างตลอดเวลา ด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล และด้านความกล้าเสี่ยง ตามลำดับ

3.1 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีผลต่อภาวะผู้นำแบบอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลที่เห็นความสำคัญในการมีวิสัยทัศน์ ไม่ใช่แค่เพียงจะทำการต่าง ๆ ให้แค่สำเร็จตามหน้าที่เท่านั้น การมีวิสัยทัศน์ย่อมต้องมีความกล้าในการปรับเปลี่ยน ซึ่งก็จะขึ้นอยู่กับผู้ตามจะรับได้หรือตามได้ทันแค่ไหน ด้วยจะคิดปรับเปลี่ยนก็เพียงเล็กน้อยเพื่อให้ถูกดำเนินได้ ไม่มีนโยบายหรือกลยุทธ์ที่ชัดเจนพอเป็นแผนงานอย่างเป็นรูปธรรมให้ทุกคนได้รู้หรือปฏิบัติตามได้อย่างไรก็ตาม ถ้านายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลมีวิสัยทัศน์ที่ไกลเกินไปจนลูกน้องปรับเปลี่ยนและรับไม่ได้ก็จะคิดว่าผู้นำเพี้ยนไปหรือเพราะไม่มีความสามารถในการปฏิบัติงานในปัจจุบันไปเลย

3.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีผลต่อภาวะผู้นำแบบอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ด้านความกล้าเสี่ยงโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลยอมเสียสละ เพื่อกลุ่มเพื่อองค์การกล้าเสี่ยงและให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในความสำเร็จร่วมกัน ไม่ใช่ของตนเอง ความเชื่อใจในลูกน้องจะมีให้เห็นในผู้นำแบบนี้ และลูกน้องก็จะเชื่อใจ การเสี่ยงถึงขั้นยอมที่จะสูญเสียตำแหน่งหน้าที่ ผลประโยชน์และมวลชนในองค์การไป เพื่อความถูกต้องชอบธรรม

3.3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีผลต่อภาวะผู้นำแบบอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ด้านการใช้กลยุทธ์วิธีทุกรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลที่จะใช้กลยุทธ์วิธีรูปแบบต่าง ๆ ไม่ติดยึดอยู่กับแบบใดแบบหนึ่ง เพื่อให้วิสัยทัศน์ร่วมกันของผู้นำและผู้ตามประสบความสำเร็จ แม้ว่าบางยุทธวิธีจะสร้างแรงกดดันให้ผู้ตามมากกว่าปกติก็ตาม การปรับเปลี่ยนยุทธวิธีเพื่อสำเร็จจะเป็นคุณสมบัติของผู้นำชนิดนี้ และแสดงถึงความตั้งใจทุ่มเทในการทำงานของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล

3.4 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีผลต่อภาวะผู้นำแบบอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ด้านการประเมินสถานการณ์รอบข้างตลอดเวลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลต้องการเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงาน หรือเงื่อนไขการปฏิบัติงานใหม่ และกระตุ้นผลักดันให้ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ใหม่ โดยนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลใช้กลยุทธ์วิธีต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในการปฏิบัติงานที่ไม่ติดยึดหรือจำเจด้วยวิธีเดิม เมื่อผู้ตามได้เห็นผลที่เกิดจากการใช้วิธีการใหม่ที่ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลกว่าวิธีเก่าได้ ต่อไปนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลก็สามารถจะทำให้ผู้ตามไม่ติดยึดหรือวนเวียนอยู่กับการทำงานแบบเดิม และเริ่มจะยอมรับการทำงานที่มีการแสวงหาวิธีทำงานใหม่ที่แตกต่างไป

3.5 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีผลต่อภาวะผู้นำแบบอำนาจบารมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ด้านการเปลี่ยนความยึดติดของผู้ตาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลต้องการเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงาน หรือเงื่อนไขการปฏิบัติงานใหม่ และกระตุ้นผลักดันให้ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ใหม่ โดยนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลใช้กลยุทธ์วิธีต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความเชี่ยวชาญของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในการปฏิบัติงานที่ไม่ติดยึดหรือจำเจด้วยวิธีเดิม เมื่อผู้ตามได้เห็น

ผลที่เกิดจากการใช้วิธีการใหม่ที่ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลกว่าวิธีเก่าได้ต่อไปนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลก็สามารถจะทำให้ผู้ตามไม่ติดขัด หรือวนเวียนอยู่กับการทำงานแบบเดิม และเริ่มจะยอมรับการทำงานที่มีการแสวงหาวิธีการทำงานใหม่ที่แตกต่างกันไป

3.6 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีผลต่อภาวะผู้นำแบบอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ด้านการสื่อสารด้วยความมั่นใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลต้องสื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจดูจะเป็นที่ยอมรับว่ามีความสามารถพิเศษ มากกว่าผู้ที่สับสนและไม่มีความชัดเจน หรือคลุมเครือ ความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงกลยุทธ์ด้านต่าง ๆ จะไม่มีทางสำเร็จได้ด้วยจิตใจดีของผู้นำไปทุกครั้ง

3.7 การวิเคราะห์ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีผลต่อภาวะผู้นำแบบอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ด้านการใช้อำนาจส่วนบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลที่มีความสามารถพิเศษชอบใช้อำนาจส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่อำนาจแห่งความเชี่ยวชาญและอำนาจแห่งความเป็นเพื่อนในการปฏิบัติงานให้เสร็จลุล่วง เป็นผลดีต่อองค์การ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการวิจัยภาวะผู้นำแบบอำนาจการมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ด้านการใช้อำนาจส่วนบุคคล ด้านการสื่อสารด้วยความมั่นใจ ด้านการใช้กลยุทธ์วิธีทุกรูปแบบ ด้านการเปลี่ยนความยึดติดของผู้ตาม ด้านการประเมินสถานการณ์รอบข้างตลอดเวลา ด้านวิสัยทัศน์กว้างไกล และด้านความกล้าเสี่ยง อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย

ในการวิจัยในครั้งนี้พบว่าในด้านความกล้าเสี่ยง พบว่า อยู่ในระดับน้อยที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเป็นจุดอ่อนของการบริหารงานให้ได้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญเกี่ยวกับการบริหารงานในด้านความกล้าเสี่ยงโดยผู้บริหารต้องเป็นผู้นำที่มีความเสียสละเพื่อองค์กรเป็นผู้นำที่ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมในความสำเร็จร่วมกัน และเป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในลูกน้อง ไม่ใช่เพื่อสิ่งที่ตนเองต้องการอย่างเดียวคณะผู้บริหารองค์การจำเป็นต้องจัดลำดับปัญหานี้เป็นอันดับแรกใน

การปฏิบัติในองค์การเป็นอันดับแรกสุด โดยจัดให้มีการส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานได้มีการประชุม การกล้าตัดสินใจในการและการแสดงออกในที่ประชุมเพื่อกำหนดพันธกิจและวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานทุกโครงการฝึกการทำงานอย่างอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอน มีเหตุผลและหลักฐานประกอบในการทำงานเพื่อยืนยันความถูกต้อง โปร่งใส ตรวจสอบได้ การไว้วางใจในการทำงานซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันและสามารถแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ทุกความคิดเห็นเป็นประโยชน์ในการทำงานทำให้ผลงานสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยภาวะผู้นำแบบอำนาจบาบริมีของนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งเป็นการวิจัยในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูล และกลุ่มตัวอย่างเป็นเพียงกลุ่มในระดับตำบลขนาดเล็ก เท่านั้น ประชากรและกลุ่มตัวอย่างยังไม่เป็นขนาดกลุ่มที่ใหญ่เท่าที่ควร ในการวิจัยในครั้งต่อไปควรเป็นการวิจัยขนาดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับเทศบาลนคร หรือเป็นองค์การบริการส่วนจังหวัดโดยการเพิ่มการสัมภาษณ์เชิงลึก ในกลุ่มประชากรเพื่อเป็นการเพิ่มความสำคัญและให้งานวิจัยนั้นมีคุณค่ามากขึ้น

2.2 การวิจัยในครั้งต่อไปควรเป็นการวิจัยที่ต้องมีชุมชน ผู้นำชุมชน และการมีส่วนร่วมหลาย ๆ องค์การเข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัย เพื่อให้หัวข้อในการวิจัยนั้นเป็นประโยชน์ต่อชุมชนให้มากที่สุด เพื่อให้เป็นข้อมูลในทางวิชาการ ศึกษาค้นคว้าและใช้เป็นการต่อยอดให้กับชุมชนในการศึกษาและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กมล ฉายาวัดนะ. (2550). *การบริหารคนและงาน ตามหลักการของพระพุทธเจ้า*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: ขบา.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2556). *ภาวะผู้นำ:ทฤษฎีการวิจัยและแนวทางการพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2546). *แนวคิดการบริหารภาครัฐแนวใหม่*. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- พรสมบัติ ศรีไสย. (2555). *โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำเชิงศรัทธาบาบริมีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2549). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- ศิริ เจริญวัย. (2540). *ภาวะผู้นำ*. นครราชสีมา: ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2545). *การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นไทยในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ธรรมศาสตร์.
- โกวิท พวงงาม. (2552). *การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต*. พิมพ์ครั้งที่ 7 ปรับปรุงใหม่. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- Boyatzis, R. E. (1982a). Competence at work. In A. Stewart (ed.), *Motivation and society*. San Francisco: Jossey-bass.
- Bass, B.M. (1985). *Leadership and performance beyond expectation*. New York: Free Press
- Burns, J. M. (1978). *Leadership*. New York: Harper Row
- Conger Jay A., & Rabindra N. Kanungo. (1987). *Charismatic Leadership in Organizations*. New Jersey: Prentice – Hall.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis*. Hillsdale, New Jersey: Erlbaum Associate.
- Dales, M & Hes, k. (1995). *Creating training miracles*. Sydney: Prentice Hall.
- Hair, J. F., Aderson, R. E., Tatham, R. L., & Black, W. C. (1998). *Multivariable data analysis*. 4th ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice–Hall.
- Sosik,J.J.,Jung, D.I, Berson,Y.,Dionne,D.D.,& Jaussi, K.S. (2004). *The dream weavers: Strategy–Focused leadership in technology–driven orgnization*. Greenwich,CT:Information Age Pubishing,
- Vroom, V. H., & Yetton, P. W. (1973). *Leadership and decision–making*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
- Wit, D. (1967). *A comparative survey of local govt. and administration*. Bangkok: Kurusapha Press.
- Yukl. G. A. (1998). *Leadership in organizations*. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice–Hall.
- Yukl. G. A. 1989. *Leadership in organizations*. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice–Hall.
- _____.1998. *Leadership in organizations*. Englewood Cliffs. New Jersey: 197 Prentice–Hall
- Zwell, M. (2000). *Creating a culture of competence*. New York: John Wiley and Sons.

บทบาทของรายการเวทีสาธารณะกับการสร้างการมีส่วนร่วม ร่วมในการเปลี่ยนแปลงประเด็นทางสังคม

The role of Public Forum TV Program in creating participation to change social issues

อัญชลี เทียมศิริ^{1*} และ อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว¹

Anchalee Thiemkhiri^{1*} and Asawin Nedpogaeo¹

บทคัดย่อ

การวิจัยได้มุ่งศึกษา “รายการเวทีสาธารณะ” ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการและผลของการสร้างการมีส่วนร่วมของรายการเวทีสาธารณะในการเปลี่ยนแปลงประเด็นทางสังคม โดยใช้เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยการศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) พร้อมกับ วิเคราะห์ประเด็นจากเทปบันทึกการรายการ (Content Analysis) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) สันทนากลุ่ม (Focus Group)

ผลวิจัยพบว่า รายการเวทีสาธารณะ ซึ่งเป็นรายการที่เกิดขึ้นและอยู่ภายใต้องค์กรสื่อสาธารณะไทยพีบีเอส โดยมีหลักการในการทำงานคือมีความเป็นอิสระในการดำเนินงานจากการศึกษาประเด็นการนำเสนอรายการได้ให้สัดส่วนการนำเสนอประเด็นปฏิรูปมากที่สุด โดยรองลงมาคือ ประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบจากนโยบายรัฐหรือโครงการขนาดใหญ่ ประเด็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติ ประเด็นเกี่ยวกับชุมชนสังคมและวัฒนธรรม ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และประเด็นเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง แม้ว่าประเด็นที่ถูกนำเสนอออกมาในระดับที่แตกต่างกันไป แต่มักเชื่อมโยงและมีผลกระทบไปถึงในระดับนโยบายเกือบทุกกรณี

¹ สาขาวิชานิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการ คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10240

¹ Communication Arts and Innovation, Graduate School of Communication Arts and Management Innovation, National Institute of Development Administration, Bangkok 10240

รายการได้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม ดังนี้ 1) มีส่วนร่วมในฐานะเป็นแหล่งข่าวหรือเจ้าของประเด็น 2) มีส่วนร่วมวางแผนกำหนดเนื้อหารายการ 3) มีส่วนร่วมในรายการ 4) มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเด็น 5) มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อเนื้อหารายการ แต่ทั้งนี้ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นยังอยู่ในระดับที่น้อยมาก อย่างไรก็ตามสิ่งที่เด่นชัดของรายการคือ สามารถสร้างการรวมกลุ่มและเสริมพลังของภาคพลเมือง ทำให้เห็นว่ากลุ่มคนเหล่านี้มีตัวตน มีอำนาจ มีอัตลักษณ์

คำสำคัญ: รายการเวทีสาธารณะ, การสร้างการมีส่วนร่วม, การเปลี่ยนแปลงประเด็นทางสังคม

Abstract

The researcher focused on studying “Public Forum TV Program” broadcasted on Thai PBS TV station. The objective of the research is to study the process of creating participation with Public Forum TV Program to change social issues and the results of such process that lead to change of social issues. Data collection tools included Documentary Research, In-Depth Interview with Key informants, Content Analysis of the TV program, Participant Observation and Focus Group. Research findings were that Public Forum TV Program, which was produced and remained under Thai PBS public media organization. Following the study on the presentation, the program emphasized mostly reform issues, followed by issues regarding effects of government policies or mega projects, issues regarding environment and disasters, issues regarding communities, society and culture, issues regarding human rights, and issues regarding politics and administration. All issues usually linked and affected the policy level. The TV program created participation in several dimensions including 1) participation as a source or an issue owner; 2) participation in planning and determining the program’s contents; 3) participation in the program; 4) participation in driving the issues; and 5) participation in expressing opinions toward the program’s contents. But the level of impact and change was the lowest. However, the strong point of the TV program was that it created assembly of citizens, reinforced citizen power, reflecting their existence, power and identity.

Keywords: Public Forum TV Program, creating participation, change social issues

บทนำ

การสื่อสารมวลชน ในช่วงยุคสมัยของกระบวนการทัศนคติความทันสมัยนิยม ได้มีความพยายามจากนานาชาติอารยประเทศ รวมทั้งประเทศไทย ใช้เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงสังคม โดยมุ่งเน้นการใช้การสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนให้สังคมเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีเป้าหมายสูงสุด คือการก้าวสู่สังคมทันสมัยตามแบบฉบับของสังคมตะวันตก แต่ในระยะต่อมาการสื่อสารในแนวทางดังกล่าวไม่ได้ก่อให้เกิดการพัฒนา ประกอบกับความตื่นตัวของกลุ่มต่าง ๆ นำไปสู่การจุดประกายแนวคิดของการสื่อสาร ภายใต้ “กระบวนการทัศนคติทางเลือกของการสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม” (The Alternative Paradigms Communication for Social Change) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลง และแสวงหาหนทางที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในระดับชุมชน สังคมประเทศ หรือระดับโลก คุณลักษณะสำคัญของกระบวนการแบบทางเลือกในการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ กระบวนการสนทนาโต้ตอบกัน (dialectic process) ของสมาชิกในสังคม บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน (equal basis) เพื่อค้นหาแนวทางในการเปลี่ยนแปลงสังคม และดำเนินการร่วมกัน ในขณะที่กระบวนการดังกล่าวมองบทบาทของภาครัฐบาลคือผู้ให้การสนับสนุน (facilitator) การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ กระบวนการเหล่านี้ จึงเป็นลักษณะของ กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ในยุคนี้ สื่อมวลชนยังคงเป็นเสมือนเครื่องมือสำคัญในการก้าวสู่ความเป็นประชาสังคม และทำหน้าที่สะท้อนภาพประชาสังคม โดยในส่วนของสื่อมวลชน แจน ซาฟ เฟอร์ (อ้างถึงใน ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล, 2542) ในประเทศไทยเหตุการณ์รัฐประหารในรัฐบาลของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้ถูกเรียกร้องให้ดำเนินการปฏิรูปสื่ออย่างจริงจัง โดยเน้นความเป็นอิสระจากการเมืองและกลุ่มทุน เพื่อให้สามารถตั้งอยู่บนประโยชน์สุขของสาธารณะอย่างแท้จริง ภายใต้แนวคิดมีความเท่าเทียม เป็นธรรม และทั่วถึง เน้นประโยชน์สาธารณะมากกว่าประโยชน์ทางการค้า โดยรัฐต้องกำหนดสัดส่วนเนื้อหารายการสาระและบันเทิง รวมทั้งต้องเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนกลุ่มต่าง ๆ สามารถใช้เป็นพื้นที่สื่อสารได้อย่างหลากหลาย ทั่วถึง และเท่าเทียม รวมไปถึงชุมชนท้องถิ่นต้องมีสิทธิเป็นเจ้าของสื่อเพื่อประโยชน์สาธารณะของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ในฐานะประชาชนผู้เป็นเจ้าของทรัพยากร อีกทั้งผู้บริโภคสื่อต้องมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและตัดสินใจนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสื่อ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการจัดสรรคลื่นความถี่ กำหนดเนื้อหา ช่วงเวลา รายการที่สอดคล้องกับความจำเป็น และความต้องการของกลุ่มคนที่

แตกต่างหลากหลายในสังคมอย่างเพียงพอ ซึ่งเหล่านี้จะเป็นกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสื่อสาร จึงเป็นการถือกำเนิดขององค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai Public Broadcasting Service) หรือ ส.ส.ท. ในฐานะองค์การสื่อสารสาธารณะที่ไม่แสวงผลกำไรแห่งแรกของประเทศไทย ภายใต้ชื่อ “โทรทัศน์สาธารณะ Thai PBS” (ภูษิตต์ ภูริพานิก, 2557) โดยหลักการของสื่อสาธารณะนั้น ถือเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมประชาธิปไตย เพราะทุกคนมีสิทธิในการได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างดีและมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ (สถาบันวิชาการสื่อสารฯ, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม ที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นกับสังคม สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสได้กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการรับรู้และการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมของประชาชน โดยวางนโยบายด้านการบริหารไว้ส่วนหนึ่งว่า ต้องกำหนดโครงสร้างการบริหารให้สามารถรองรับพันธกิจขององค์การด้านการผลิต การเผยแพร่ การให้บริการด้านข่าวสาร การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน และการพัฒนา มาตรฐาน ความเป็นองค์การสื่อสารสาธารณะแห่งชาติ (องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย, 2557ข) ซึ่งการเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมของสื่อสาธารณะภายใต้แนวคิดนี้ รายการของไทยพีบีเอสส่วนใหญ่จึงถูกผลิตขึ้นโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ผ่านกระบวนการร่วมคิดร่วมสร้าง วัตถุประสงค์หลักของรายการ มุ่งเน้นการส่งเสริมคุณค่า ในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การศึกษา ความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเข้มแข็งของสังคมและชุมชน สะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นไทยและเท่าทันสังคมโลก ส่งเสริมความรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารให้แก่ประชาชนในฐานะพลเมือง ที่เป็นสมาชิกของชุมชน สังคม ให้มีความตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบ นำเสนอความบันเทิงที่สร้างสรรค์ ส่งเสริมคุณค่าที่ดีงามของสังคม หรือยกระดับสุนทรียภาพของประชาชน สถาบันวิชาการสื่อสารฯ (2555) ความชัดเจนของแนวคิดความเป็นสื่อสาธารณะของไทยพีบีเอส และปรัชญา การดำเนินงานที่มีความเป็นอิสระจากรัฐและทุน เน้นสร้างการมีส่วนร่วมและเปิดพื้นที่ให้คนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียมนั้น ทำให้ไทยพีบีเอสได้กำหนดกลยุทธ์เพื่อผลิตรายการใต้แนวคิดการเป็นสื่อสาธารณะ ซึ่งประกอบด้วย การขยายการมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองในการผลิตข่าวและรายการ เพิ่มความสามารถในการสร้างสรรค์งานของผู้ผลิตภาคพลเมือง เปิดพื้นที่สร้างรายการรองรับผู้ชมผู้ฟังในภูมิภาคมากขึ้น สร้างการติดตามด้วยการกำหนดผังรายการในแต่ละวันอย่างต่อเนื่อง และวางแผนรายการที่สอดคล้องกับพฤติกรรมการรับชมที่เปลี่ยนแปลงไปตามรูปแบบการรับสื่อของผู้ชม ผู้ฟัง และการเกิดขึ้นของเทคโนโลยีการสื่อสารใหม่ ๆ เข้าถึงกลุ่มผู้ชม ผู้ฟัง

ในสื่อทุกช่องทางของ ส.ส.ท. (Multi Platforms) ยกระดับความร่วมมือกับองค์กรและหน่วยงานภาคส่วนต่าง ๆ ในการพัฒนาประเด็นสำคัญเพื่อประโยชน์สาธารณะ และการให้น้ำหนักการผลิตข่าวและรายการสดมากขึ้น เชื่อมโยงกิจกรรมหน้าจอและหลังจอ ซึ่งประเด็นรายการข่าวในปี 2558 ได้กำหนดประเด็นเพื่อนำเสนอและสร้างการตระหนักให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคม จำนวนทั้งสิ้น 5 ด้าน คือ ด้านการต่อต้านการทุจริตและคอร์รัปชัน ด้านการส่งเสริมประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วม ด้านประชาคมอาเซียน ด้านปัญหาสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติ ด้านการสร้างสันติภาพภาคใต้ ด้านปฏิรูป (องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย, 2558) การผลิตรายการเพื่อสอดรับนโยบายความเป็นสื่อสาธารณะของไทยพีบีเอส “รายการเวทีสาธารณะ” เป็นอีกหนึ่งรายการที่ตอบโจทย์นโยบายการเป็นโทรทัศน์สาธารณะของไทยพีบีเอส ซึ่ง “รายการเวทีสาธารณะ” เป็นรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าวที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับข่าว แต่จะมีการนำมาผลิตขยายผลให้มีมิติที่หลากหลายมากกว่าการนำเสนอข่าวโดยทั่วไป โดยอาจเป็นเรื่องราวที่อยู่ในกระแสหรือเป็นประเด็นที่มีแง่มุมที่น่าสนใจ ซึ่งรายการมีเอกลักษณ์ทั้งในเชิงของรูปแบบรายการ เนื้อหาและประเด็นในการนำเสนอ รายการเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและทุกภาคส่วน ในมีส่วนร่วมในการผลิตรายการหรือกำหนดประเด็น เปิดพื้นที่สื่อสารสาธารณะบนหน้าจอโทรทัศน์ให้กับคนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม เพื่อสนทนา สะท้อนปัญหาและสถานการณ์ เจาะลึกประเด็นปัญหา ทำความเข้าใจและร่วมกันหาทางออกทั้งการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และการขับเคลื่อนสังคมและมุ่งหวังให้ผลการออกอากาศได้สร้างการเปลี่ยนแปลงระดับนโยบาย หรือสร้างการตื่นตัวในการมีส่วนร่วมต่อประเด็นทางสังคมในขณะนั้น

ท่ามกลางสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่ร้อนแรงในช่วงปี 2556 – 2557 ทำให้สังคมเกิดความตึงเครียด ซึ่งเป็นความท้าทายของสื่อมวลชนอย่างยิ่งในการทำหน้าที่ผลิตรายการที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง สื่อที่อยู่ในระบบทุนและรัฐได้สวนทางที่และการนำเสนอข่าวทางด้านการเมือง แต่รายการเวทีสาธารณะขณะนั้น ได้ใช้โอกาสการเป็นสื่อสาธารณะจัดเวทีในประเด็นของการปฏิรูปประเทศในทุกภาคทั่วประเทศ เพื่อหวังสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำและปฏิรูปประเทศ ไปในแนวทางที่ได้ประโยชน์ต่อทุกคนอย่างเท่าเทียม ซึ่งถือว่าเป็นความท้าทายอย่างยิ่งต่อสถานการณ์บ้านเมืองในขณะนั้น นอกเหนือจากประเด็นการปฏิรูปแล้ว รายการยังได้มีการจัดเวทีในประเด็นความทุกข์ร้อนและแง่มุมอื่น ๆ เรื่อยมา โดยสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมล้อมวงคุย แสดงความคิดเห็นโดยการเชิญทุกภาคส่วนมาร่วมเวทีเพื่อหวังผลสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม จากประเด็น

ข้างต้น จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ผู้ศึกษาสนใจศึกษา “บทบาทของรายการเวทีสาธารณะกับการสร้างการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงประเด็นทางสังคม” ซึ่งรายการเวทีสาธารณะนอกเหนือจากบทบาทและการทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชนเพื่อนำเสนอข่าวสาร รายการได้สร้างการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อประเด็นต่าง ๆ ของสังคมสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมหรือไม่ ท่ามกลางสถานการณ์บ้านเมืองในช่วงเวลาในช่วงของปี 2557 – 2558 ที่มีเหตุการณ์สำคัญ ๆ เกิดขึ้นมากมาย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษากระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของรายการเวทีสาธารณะในการเปลี่ยนแปลงประเด็นทางสังคม
2. เพื่อศึกษาผลของการสร้างกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของรายการเวทีสาธารณะที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงประเด็นทางสังคม

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษา เรื่อง “บทบาทของรายการเวทีสาธารณะกับการสร้างการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงประเด็นทางสังคม” ได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาวิจัยดังนี้

1. มุ่งที่จะศึกษา “รายการเวทีสาธารณะ” ในฐานะการเป็นรายการบน “สื่อสาธารณะ” ซึ่งศึกษาในมิติของกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในรายการ บทบาทต่อสังคม และผลที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงประเด็นทางสังคม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งใช้การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) วิเคราะห์ประเด็นจากเทปบันทึกการรายการ (Content Analysis) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group)
2. วิเคราะห์ประเด็นจากเทปบันทึกการรายการ (Content Analysis) ตั้งแต่มกราคม 2557 – กรกฎาคม 2558 จำนวน 80 ตอน
3. สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) 4 กลุ่ม จำนวน 14 คน ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้ผลิตรายการ 2) ผู้แทนกลุ่มที่เข้าร่วมรายการ 3) นักวิชาการที่เชี่ยวชาญในด้านสื่อมวลชน 4) ผู้แทนสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ
4. งานวิจัยจะศึกษาเฉพาะประเด็นที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยศึกษาตามกรอบแนวคิดทฤษฎีที่กำหนดไว้

แนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี และการทบทวนวรรณกรรมดังต่อไปนี้

1. แนวคิดสื่อมวลชนกับการการพัฒนา
2. แนวคิดและทฤษฎีบทบาทหน้าที่และการกำหนดวาระของสื่อโทรทัศน์
3. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อสาธารณะ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการผลิตรายการโทรทัศน์
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม
6. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ระเบียบวิธีวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการตามลำดับดังนี้

1. ในเบื้องต้นเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของการศึกษา จึงได้ทำการค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากตำรา หนังสือ เอกสาร บทความวิจัยและวิทยานิพนธ์ รวมไปถึงเอกสารที่เผยแพร่ทางออนไลน์ โดยศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดของสื่อมวลชนสาธารณะ แนวคิดการผลิตรายการข่าวและรายการโทรทัศน์ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ข้อมูลทั่วไปของรายการเวทีสาธารณะ เช่น ความเป็นมา แนวคิดรายการ รูปแบบรายการ ผังการออกอากาศของรายการฯ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อสาธารณะ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรายการเวทีสาธารณะหรือการผลิตรายการที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างการมีส่วนร่วมของรายการโทรทัศน์ เป็นต้น เพื่อใช้เป็นการรอบและแนวทางในการศึกษา และประกอบการวิเคราะห์ผลการศึกษาร่วมกับแหล่งข้อมูลอื่น ๆ

2. ศึกษาเทปรายการย้อนหลัง ในการนำเสนอรายการเวทีสาธารณะ ตั้งแต่ตั้งแต่เดือนมกราคม 2557 จนถึงเดือนกรกฎาคม 2558 รวมจำนวนทั้งสิ้น 80 ตอน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นรูปแบบการนำเสนอในรายการ และใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ประเด็นจากเทปบันทึกการรายการ (Content Analysis) ว่าในช่วงของการศึกษารายการได้มีการนำเสนอประเด็นในเชิงใดบ้าง และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเด็นเหล่านั้นอย่างไร โดยหลังจากการวิเคราะห์ประเด็นที่คาดว่าเป็นประเด็นที่มีการเปลี่ยนแปลงแล้ว ยังเป็นข้อมูลให้ผู้ศึกษาคัดเลือกกลุ่มผู้แทนที่เข้าร่วมรายการในช่วงระยะเวลาของการศึกษา เพื่อทำการสัมภาษณ์ต่อไปอีกด้วย

3. ติดต่อล่วงหน้าทางโทรศัพท์เพื่อขอเข้าสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) จำนวน 14 คน ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มผู้ผลิตรายการ 4 คน ผู้แทนกลุ่มที่เข้าร่วมรายการ 5 คน ผู้แทนสมาชิกสภาผู้ชมและผู้ฟังรายการ 3 คน และนักวิชาการที่เกี่ยวข้องในด้านสื่อสารมวลชน 2 คน ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) ใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยตัวเองเป็นรายบุคคล (Face to Face Interview) 7 คน ตลอดจนการใช้สัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ (Enumeration by telephone) 5 คน และการสัมภาษณ์โดยส่งข้อความคำถามผ่านทางอีเมลล์ (Email questionnaire) 2 คน รวมด้วย เนื่องจากบางท่านไม่สะดวกในการให้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง สืบเนื่องจากปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ อาทิ การกิจ วันเวลา สถานที่ที่อยู่ห่างไกล ดังนั้นผู้ศึกษาจึงเลือกวิธีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลโดยพิจารณาตามความเหมาะสมของสถานการณ์ในช่วงของการเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนที่สุด โดยข้อความคำถามในการสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) ใช้คำถามปลายเปิด ผู้ศึกษาได้กำหนดประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา และการสัมภาษณ์จะเน้นการสอบถามค้นหาความจริง จนกว่าจะได้ข้อมูลที่เพียงพอต่อการนำไปวิเคราะห์ผลการศึกษา ขณะการสัมภาษณ์ผู้ศึกษาทำการจดบันทึกประกอบกับการเทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ จากนั้นนำมาถอดความประกอบการวิเคราะห์อีกครั้งหนึ่ง เพื่อความสมบูรณ์และชัดเจนมากขึ้น ทั้งนี้ได้กำหนดกรอบการสัมภาษณ์ตามแนวคำถามการวิจัย

นอกจากการสัมภาษณ์แบบตามกรอบแนวคำถามดังกล่าวแล้ว ผู้ศึกษายังได้ใช้วิธีการพูดคุยในประเด็นที่ต้องการทราบรายละเอียดเพิ่มเติม และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องมากที่สุด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทต่าง ๆ ในช่วงระยะเวลาที่สัมภาษณ์ ลักษณะประเด็นคำถามจึงไม่สามารถระบุตายตัวได้

4. นอกจากนี้เพื่อความครบถ้วนของการศึกษา ผู้ศึกษาได้เข้าร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในขั้นตอนการบันทึกเทปรายการ (Production) ในตอน “ประมงพื้นบ้าน ยกปลาขึ้นบก” ณ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส เพื่อศึกษาระบบการดำเนินงานของรายการในสถานการณ์จริง สำหรับประกอบการวิเคราะห์ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. หลังจากการรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับทีมผู้ผลิตรายการ โดยนำเสนอข้อมูลการศึกษาในเบื้องต้น และร่วมสนทนา อภิปรายร่วมกัน แลกเปลี่ยนทัศนะเกี่ยวกับประเด็นในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การศึกษา ผู้ศึกษาได้ใช้เครื่องมือประกอบไปด้วย

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากตำรา หนังสือ เอกสาร บทความวิจัยและวิทยานิพนธ์ รวมไปถึงเอกสารที่เผยแพร่ทางออนไลน์เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants) 4 กลุ่ม จำนวน 14 คน โดยกำหนดกลุ่มที่มีความหลากหลายและสามารถให้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3. การวิเคราะห์ประเด็นจากเทปบันทึกการรายการ (Content Analysis) จำนวน 80 ตอน เพื่อให้เห็นภาพรวมของการนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ของรายการ

4. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ในการดำเนินงานบันทึกเทปรายการเพื่อนำไปวิเคราะห์กระบวนการทำงาน กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมและประเด็นอื่น ๆ ในการศึกษา

5. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งได้จัดวางร่วมกับกลุ่มผู้ผลิตรายการ เพื่อนำเสนอข้อมูลการศึกษาเบื้องต้น และแลกเปลี่ยนทัศนะ เพื่อผลการศึกษาสัมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลการศึกษา

1. เกี่ยวกับรายการเวทีสาธารณะ

รายการเวทีสาธารณะเกิดขึ้นพร้อมกับ การก่อตั้งองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai Public Broadcasting Service) หรือ ไทยพีบีเอส เมื่อวันที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2551 ในฐานะองค์การสื่อสาธารณะที่ไม่แสวงผลกำไรแห่งแรกของประเทศไทย เหตุจากความตั้งใจของสถานี เป็นรายการที่จัดอยู่ในลักษณะรายการข่าว อยู่ภายใต้กลุ่มข่าวนโยบายสาธารณะ ทีมผู้ผลิตรายการแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ทีมงานรายการอยู่ในส่วนของกองบรรณาธิการกลุ่มข่าวนโยบายสาธารณะ และทีมฝ่ายผลิตรายการ มีรูปแบบการนำเสนอที่ผู้ดำเนินรายการทำหน้าที่สัมภาษณ์เชิงเจาะลึกเจาะประเด็นปัญหาสังคม ร่วมกับผู้ร่วมรายการที่ประกอบไปด้วยกลุ่มคนทุกฝ่าย ที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นนั้น ๆ เช่น ภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน ฯลฯ โดยมีรูปแบบการเปิดพื้นที่ข่าวทางหน้าจอ ล้อมวงคุยสนทนา สะท้อนสถานการณ์ เจาะลึกปัญหา ทำความเข้าใจและหวั่นใจสำคัญคือการร่วมกัน

หาทางออก ทั้งในรูปแบบการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และการขับเคลื่อนสังคมเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วม ด้วยความชัดเจนของรูปแบบรายการเวทีสาธารณะ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสจึงกำหนดให้เป็นรายการบนแนวคิดทางด้านการส่งเสริมความเข้มแข็งของภาคพลเมือง เป็นรายการที่แสดงการมีส่วนร่วมของภาพประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ตอบโจทย์ความเป็นที่วิสาธารณะ สะท้อนบทบาทความเป็นสื่อสาธารณะที่ว่า ต้องเป็นพื้นที่สาธารณะ การเป็นพื้นที่สื่อสารให้กับคนชายขอบ การดำเนินงานด้านการผลิตรายการเวทีสาธารณะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ตามหลักของการผลิตรายการทั่วไป คือ ขั้นตอนการผลิต (Pre-production) ขั้นตอนการผลิต (Production) และขั้นหลังการผลิต (Post Production) ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1.1 กระบวนการผลิตรายการเวทีสาธารณะขั้นก่อนการผลิต (Pre-production) ได้แบ่งกลุ่มงานออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย งานข้อมูล งานข่าว และงานประสานงาน ดังนี้

1.1.1 ด้านงานข้อมูล ซึ่งจะเป็นทีมงานที่แสวงหาประเด็นในการทำรายการ โดยจะทำหน้าที่คัดเลือกประเด็นและนำเข้าสู่ที่ประชุมเพื่อพิจารณาเลือกเรื่อง/ประเด็น/พื้นที่ที่น่าสนใจในการจัดเวทีสาธารณะ จัดทำรายละเอียดเพิ่มเติมโดยแสวงหาข้อมูลเชิงลึก การกำหนดเป้าหมายของการจัดเวที วางโครง ลำดับความของประเด็นปัญหา และอื่น ๆ รวมไปถึงการเตรียมเอกสารประกอบการดำเนินรายการ

1.1.2 ด้านงานข่าวดำเนินการหลัก ๆ 2 ส่วนด้วยกันคือ ประสานพื้นที่และแหล่งข่าวเพื่อผลิตสื่อบ้าง ๆ และลงหมายและแจ้งหมายเพื่อทำการขอช่างภาพและรถข่าวในการลงพื้นที่ถ่ายทำสื่อบรรยายการ และอื่น ๆ

1.1.3 ด้านงานประสาน รับผิดชอบในการประสานงานเกี่ยวกับวัน เวลาของผู้ดำเนินรายการ และทีมงาน รวมทั้งทีมผลิต เพื่อดำเนินการถ่ายทำ ประสานเชิญผู้ร่วมสนทนา ประสานทีมผลิต ประสานการใช้สถานที่สำหรับจัดเวที รวมไปถึงประมาณการค่าใช้จ่ายและจัดเตรียมค่าใช้จ่าย รวมทั้งเอกสารด้านการเงินอื่น ๆ

1.2 กระบวนการผลิตรายการเวทีสาธารณะขั้นการผลิต (Production) ในกระบวนการผลิตรายการนั้นจะมีลักษณะการดำเนินงานที่คล้ายกับการผลิตรายการทีวีทั่วไป ที่มีทั้งรูปแบบรายการสดและการบันทึกเทปรายการ เช่น ประสานงานเดินทางล่วงหน้าไปยังสถานที่จัดเวที เพื่อเตรียมความพร้อมในด้านต่าง ๆ การร่วมหาสื่อประเด็น/โจทย์สำคัญของเวที ลำดับประเด็นการสนทนาก่อนเริ่มบันทึกเทป ผู้ประสานงานทำความเข้าใจกับผู้ชมในรายละเอียดของการบันทึกเทป เริ่มบันทึกเทปรายการ ดำเนินการอัฟโหลดและแชร์ภาพ สาระสำคัญสั้น ๆ ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดีย และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ

ทิมงาน (After Action Review) เป็นต้น นอกจากนี้รายการอาจยังมีความจำเพาะมากกว่ารายการอื่น ๆ เช่นการหาหรือนอกรอบเกี่ยวกับประเด็นที่นำเสนอระหว่างผู้เข้าร่วมรายการ ซึ่งอาจเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในประเด็นอื่น ๆ ในอนาคต

1.3 กระบวนการผลิตรายการเวทีสาธารณะขั้นหลังการผลิต (Post Production) เช่นเดียวกันกับขั้นการผลิต ที่รายการจะมีลักษณะการดำเนินงานที่คล้ายกับการผลิตรายการที่วิธีอื่น ๆ โดยแบ่งเป็นทีมบรรณาธิการในการวางโครงเทปรายการตอนนั้น ๆ รวมทั้งโครงโปรโมทรายการ ฯลฯ และฝ่ายผลิตทำหน้าที่ผลิตเทปรายการตามโครงที่ได้วางไว้ และอื่น ๆ ให้เป็นไปตามแผน เมื่อเทปออกอากาศแล้วอาจจะมีการติดตามความคืบหน้าของประเด็นต่าง ๆ เพื่อพิจารณาจัดรายการในครั้งต่อ ๆ ไป เป็นต้น

ทั้งนี้กระบวนการผลิตรายการเวทีสาธารณะ อาจมีข้อจำกัดหรือเหตุจำเป็นอื่น ๆ ที่ไม่สามารถดำเนินงานได้ตามลำดับขั้นที่วางไว้ได้ ดังนั้นรายการมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการในการปฏิบัติงาน ให้เหมาะสมต่อสถานการณ์ บริบทและข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อให้สามารถผลิตรายการได้ตามแผนการออกอากาศในแต่ละสัปดาห์

การคัดเลือกประเด็นของรายการ

จากการศึกษาและรวบรวมประเด็นที่น่าสนใจในรายการเวทีสาธารณะ โดยรับชมย้อนหลังทางเว็บไซต์ของ Thai PBS ตั้งแต่เดือนมกราคม 2557 – เดือนกรกฎาคม 2558 จำนวน 80 ตอน ผู้ศึกษาได้สรุปไว้ 3 ส่วนคือ รูปแบบของประเด็น ระดับของประเด็น และรูปแบบการคัดเลือกประเด็น ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. รูปแบบของประเด็น จากการรับชมเทปย้อนหลัง จำนวน 80 ตอน จึงทำให้เห็นว่ารายการได้ให้สัดส่วนการนำเสนอประเด็นปฏิรูปมากถึง 26 ตอน โดยรองลงมาคือ ประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบจากนโยบายรัฐหรือโครงการขนาดใหญ่ จำนวน 18 ตอน ประเด็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติ จำนวน 14 ตอน ประเด็นเกี่ยวกับชุมชนสังคมและวัฒนธรรม จำนวน 13 ตอน ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน จำนวน 6 ตอน ประเด็นเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง จำนวน 4 ตอน

2. ระดับของประเด็น รายการเวทีสาธารณะได้นำเสนอประเด็นในรายการซึ่งหากแบ่งระดับของประเด็นจะเห็นว่า มีทั้งประเด็นระดับเล็กสุดที่มีผลกระทบเฉพาะชุมชน จำนวน 25 ตอน ประเด็นระดับกลางที่มีผลกระทบระดับภูมิภาค จำนวน 14 ตอน และประเด็นใหญ่ที่มีผลกระทบระดับประเทศ/ระดับสาธารณะ จำนวน 40 ตอน ซึ่งทั้ง 3 ระดับนั้นแม้ว่าจะเป็นปัญหา

ที่ถูกลำเสนอออกมาในระดับที่แตกต่างกันไป แต่หากวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวในมิติต่าง ๆ แล้วมักจะพบว่า ประเด็นมักเชื่อมโยงและมีผลกระทบไปถึงในระดับนโยบายเกือบทุกกรณี เวทีจึงเป็นเสมือนการหยิบยกประเด็นตั้งแต่ระดับเฉพาะกลุ่มหรือชุมชน เพื่อให้เกิดการสื่อสารและส่งเสริมให้เกิดความตื่นตัวในวงกว้าง อันจะนำไปสู่การสร้างกระบวนการแก้ปัญหาตั้งแต่ระดับชุมชน ไปจนถึงระดับประเทศ

3. รูปแบบการคัดเลือกประเด็น จากการศึกษาการเลือกประเด็นเพื่อทำรายการเวทีสาธารณะ พบว่าทีมงานมีรูปแบบการคัดเลือกประเด็นใน 2 ลักษณะคือ 1) รูปแบบประเด็นที่เป็นกระแส 2) รูปแบบประเด็นนอกกระแส จากการศึกษาพบว่า แม้ว่ารายการเวทีสาธารณะจะมีกระบวนการคัดเลือกประเด็นมี 2 รูปแบบดังกล่าว แต่อีกส่วนหนึ่งเมื่อพิจารณาพร้อมกับรูปแบบของประเด็นที่ถูกลำเสนอ ทั้ง 6 รูปแบบ จึงวิเคราะห์ได้ว่าด้านหนึ่งรายการได้คัดเลือกประเด็นโดยคำนึงถึงการทำหน้าที่ในบทบาทของสื่อมวลชนซึ่งเป็นผู้สื่อข่าวที่ต้องนำเสนอประเด็นดังเช่นสำนักข่าวทั่วไป แต่อีกด้านหนึ่งก็ต้องทำหน้าที่ความเป็นสื่อสาธารณะที่เน้นการเปิดพื้นที่ให้กับคนชายขอบได้มีพื้นที่ในการสื่อสารความทุกข์ร้อน สร้างการมีส่วนร่วม และส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย โดยสื่อสารผ่านรายการเพื่อหวังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการที่รายการทำหน้าที่และต้องให้น้ำหนักทั้ง 2 ส่วนดังกล่าว จึงส่งผลให้รูปแบบการคัดเลือกประเด็นจึงไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนและตายตัว

บทบาทของรายการเวทีสาธารณะในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างการเปลี่ยนแปลง

รายการเวทีสาธารณะมีบทบาทในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในฐานะเป็นแหล่งข่าวหรือเจ้าของประเด็น เป็นมิติของการมีส่วนร่วมในรายการที่ชัดเจนที่สุด เนื่องจากรูปแบบของรายการส่วนใหญ่นำเสนอประเด็นความทุกข์ร้อนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชน และประเด็นนั้นมีผลกระทบกับคนส่วนใหญ่ โดยมีเป้าหมายให้เกิดการแก้ปัญหาในเรื่องนั้น ๆ ประเด็นส่วนใหญ่ที่ถูกลำเสนอในรายการเวทีสาธารณะจึงเป็นประเด็นจากภาคประชาสังคมที่เป็นเครือข่าย หรือประชาชนเจ้าของประเด็นเองได้เสนอเรื่องมายังรายการ ซึ่งทำให้ในบางครั้งรายการเวทีสาธารณะถูกใช้ในฐานะการเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนประเด็นให้กับภาคประชาสังคม โดยท้ายที่สุดเป้าหมายร่วมกันคือการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากการจัดเวที โดยการสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมเวทีได้แสดงความคิดเห็นว่า โดยจากการศึกษา

พบว่ารูปแบบการจากรูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ได้ส่งผลกระทบและสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างหลากหลาย ดังนี้

“ประเด็นนโยบายการรับจำนำข้าว” จากการล้อมวงพูดคุยเพื่อหาทางออกให้กับประเด็นการรับจำนำข้าวได้สร้างผลกระทบในระดับเล็ก ๆ โดยแบ่งเป็น 3 ด้านดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ปัญหา
2. การสร้างความรู้ความเข้าใจต่อสาธารณะในเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาที่ชานาประสบอยู่

3. เป็นการบรรเทาความทุกข์ร้อนให้กับชาวนาโดยการแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาหนี้ของชาวนาเพื่อความอยู่รอดและยั่งยืนของชาวนาไทย

4. เป็นกลไกในการเชื่อมโยงกลุ่มภาคส่วนต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนทนหาทางออก เพื่อการปฏิรูปวิถีชีวิตชาวนา กระทั่งปฏิรูปอุตสาหกรรมข้าวของไทยเพื่อความมั่นคงยั่งยืนเพิ่มขีดความสามารถในการส่งออกของชาวนาไทย

“ประเด็นความขัดแย้งบนเกาะหลีเป๊ะ” เป็นการเปิดพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้สึกระหว่างคู่พิพาท ซึ่งเป็นการพูดคุยที่เน้นการแก้ปัญหาร่วมกัน เป็นผลกระทบในเชิงการสร้างบรรยากาศความขัดแย้งที่ตึงเครียดมายาวนาน ทำให้เกิดความคลั่งคลาญ และร่วมหาทางออกร่วมกัน รายการจึงได้แสดงให้เห็นถึงผลสะท้อนที่เด่นชัด 2 เรื่องคือ

1. การเปิดพื้นที่ให้คนชายขอบได้มีพื้นที่สื่อสารความทุกข์ร้อน
2. การสื่อสารประเด็นปัญหาในพื้นที่ให้เกิดการรับรู้ในระดับสาธารณะ

“ประเด็นการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกของกลุ่มป่าแก่งกระจาน”

จากการเปิดเวทีพูดคุยทำให้ใจความสำคัญถูกเปิดเผยว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของการบริหารจัดการป่าของชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ เป็นส่วนสำคัญในการพิจารณาการขึ้นทะเบียนของคณะกรรมการมรดกโลก เพราะมีปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ข้อสรุปที่ชัดเจนภายหลังจากการจัดเวที ถูกขยายผลและนำไปเผยแพร่ในสื่ออื่น ๆ ทั้งข่าว รายการ และเว็บไซต์ข่าว ทำให้เกิดการขยายผลข้อมูลในหลากหลายมุมมากขึ้น สร้างการเข้าถึงของประชาชนให้สามารถเข้าถึงประเด็นสาธารณะบนช่องทางที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

“ประเด็นเหตุการณ์แผ่นดินไหว ณ จังหวัดเชียงราย” การนำเสนอเหตุการณ์แผ่นดินไหวขนาด 6.3 ตามมาตราริกเตอร์ ที่จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 ของรายการเวทีสาธารณะได้สร้างผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงให้กับตัวชุมชนเอง ในด้านที่เห็นได้เด่นชัดที่สุดคือ ชุมชนสามารถสร้างกระบวนการจัดการตนเอง เกิดความเข้มแข็ง

เกิดความตระหนักต่อการสร้างบ้านเพื่อรับมือกับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ชุมชนได้เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ฟังพาดำยกัน ไม่เพียงแค่ออคอยการช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ผลกระทบในระดับสาธารณะคือ การนำเสนอของรายการเวทีสาธารณะในเวทีรวมทั้งข่าวสาร และองค์ความรู้เกี่ยวกับแผ่นดินไหว เป็นการสร้างการรับรู้ในระดับสาธารณะเป็นประโยชน์ที่ทุกฝ่ายทั้งในและนอก เห็นการสะท้อนปัญหาของกลุ่มผู้ประสบภัยเกี่ยวกับเรื่องไม่มีกลไกเตรียมรับมือผ่านรายการ ทำให้ฝ่ายนโยบายเกิดการตระหนักและร่วมกันทบทวนการเตรียมรับมือต่อเหตุการณ์ในอนาคต สามารถเชื่อมโยงได้ในระดับนโยบายและระดับการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ที่เข้ามาช่วยเหลือ ผลักดันและจัดระบบให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และขยายผลไปในสื่ออื่น ๆ และสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นในระดับสาธารณะ

2. มีส่วนร่วมวางแผนกำหนดเนื้อหารายการ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้มักจะเห็นใน 2 กรณี กล่าวคือ กรณีที่ 1 รูปแบบการสร้างความร่วมมือกันระหว่างรายการกับกลุ่มที่มีการขับเคลื่อนประเด็นอยู่แล้ว ซึ่งมักจะเป็นกลุ่มของภาคประชาสังคมที่ขับเคลื่อนประเด็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้น จึงเป็นกระบวนการวางแผนเพื่อกำหนดเนื้อหาในการนำเสนอร่วมกันระหว่างเจ้าของกิจกรรมและทีมงานรายการ โดยพยายามคงรูปแบบของรายการที่เป็นเวทีเพื่อพูดคุยกับฝ่ายต่าง ๆ เกี่ยวกับประเด็น กรณีที่ 2 รูปแบบการสร้างความร่วมมือกันระหว่างรายการกับกลุ่มนักวิชาการและเครือข่ายความร่วมมือเฉพาะด้านอื่น ๆ ซึ่งในบางครั้งประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นที่ค่อนข้างใหญ่ มีคนเข้าร่วมในจำนวนมาก และต้องอาศัยการจัดการประเด็นให้เกิดความกระชับและได้เนื้อหาสาระที่ครบถ้วนลักษณะนี้เองที่รายการต้องอาศัยนักวิชาการ หรือกลุ่มเครือข่ายเพื่อเข้ามาช่วยให้คำปรึกษา วางรูปแบบกระบวนการของเวที และเพื่อให้ได้สาระสำคัญในการนำเสนอภายใต้ข้อจำกัดของระยะเวลา ทั้งนี้กระบวนการมีส่วนร่วมลักษณะนี้ ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนตายตัว

จากรูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ได้ส่งผลกระทบและสร้างการเปลี่ยนแปลงในประเด็นสำคัญของประเทศคือ

“ประเด็นการปฏิรูปประเทศ” การจัดเวที “เสียงประชาชนที่ต้องฟังก่อนการปฏิรูป” ขึ้นในทุกภาคทั่วประเทศ รวมทั้งหมด 9 เวิร์ และออกอากาศจำนวน 11 ตอน โดยรายการร่วมกับกลุ่มและองค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่ และภาคเครือข่าย 12 องค์กร ซึ่งดำเนินการคู่ขนานไปพร้อมกับการทำงานของสภาปฏิรูปแห่งชาติ เวิร์ได้ถูกจัดขึ้นภายใต้ข้อจำกัดในการแสดงเสรีภาพทางความคิดเห็นของประชาชน ความเห็นต่างของคนหลายกลุ่ม จนได้ข้อเสนอในการปฏิรูปจากเครือข่ายและประชาชนที่เข้าร่วมรายการไว้จำนวนทั้งสิ้น 11 ด้าน

ซึ่งไทยพีบีเอสได้สรุปผลกระทบ โดยแยกเป็นผลกระทบระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ดังนี้ (องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย, 2558, น. 44-146)

1. ผลกระทบระยะสั้น

- 1) เกิดบรรยากาศการมีส่วนร่วมของประชาชน
- 2) การมีพื้นที่ปลอดภัยของคนเห็นต่าง
- 3) ประชาชนมีโอกาสในการสะท้อนปัญหา
- 4) เกิดข้อเสนอเชิงประเด็นเพื่อการปฏิรูป
- 5) เกิดข้อเสนอเชิงกลไกเพื่อการปฏิรูป
- 6) เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายร่วมเป็นขบวนขับเคลื่อนการปฏิรูป
- 7) เกิดแนวทางการจัดเวทีสาธารณะอย่างมีส่วนร่วม
- 8) บทบาทของสื่อมวลชนในเวทีสาธารณะส่งผลให้เกิดการรับรู้ข้อมูล

อย่างกว้างขวางในการขับเคลื่อนเพื่อการปฏิรูปของเครือข่าย

2. ผลกระทบระยะกลางและระยะยาว

1) ด้านบรรยากาศการมีส่วนร่วมของประชาชนประชาชนได้เรียนรู้วิถีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมนำไปสู่สังคมสันติสุข

2) พื้นที่สาธารณะของคนทุกกลุ่มทุกฝ่ายมีการใช้กระบวนการพูดคุยในรูปแบบต่าง ๆ นำไปเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในทุกระดับ

3) ข้อเสนอเพื่อการขับเคลื่อนของภาคประชาชนเกิดการเชื่อมโยงระหว่างรัฐ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนในการพัฒนาประเทศ

ซึ่งสรุปได้ว่า รายการได้สร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับสาธารณะ โดยสร้างการตื่นตัวต่อวาระการปฏิรูปประเทศในประเด็นต่าง ๆ เป็นกลไกหนึ่งในการสร้างการมีส่วนร่วมเชื่อมโยงเครือข่ายร่วมระหว่างรัฐ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนเป็นขบวนขับเคลื่อนการปฏิรูปในประเด็นต่าง ๆ และเป็นกลไกส่วนหนึ่งที่ช่วยผลักดันข้อเสนอเชิงประเด็นเพื่อการปฏิรูปสู่การบรรจุข้อเสนอจากการจัดเวทีในรัฐธรรมนูญฉบับร่าง

3. การมีส่วนร่วมในรายการ การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้เป็น การมีส่วนร่วมเชิงกายภาพที่จะเห็นได้จากการออกอากาศรายการ ซึ่งทีมงานจะมีรูปแบบในการจัดเวที โดย เชิญเจ้าของประเด็น ผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ภาคประชาสังคม นักวิชาการ รวมไปถึงภาครัฐ และเอกชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นนั้น ๆ ซึ่งรายการมีความพยายามที่จะเชิญผู้เข้าร่วมจากทุกฝ่ายเพื่อเปิดพื้นที่สาธารณะอย่างเท่าเทียม ผู้ศึกษาดังข้อสังเกตว่าในหลายครั้งเวที่ยัง

ค่อนข้างขาดภาพของตัวแทนภาครัฐ ดังนั้นจึงมักถูกมองว่าเป็นเพียงภาพของวงเวทีเฉพาะวิชาการ นักวิชาการ ชาวบ้าน ปราชญ์ชุมชน ผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นข้อจำกัดอย่างหนึ่งทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมนั้นไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในประเด็นนั้น ๆ ได้

4. การมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนประเด็น ลักษณะของการมีส่วนร่วมในมิตินี้เป็นหัวใจหลักของการเป้าหมายของรายการ ซึ่งการที่รายการได้เชิญตัวแทนทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับประเด็นเข้าร่วมพูดคุยในรายการ พูดคุย ทำความเข้าใจ หาทางออก เป็นขยายการรับรู้ให้เกิดขึ้นในวงกว้างมากขึ้น เป็นช่องทางการสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจให้กับสังคม รับรู้ข้อเสนอ ข้อจำกัดของแต่ละฝ่าย นักวิชาการอาจเสนอแนวทางในการแก้ปัญหา รัฐอาจจะมีการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมลักษณะนี้ในหลายครั้งข้อสรุปอาจเกิดขึ้นภายในเวที และในหลายครั้งที่อาจเกิดความร่วมมือกันภายหลังจากจบรายการเพื่อขับเคลื่อนประเด็นต่อ แต่การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ฝ่ายรัฐอาจจะมีเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนที่ค่อนข้างน้อย อาจด้วยข้อจำกัดบางประการ

5. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อเนื้อหารายการ รายการได้มีช่องทางให้ผู้ชมสามารถแสดงความคิดเห็นต่อการนำเสนอ ด้านเนื้อหา หรือคำแนะนำติชม โดยผ่านทางโทรศัพท์ อีเมลล์ประจำรายการ และทางสื่อออนไลน์เฟสบุ๊คแฟนเพจ การเปิดช่องทางสื่อสารเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ ด้วยข้อจำกัดด้านทีมงานและเวลาทำให้การจัดการข้อมูลจากผู้ชมผู้ฟังเสนอผ่านช่องทางต่าง ๆ จึงยังไม่มีระบบการจัดการที่แน่ชัดในการรวบรวมข้อเสนอและข้อคิดเห็น เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนารายการ การมีส่วนร่วมลักษณะดังกล่าวยังมีในระดับที่ค่อนข้างน้อย

อย่างไรก็ดี เฉพาะรายการเวทีสาธารณะเอง ที่ได้ทำหน้าที่บทบาทของความเป็นสื่อมวลชนประกอบกับบทบาทของความเป็นสื่อสาธารณะ และช่วยสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างผลกระทบที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่าสามารถสร้างผลกระทบได้ในบางประเด็นและบางส่วน ซึ่งหากจะสร้างการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นรูปธรรมนั้น รายการเวทีสาธารณะ ยังคงต้องอาศัยปัจจัยอื่น ๆ ทั้งภายในเช่น การบริหารจัดการภายในองค์กร ภายนอก เช่น หน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐในระดับนโยบายและเอกชน และสถานการณ์ทางการเมือง ณ ขณะนั้น เพื่อเป็นส่วนช่วยขับเคลื่อนประเด็นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเต็มประสิทธิภาพและได้อย่างแท้จริง

อภิปรายและสรุปผล

การก่อการก่อกวนขึ้นของสื่อสาธารณะไทยพีบีเอส อันสืบเนื่องมาจากปัจจัยสำคัญคือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 40 และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 47 ด้วยเจตนารมณ์ต้องการที่จะปฏิรูปสื่ออย่างชัดเจน และมีแนวคิดว่าคลื่นความถี่นั้นเป็นทรัพยากรของสาธารณะของประชาชนและสังคมไทย และทุกคนมีสิทธิเข้าถึงทรัพยากรคลื่นความถี่ได้โดยตรง หรือให้ภาคประชาชนมี “สิทธิได้รู้” (right to know) ซึ่งเป็นแกนสำคัญของสังคมประชาธิปไตย จึงส่งผลให้มีรายการเวทีสาธารณะ ซึ่งเป็นรายการที่เกิดขึ้นและอยู่ภายใต้องค์กรสื่อสาธารณะไทยพีบีเอส โดยมีหลักการในการทำงานคือมีความเป็นอิสระในการดำเนินงานไม่อิงกับรัฐหรือทุน ทำให้รายการสามารถทำหน้าที่และบาทของการเป็นสื่อสาธารณะที่ชัดเจน ด้วยรูปแบบของรายการที่เน้นการเปิดพื้นที่สาธารณะให้กับคนทุกกลุ่ม อย่างเท่าเทียม ล้อมวงคุย สนทนา สะท้อนสถานการณ์ เจาะลึกปัญหา ทำความเข้าใจและร่วมกันหาทางออก ทั้งในรูปแบบการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และการขับเคลื่อนสังคมเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะ โดยเน้นกระบวนการการมีส่วนร่วม

ซึ่งสอดคล้องกับนิยามของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2550) ที่ว่าสื่อสาธารณะนั้นเป็นเจ้าของโดยพลเมือง เป็นพื้นที่สาธารณะให้กับคนทุกกลุ่ม และเน้นการนำเสนอเพื่อประโยชน์สาธารณะ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของศูนย์วิจัยการกระจายเสียงแห่งสหราชอาณาจักร (UK Broadcasting Research Unit) (อ้างอิงใน มัทนา เจริญวงศ์ และอาภาพรธรณทองเรือง, 2556) ที่ได้นิยามความหมายของคุณลักษณะของสื่อสาธารณะส่วนหนึ่งไว้ว่า ต้องมีเนื้อหารายการสำหรับคนส่วนน้อยในสังคม โดยเฉพาะชนกลุ่มน้อยทางเชื้อชาติ ภาษา เพื่อบริการชุมชนที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว โดยการนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ของรายการนั้นพบว่า มีความหลากหลายของประเด็น มีความหลากหลายของกลุ่มคน เช่น กลุ่มชาวเล กลุ่มชนเผ่าพื้นเมือง กลุ่มแรงงาน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ไม่ใช่ชนชั้นนำของประเทศ ได้มีโอกาสเข้าร่วมรายการ มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นและความเป็นตัวตนผ่านหน้าจอโทรทัศน์ ซึ่งคุณธาม เชื้อสถาปนศิริ (สัมภาษณ์, 16 กรกฎาคม 2558) นักวิชาการ สถาบันวิชาการสื่อสาธารณะ (สวส.) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ส่วนหนึ่งว่า รายการเวทีสาธารณะได้สะท้อนบทบาทความเป็นสื่อสาธารณะที่ว่า ต้องเป็นพื้นที่สาธารณะ (public sphere) ต้องให้เสียง (Giving voiceless) แก่คนชายขอบ หรือเรียกว่าคนที่ไม่มีสิทธิไม่มีเสียง เพราะฉะนั้นแนวคิดและรูปแบบของรายการที่มีการเปิดโต๊ะกลม เพื่อการสนทนาแบบสานเสวนาหาทางออกร่วม จึงถือได้ว่าตรงตามบทบาท

หน้าที่ของสื่อสาธารณะ ที่ให้พื้นที่สาธารณะ มุ่งเน้นการนำเสนอประเด็นสาธารณะ เพื่อแก้ปัญหาหรือบรรเทาความกังวลใจสาธารณะ และเพื่อปกป้องผลประโยชน์สาธารณะ หากพิจารณาตามแนวคิดบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อสังคมของ เดนิส แมคเคลล (อ้างอิงใน สมสุข หินวิมาน, 2554) พบว่า รายการมีความเด่นชัดในบทบาทในการแจ้งให้ทราบถึงความ เป็นไปในสังคม เช่นการนำเสนอวาระข่าวสารบางประเด็นที่ไม่ถูกนำเสนอในสื่อกระแสหลักอื่น ๆ แต่มีผลกระทบต่อคนหมู่มาก ให้เกิดการรับรู้ในวงกว้างมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การทำหน้าที่ บทบาทในการรวมผู้คน การกำหนดวาระทางสังคม และบทบาทการระดมสรรพกำลัง ตามแนวคิดของ เดนิส แมคเคลล (อ้างอิงใน สมสุข หินวิมาน, 2554) ยังแสดงให้เห็นเด่นชัดตั้งแต่ ระดับของแนวคิดของรายการ รูปแบบรายการที่เปิดวงเวทีสาธารณะเพื่อสร้างพื้นที่สาธารณะ โดยรวมเอากลุ่มคนที่เป็นตัวแทนแต่ละภาคส่วน เช่น ประชาชน นักวิชาการ ภาครัฐและเอกชน เข้าร่วมเพื่อเปิดประเด็น กำหนดวาระทางสังคม หรือแนวทางเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง เช่น กรณี การจัดเวทีเสียงประชาชนที่ต้องฟังก่อนการปฏิรูป จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการ ที่ส่งผลให้รายการสามารถดำรงอยู่ได้และผลิตรายการที่มีเนื้อหาที่ข้องเกี่ยวหรือเรียกร้องใน ระดับนโยบาย ท่ามกลางสถานการณ์ทางการเมืองปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งและรุนแรง ปัจจัยนั้นคือการอยู่ภายใต้องค์กรไทยพีบีเอส ซึ่งเป็นสื่อสาธารณะที่เป็นของประชาชน ไม่ผูกติดกับรัฐหรือทุน และปัจจัยประการที่ 2 คือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ได้เปิดเสรีภาพให้สื่ออย่างแท้จริง จึงทำให้สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส สามารถผลิตรายการเวที สาธารณะซึ่งเป็นรายการที่สร้างคุณค่าให้กับสังคมและมีอยู่ในจำนวนที่น้อยมากในสังคมไทย ในส่วนของการนำเสนอประเด็นในรายการ ซึ่งประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมานำเสนอส่วนใหญ่ จะเป็นประเด็นที่อยู่ในกระแสช่วงขณะเวลานั้น และประเด็นปัญหาที่ถูกคัดเลือกมานำเสนอ มักจะมีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ในประเทศ เช่น ประเด็นการปฏิรูป ประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบ จากนโยบายรัฐหรือโครงการขนาดใหญ่ ประเด็นสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติ ประเด็นเกี่ยวกับชุมชน สังคมและวัฒนธรรม ประเด็นเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ประเด็นเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง อย่างไรก็ตามประเด็นที่นำเสนอมากเชื่อมโยงและมีผลกระทบไปถึงในระดับนโยบายเกือบทุกกรณี เหนือสิ่งอื่นใดที่เป็นการหยิบยกประเด็นตั้งแต่ระดับเฉพาะกลุ่มหรือชุมชน เพื่อให้เกิดการสื่อสาร และส่งเสริมให้เกิดความตื่นตัวในวงกว้าง อันจะนำไปสู่การสร้างกระบวนการแก้ปัญหาตั้งแต่ ระดับชุมชนไปจนถึงระดับประเทศ ดังที่ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2550) ได้สรุปการกำหนดวาระ ของสื่อมวลชนไว้ว่า ในการทำงานของสื่อสารมวลชนที่ต้องมีการเลือกเรื่องหรือประเด็นใน การนำเสนอข่าว ทำให้สื่อมีบทบาทในการเป็นผู้กำหนดกรอบของเรื่องราวที่นำเสนอและ

ประเด็นในการโต้แย้งแสดงเหตุผลของสังคม สื่อมวลชนจึงถูกมองว่าเป็นผู้ที่ทำหน้าที่กำหนดประเด็นให้แก่สังคม (Agenda setting) เรื่องใดที่สื่อนำมาเผยแพร่มากก็มีน้ำหนักมากและกลายเป็นประเด็นใหญ่ในสังคม หรือที่เรียกว่าเป็นวาระทางการเมืองและสังคม (Social and political agenda) รายการได้เปิดประชาชนมีส่วนร่วมในการนำเสนอประเด็น และถูกคัดเลือกโดยกองบรรณาธิการรายการ อย่างไรก็ตามการนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ยังจำกัดอยู่ในวงของเครือข่ายที่ส่วนใหญ่มองว่าเป็นภาคประชาสังคม ซึ่งแม็คเควล์ และวินดาห์ล (อ้างอิงใน อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2550) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การกำหนดวาระต่าง ๆ ต้องคำนึงว่า ที่สื่อนำเสนอ นั้น มีที่มาจากใครบ้าง เช่น บางวาระอาจถูกกำหนดโดยสถาบันหรือองค์กรทางการเมืองอย่างพรรคการเมือง หรืออาจถูกกำหนดโดยกลุ่มพลเมือง หรือกลุ่มนักธุรกิจ หรือปัจเจกบุคคล ซึ่งแต่ละกลุ่มก็มีวัตถุประสงค์ในการกำหนดวาระของตนที่แตกต่างกันออกไป ซึ่ง แม็คเควล์ และ วินดาห์ล (อ้างอิงใน อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2550) ยังได้เสนอให้พิจารณาว่า นอกจากจะต้องจำแนกให้เห็นว่าใครเป็นผู้ริเริ่มประเด็นในการกำหนดวาระแล้วยังต้องมองดูว่า สื่อมวลชนนำเสนอวาระเหล่านั้นด้วยความสนใจในประโยชน์สาธารณะของเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง หรือว่าเป็นการให้ความร่วมมือกับชนชั้นนำและกลุ่มการเมืองที่มีอำนาจอยู่ในสังคม เพื่อสร้างมิติที่จะเป็นประโยชน์ต่อชนชั้นนำเท่านั้น ด้วยลักษณะรูปแบบของรายการที่เน้นการเปิดพื้นที่สื่อเพื่อการมีส่วนร่วม และอยู่ภายใต้องค์รสื่อสาธารณะ รายการเวทีสาธารณะจึงได้พยายามเปิดกว้างเพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้น ให้ทุกภาคส่วนได้มีโอกาสเข้ามาใช้พื้นที่เพื่อการสื่อสาร กระบวนการมีส่วนร่วมในแต่ละลักษณะได้ส่งผลกระทบและเกิดการเปลี่ยนแปลงในประเด็นต่าง ๆ ในระดับที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งการมีส่วนร่วมในฐานะเป็นแหล่งข่าวหรือเจ้าของประเด็น และการมีส่วนร่วมวางแผนกำหนดเนื้อหารายการ เป็นกระบวนการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในแต่ละประเด็นมากที่สุด ดังที่ Ascroft (1987, อ้างอิงใน อัศรินทร์ นนทิหทัย, 2551) ได้ให้ความเห็นว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่กลุ่มบุคคลต่าง ๆ ซึ่งมีความตั้งใจ และมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาหนึ่ง ๆ ได้ก้าวเข้ามามีบทบาทในกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้และการสร้างความเข้าใจร่วมกัน เช่นเดียวกับ Noir & White (1993, อ้างอิงใน อัศรินทร์ นนทิหทัย, 2551) การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นการออกแบบกระบวนการสื่อสาร โดยมุ่งเน้นให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถสื่อสารกันได้ในลักษณะของ “การปรึกษาหารือ” (dialogue) ซึ่งตรงตามรูปแบบของรายการที่เน้นการเปิดพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมให้ทุกฝ่ายร่วมปรึกษาหารือเพื่อหาทางออก

แม้การทำหน้าที่บทบาทของความเป็นสื่อมวลชนประกอบกับบทบาทของความเป็นสื่อสาธารณะ และช่วยสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างผลกระทบที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วพบว่าสามารถสร้างผลกระทบได้ในบางประเด็นและบางส่วน ซึ่งจัดว่าอยู่ในสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อยมาก เนื่องจากบางปัจจัยในการบริหารจัดการภายในองค์กรอาจเป็นข้อจำกัดทำให้การเข้าไปมีส่วนร่วมยังไม่สามารถทำได้อย่างเต็มรูปแบบ เช่น การเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลิตรายการ วางนโยบาย และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ด้วยข้อจำกัดด้านระยะเวลา และกระบวนการผลิต เป็นต้น อัจฉรา ศรีพันธ์ (2554) ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในระบบการสื่อสารในทุกระดับ นั่นคือ ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนทั้งในกระบวนการการผลิตรายการ การบริหารจัดการ และการวางแผนระบบการสื่อสารต่าง ๆ เพราะฉะนั้นหากต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับที่สูงขึ้น สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสเองจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบรายการให้เกิดเข้ามามีส่วนร่วมในรายการทุกมิติมากยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามแม้ว่ารายการจะทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมและสร้างการเปลี่ยนแปลงได้ในระดับที่ยังน้อยมาก แต่สิ่งที่รายการสร้างคุณค่าให้กับสังคมและค่อนข้างเป็นจุดเด่นคือมันสร้างการรวมกลุ่มของคนในการเสริมพลังกลุ่มในชุมชน เช่น ชุมชนเรียกร้องสิทธิของตนเองในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่นของรายการ ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ที่ให้สิทธิในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างเท่าเทียม ซึ่งรายการเวทีสาธารณะและรายการในสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอสหลายรายการ เปิดโอกาสให้กับคนเล็กคนน้อยของสังคมเข้ามามีส่วนร่วม ทำให้เห็นกลุ่มคนเหล่านี้มีตัวตน มีอำนาจ มีอัตลักษณ์ และเสริมความเข้มแข็งให้กับกลุ่มคนเหล่านี้ในการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิของตนเองที่พึงเป็น

ดังนั้นการผลิตรายการในลักษณะรายการเวทีสาธารณะ ซึ่งอยู่ภายใต้องค์กรสื่อสารสาธารณะ กลุ่มคนดูปลายทางอาจเป็นเพียงตัวชี้วัดข้อหนึ่งเท่านั้น ดังที่ คริส สมิธ (Chris Smith) (2006 อ้างถึงใน สมสุข หินวิมาน และคณะ, 2558) ได้เสนอไว้ว่า ธุรกิจข่าวไม่ได้เป็นเพียงองค์กรธุรกิจที่เน้นผลกำไรแต่เพียงอย่างเดียว แต่ควรเป็นสินค้าที่มีคุณค่าในเชิงใช้สอย (instrument value) หรือเป็นเครื่องมือในการนำพาสังคมไปสู่ความจริงหรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ ด้วยการตั้งคำถาม ตอบคำถาม อธิบาย ตีความ และสืบหาข้อเท็จจริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. รายการมีความโดดเด่นทางด้านแนวคิด และประเด็นที่น่าเสนอซึ่งส่วนใหญ่แล้วเป็นประเด็นที่มีผลกระทบในระดับสาธารณะ ดังนั้นเพื่อให้เข้าถึงและตอบใจต่อการรับชมของผู้ชมปลายทาง รายการอาจต้องพัฒนารูปแบบการนำเสนอ ให้มีความน่าสนใจ สร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับผู้ชมปลายทางเพื่อเสริมพลังการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมขับเคลื่อนประเด็นเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับสังคม

2. รายการเวทีสาธารณะซึ่งเป็นรายการที่อยู่ภายใต้องค์การสื่อสาธารณะ สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ที่เน้นการเป็นสื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งรายการได้ถูกจัดให้อยู่กลุ่มรายการที่เข้าร่วมผลักดันนโยบายสาธารณะ และเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นรูปธรรมในระดับนโยบายของสถานีอาจต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนารูปแบบการนำเสนอ สนับสนุนทีมงานให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการสร้างกระบวนการติดตามผลการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องจากการนำเสนอไปแล้ว เพื่อตอบใจต่อการเป็นสื่อสาธารณะที่ต้องการสร้างการเปลี่ยนแปลงได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาหรือสร้างทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากในยุคปัจจุบันมีการถาโถมของสื่อใหม่ สื่อมวลชนจะสามารถปรับตัวท่ามกลางกระแสดังกล่าวได้อย่างไร

2. ควรมีการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในรายการอื่น ๆ ในลักษณะที่คล้ายกัน เปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดขึ้น

3. ควรศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาการผลิตรายการเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลง

เอกสารอ้างอิง

- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล. (2542). “องค์ประกอบในการขับเคลื่อนประชาสังคม”
กลุ่มที่ 1: พลเมืองกับการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง, *การประชุมทางวิชาการ
ประชาสังคม ครั้งที่ 1*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ภูษิตต์ ภูริปาณิก. (2557). โครงสร้างโทรทัศน์สาธารณะ Thai PBS กับการมีส่วนร่วมของ
พลเมือง. *วารสารวิจัย มสศ*, 10(1), 97–111.
- มัทนา เจริญวงศ์ และอาภาพรณ ทองเรือง. (2556). การเกิดขึ้นและพัฒนาการของนักข่าว
พลเมืองไทยพีบีเอส. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย*, 33(2), 265–286.
- สถาบันวิชาการสื่อสารสาธารณะ. (2555). *ถามมา...ตอบไป...รู้จัก...เข้าใจ...ไทยพีบีเอส*.
กรุงเทพ ฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- สมสุข หินวิมาน. (2554). *ความรู้เบื้องต้นทางวิทยุและโทรทัศน์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย. (2557ข). *รายงานผลการ
ปฏิบัติงานประจำปี พ.ศ. 2556: องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่ง
ประเทศไทย (ส.ส.ท.)* สืบค้นวันที่ 1 ตุลาคม 2557, จาก <http://org.thaipbs.or.th>
- องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย. (2558). *แผนการจัดทำ
รายการองค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ส.ส.ท.)
ประจำปี พุทธศักราช 2558*. สืบค้นจาก <https://org.thaipbs.or.th/announce/plan>.
- อัจฉรา ศรีพันธ์. (2555). กลยุทธ์การสื่อสารแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ
สร้างสรรค์ของประเทศไทย. *Journal of Business, Economics and Communications*,
7(1), 5–19. สืบค้นจาก [https://www.tci-](https://www.tci-thaijo.org/index.php/BECJournal/article/view/54430/45199)
[thaijo.org/index.php/BECJournal/article/view/54430/45199](https://www.tci-thaijo.org/index.php/BECJournal/article/view/54430/45199)
- อัศรินทร์ นนทิหทัย. (2551). *การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนเพื่อการพัฒนารายการ
โทรทัศน์ TK Teen*. (ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2550). *สื่อสารมวลชนเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัตลักษณ์เสมือนกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

บนเครือข่ายสังคมเกมออนไลน์

Effect of virtual identities in online game social network interaction

ธัญญากร บุญมี^{1*} และ อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว¹

Thanyakorn Boonmee^{1*} and Asawin Nedpogaeo¹

บทคัดย่อ

อัตลักษณ์เสมือนกับการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนเครือข่ายสังคมเกมออนไลน์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เน้นการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม และสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นเกมออนไลน์ ผู้วิจัยทำการสำรวจกลุ่มประชากรเป้าหมายจากในเครือข่ายสังคมเกมออนไลน์ ด้วยวิธีกำหนด Population and Samples สัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มนักเล่นเกมอดิชั่น จำนวน 20 คน มีผลการวิจัยดังต่อไปนี้ 1) รูปแบบการสร้างอัตลักษณ์เสมือนเป็นรูปแบบที่มีความหมายหลากหลายเช่นเดียวกับการกับการแสดงออกถึงตัวตนของตนเองในที่ป็นอยู่ในโลกความเป็นจริง แต่ในความหลากหลายที่เกิดขึ้น ไม่ได้มีรูปแบบที่ตายตัว หรือมีกฎเกณฑ์ที่บังคับการสร้างตัวละครหรืออัตลักษณ์ที่เกิดขึ้น 2) ข้อเท็จจริง ผู้เล่นเกมอาจสร้างอัตลักษณ์ที่มีความเสมือนหรือมีความแตกต่างก็สามารถเกิดขึ้นได้ เนื่องจากมีข้อจำกัดในการสร้างอัตลักษณ์ภายในเกมเป็นตัวควบคุม 3) การใช้อัตลักษณ์เสมือนในการเล่นเกมนออนไลน์ ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนเครือข่ายสังคมเกมออนไลน์ ผ่านระบบการสื่อสารภายในเกม อัตลักษณ์เสมือนเป็นตัวดึงดูดการเริ่มต้นความสัมพันธ์ เพราะผู้เล่นมีการเลือกคู่สนทนาและกำหนดความสัมพันธ์ว่าจะพัฒนา

¹ สาขาวิชานิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการ คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10240

¹ Communication Arts and Innovation, Graduate School of Communication Arts and Management Innovation, National Institute of Development Administration, Bangkok 10240

* Corresponding author e-mail: toeynaka16@gmail.com

ความสัมพันธ์หรือยุดติลงระหว่างผู้เล่นเกมออนไลน์ 4.การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนเครือข่ายสังคมเกมออนไลน์ ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้เล่นเกมในรูปแบบชุมชนย่อย และมีผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นที่เรียกว่ามิตรภาพ

คำสำคัญ: อัตลักษณ์, อัตลักษณ์เสมือน, การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม, เกมออนไลน์

Abstract

Virtual Identity and Building Social Interaction on Online Gaming Network is a qualitative research that focuses on finding causal relationship to obtain comprehensive information and describe relationship of online gamers. The researcher conducted the target population survey in online social network by using the population and samples defining and in-depth interviewing methods with 20 sample interviewees who play the online game called Audition. Research findings were as follows: 1) pattern of virtual identity creation had various description, similar to expression of personal identity in reality, but such diversity did not have fixed pattern or compulsory criteria for creating characters or identity; 2) the fact was the online gamers could build their virtual or different identity because they were controlled by limitations in building identity in each game; 3) virtual identity in playing online games generated social interaction in online gaming network via each game's communication system and virtual identity triggered the beginning of relationship as players had to choose their conversational partner and determined if they would develop or cease their relationship with another online gamer; and 4) social interaction on online gaming network resulted in an assembly of sub-community of online gamers and had impact on lifestyle of online gamers. The impact was not in a negative way, but it brought about a kind of relationship called 'friendship' between gamers.

Keywords: Identity, Virtual identity, Social interaction, Online game

บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ที่มีสมอง มีความรู้สึกนึกคิด มีจินตนาการ และมีการรวมตัว อยู่กันเป็นชุมชนทางกายภาพ สิ่งเหล่านี้ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างไปจากสัตว์ชนิดอื่น ๆ สังคม มนุษย์นั้นไม่ได้อยู่ในสภาพที่หยุดนิ่ง แต่เป็นสังคมที่มีการเคลื่อนไหวตลอดเวลา มนุษย์จึง จำเป็นต้องมีการติดต่อสื่อสาร และการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลสังคมเดียวกันหรือแม้แต่สังคมอื่น จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมมนุษย์จะพยายามแสดงอัตลักษณ์ของตนเองต่อบุคคลอื่น เพื่อจะหาความหมายแก่ตนเองและเสนอความเป็นตัวเองออกมาในสถานการณ์ต่าง ๆ แม้ว่าอัตลักษณ์มีความซับซ้อนแต่หัวใจสำคัญของอัตลักษณ์คือจะถูกกำหนดถูกคงรักษาและถูกเปลี่ยนแปลงในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Charon, 2004)

ผลของความก้าวหน้าของระบบอินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีการสื่อสาร ก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ในโลกทางสังคม อย่างเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นเครือข่ายสังคมใหม่ ที่มีวัตถุประสงค์เดียวกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับเรื่องที่สนใจร่วมกัน อาทิ ชุมชนเสมือน (Virtual Community) เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์รูปแบบใหม่ที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ผู้ติดต่อสื่อสารจะต้องใช้เครื่องมือ คือ คอมพิวเตอร์ในการสื่อสาร (Human-machine assemblages) แทนการพูดคุยแบบเห็นหน้าซึ่งกัน และกัน เป็นลักษณะที่บุคคลแต่ละคนแยกตัวกัน โดยไม่มีการรวมกลุ่มทางกายภาพ แต่เป็นการ รวมกลุ่มกันทางความคิด ซึ่งไม่มีข้อจำกัดทางเวลาและระยะทาง แต่เป็นบุคคลที่มีความสนใจ และเป้าหมายตรงกัน (Commonality of Interesting and Goals) (Licklider and Taylor, 1968) ชุมชนเสมือนเติบโตอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ก่อให้เกิดวิวัฒนาการด้านเทคโนโลยีของสื่อสังคม ออนไลน์ที่หลากหลาย อย่าง เกมออนไลน์ (Game Online) ที่กำลังเป็นที่นิยมแพร่หลายไปทั่วโลก

เกมออนไลน์เป็นพื้นฐานให้คนสร้างอัตลักษณ์ในโลกชุมชนเสมือน (Online Identity) โดยมีองค์ประกอบ 2 อย่าง คือผลของการกระทำรายบุคคลและสังคม โดยรวมทั้งสองสิ่งได้ให้ คำนิยามเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของคนแต่ละคน องค์ประกอบเหล่านี้ทำให้เกมออนไลน์เป็นชุมชนเสมือนที่ผู้เล่นต้องนำตัวเองเข้าไปอยู่ สามารถสร้างตัวตนผ่านตัวละครที่ใช้ชีวิตอยู่ในโลกเสมือน เป็นสิ่งที่ไม่ได้มีอยู่ตามธรรมชาติจนเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้เล่นได้เกิดการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันในโลกของชุมชนเสมือนแล้ว เกมออนไลน์ยังสามารถเชื่อมต่อกความสัมพันธ์ในโลกความจริงของความเป็นจริงของผู้เล่นได้อีกด้วย มีผู้เล่นหลากหลายเกมรวมกลุ่มกันอย่างพึงพอใจเพื่อสานต่อ ความสัมพันธ์และรวมตัวกันทำกิจกรรมต่อยอด อาทิ นัดพบปะสังสรรค์ รวมกันทำกิจกรรม เพื่อสร้างประโยชน์ต่อสังคม แลกเปลี่ยนเทคนิคหรือสิ่งของ รวมตัวประท้วง รวมกันแข่งขัน

ตามงานออฟไลน์ต่าง ๆ เพื่อล่าเงินรางวัล เป็นต้น จากหลักการความคิดและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา และทำความเข้าใจว่าในโลกสังคมเกมออนไลน์ การสร้างอัตลักษณ์เสมือนของผู้เล่นเกมมีกระบวนการและรูปแบบอย่างไร รวมถึงการสร้างอัตลักษณ์เสมือนจะส่งผลอย่างไรต่อการการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนเครือข่ายสังคมเกมออนไลน์ของผู้เล่นเกมกับผู้เล่นคนอื่น ๆ ที่เชื่อมต่อออกมาสู่โลกความเป็นจริงหรือไม่ อย่างไรก็ตามนี้เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจ หรือประโยชน์เพิ่มมากขึ้นแก่ผู้ที่อยู่ในสังคมโลกเสมือน และนำผลที่ได้ไปใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น อันเกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยที่น่าสนใจในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษารูปแบบในการสร้างอัตลักษณ์ของผู้เล่นเกมออนไลน์
2. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารในการสร้างอัตลักษณ์เสมือนก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นเกมออนไลน์
3. เพื่อศึกษาผลของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนเครือข่ายสังคมเกมออนไลน์ ซึ่งมีรูปแบบการสร้างอัตลักษณ์เสมือนและผลต่อการใช้ชีวิตในโลกความเป็นจริง

วิธีการเก็บข้อมูล

การศึกษา อัตลักษณ์เสมือนกับการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนเครือข่ายสังคมเกมออนไลน์จะศึกษาเฉพาะเกมอดดิชัน (Audition) ซึ่งเป็นเกมที่มีการสร้างอัตลักษณ์ของชุมชนสังคมเครือข่ายออนไลน์ที่ชัดเจนในสังคมไทยโดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2559 – พฤษภาคม 2560

ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ที่เน้นการหาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม และสามารถอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์เสมือนและการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนเครือข่ายสังคมเกมออนไลน์ กับตัวผู้เล่นเกมออนไลน์ โดยใช้เครื่องมือ ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เป็นกลุ่มนักเล่นเกมอดดิชัน (Audition) จำนวน 20 คนที่มีอายุระหว่าง 15 – 30 ปี และกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไปจนถึงระดับวัยทำงาน โดยแบ่งเป็นผู้เล่นที่มีความชำนาญ (Gamer) 10 คน และผู้เล่นทั่วไปที่มีปฏิสัมพันธ์เชื่อมต่อกับโลกความเป็นจริง 10 คน

3. สร้างเครื่องมือที่ใช้วิจัย เป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) โดยการเตรียมคำถามที่เหมาะสม ครอบคลุม และสอดคล้องกับคำถามนำวิจัย เพื่อให้สามารถควบคุมการสนทนาให้เป็นไปตามความต้องการ โดยมีแนวคำถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

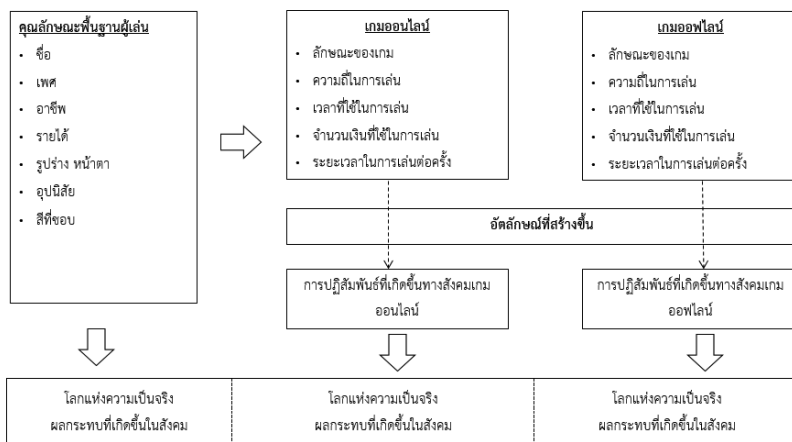
ส่วนที่ 1 : ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 : พฤติกรรมการเล่นเกมออนไลน์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มี 3 วิธีการหลัก ๆ คือ สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สอบถาม พูดคุย เพื่อรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มบุคคลที่คัดเลือกไว้ การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร บทความ วิทยานิพนธ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และเว็บไซต์ บทความ กระทั่งต่าง ๆ (Documentary Research)

5. วิเคราะห์ สรุปผลการวิจัย ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในการวิจัย โดยอาศัยแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละประเภท ไม่ว่าจะเป็นด้านเนื้อหา หรือ การสัมภาษณ์เชิงลึก คือ การนำเทปการสัมภาษณ์ทั้งหมด ถอดเทป จากนั้นนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ตามทฤษฎีต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในงานวิจัย

ตัวแปรต้น	ได้แก่ ชื่อ เพศ อาชีพ รายได้ รูปร่าง หน้าตา อุปนิสัย
ตัวแปรตาม	ปัจจัยทางสังคม
ตัวแปรควบคุม	ลักษณะของเกมออิตีชั่น

ผู้วิจัยมีการคุมตัวแปร ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง การกำหนดตัวแปรต้น ประกอบด้วย เพศ อาชีพ รายได้ รูปร่าง หน้าตา อุปนิสัย เป็นโมเดลตั้งต้นสำหรับภาพลักษณ์ของความเป็นจริงที่ใช้เปรียบเทียบกับอัตลักษณ์เสมือนในโลกเกมออนไลน์ โดยมีลักษณะของเกมเป็นตัวแปรควบคุม ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การเล่นเกมแบบออฟไลน์ ที่เน้นด้านการฝึกฝน และการเล่นเกมแบบออนไลน์ ที่เน้นด้านการปฏิสัมพันธ์กับผู้เล่นคนอื่น ๆ ซึ่งตัวแปรควบคุมนี้จะเกิดความแตกต่างในส่วนของความคาดหวังของผู้เล่นเกม จะเป็นตัวกำหนดความจริงจัง ระยะเวลาในการเล่น

ในการศึกษาครั้งนี้จะเน้นเรื่องการอัตลักษณ์เสมือนกับการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนเครือข่ายสังคมเกมออนไลน์ของเกมออิตีชั่น แต่ลักษณะของเกมออิตีชั่นสามารถเล่นได้ทั้งแบบออฟไลน์และออนไลน์ ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดเพื่อให้ผู้ที่ต้องการศึกษาทราบ ถึงแม้ว่าการเล่นเกมแบบออฟไลน์จะไม่นับเป็นที่ยอมรับของกลุ่มผู้เล่น

ผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัย โดยแบ่งตามประเด็นหัวข้อ ต่อไปนี้

คุณลักษณะพื้นฐานของผู้เล่นเกมออิตีชั่น

กลุ่มนักเล่นเกม (Gamer) ตัวอย่างที่เล่นเกมออิตีชั่น (Audition) เป็นเพศชาย 11 คน และเพศหญิง 9 คน จากการสำรวจของกลุ่มเป้าหมายทั้งหมดซึ่งมีอายุโดยเฉลี่ย ต่ำกว่า 25 ปี และกำลังอยู่ในวัยศึกษา มีค่าใช้จ่ายขั้นต่ำในการเล่นเกมนโดยเฉลี่ยประมาณ 500 บาท ต่อสัปดาห์ สถานที่เล่นส่วนใหญ่เป็นที่บ้าน และไม่มีผลกระทบกับครอบครัวและคนรอบข้าง

ลักษณะชุมชนเสมือนของเกมออิตีชั่น

จากการวิจัย พบว่าโลกชุมชนเสมือนของเกมออิตีชั่นเป็นโลกแห่งจินตนาการ มีตัวละครเป็นตัวการ์ตูนน่ารักสดใส ที่ผู้เล่นสามารถสวมบทบาทเพื่อแทนตัวเอง สามารถอธิบายลักษณะชุมชนเสมือนของเกมออิตีชั่น ได้ดังนี้

1) การเข้าสู่เกมออดิชั่น ผู้เล่นต้องทำการสมัคร PlayID เพื่อลงทะเบียนก่อนเข้าสู่เกม หลังจากเป็นสมาชิกเรียบร้อยแล้วผู้เล่นสามารถเลือกเข้าเกมออดิชั่นได้ 2 วิธี คือ การเข้าผ่านหน้าเว็บไซต์ และการดาวน์โหลดเกมจากเว็บไซต์และติดตั้งลงเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัว

2) การสร้างตัวละครภายในเกมขึ้นมาก่อนเริ่มเล่น โดยตัวละคร จะให้ผู้เล่นกำหนด ชื่อ เพศ สีผิว หน้าตา ทรงผม และเครื่องแต่งกาย ซึ่งผู้เล่นเกมมือใหม่ การสร้างตัวละครยังมีข้อจำกัดอยู่ การแต่งกายไม่ได้มีให้เลือกหลากหลาย ผู้เล่นต้องอาศัยประสบการณ์ในการเล่นเกมนี้ออกเพื่อเก็บเลเวล (Level) และไอเทม มาอัพเกรดตัวละครของตนเองอีกครั้ง

3) การเข้าสู่เกม เป็นการเลือก Server & Channel ซึ่งจะประกอบได้ด้วยห้องเต้นต่าง ๆ ดังนี้ Beginner 1 เหมาะสำหรับผู้เล่นมือใหม่ เพิ่งเริ่มต้น Level 1-5 เท่านั้น Beginner 2, Couple, FreeServer, FreeServer 2 และ ATC 2017 เป็นห้องเฉพาะสำหรับการแข่งขัน ในแต่ละ Server จะประกอบด้วยห้องย่อย ๆ อีกหลายห้อง เมื่อเลือกห้องได้แล้ว ก็จะพบกับเมืองออดิชั่น

4) ภายในเมืองออดิชั่น จะประกอบไปด้วย Shopping Mall แหล่งศูนย์รวมเครื่องแต่งกาย เสื้อผ้า ใบหน้า ทรงผม รองเท้า เครื่องประดับ สัตว์เลี้ยง ที่ผู้เล่นสามารถเข้าไปเลือกซื้อได้ตามต้องการผ่านเงินภายในเกม เดน (Den) หรือจากการเติมเงินจากบัตร แคช (Cash) นอกจากนี้ยังมีในส่วนของ FAM Office ที่เปรียบเสมือนชุมชนย่อยภายในเกมของผู้เล่น, Dancing Hall ห้องที่ผู้เล่นเข้ามาเต้น และสนุกกับเกมในโหมดการเต้นในรูปแบบต่าง ๆ , Ranking การจัดอันดับการเต้นของผู้เล่นเกม และ Audition Studio ห้องฝึกซ้อมการเต้น เพื่อเพิ่มเทคนิคให้ตัวละครมีท่าเต้นแปลก ๆ ไม่ซ้ำผู้เล่นคนอื่น

การสร้างอัตลักษณ์ในเกมออดิชั่น

เกมออดิชั่นเป็นเกมออนไลน์ที่มีความโดดเด่นเรื่องการสร้างอัตลักษณ์เสมือนเนื่องจากตัวเกมกำหนดให้ผู้เล่นใหม่ต้องสร้างตัวแทนตนเองขึ้นมา ในรูปแบบของตัวละครภายในเกม ผู้เล่นจะสามารถกำหนดตัวตนได้ตามที่ระบบของเกมกำหนดมาให้ การแต่งกายของตัวละครที่เล่นต้องมีความโดดเด่นไม่ซ้ำใคร และตอบสนองความต้องการของตนเองในขณะนั้น ทั้งการสร้างที่มาจากข้อมูลจริง และข้อมูลที่สร้างขึ้นใหม่ เพื่อปิดบังตัวตน

การใช้สัญลักษณ์ เพื่อบอกว่าตนเองอยู่ในสังกัด หรือชุมชนย่อยใด เป็นการสร้างอัตลักษณ์ร่วม เพื่อเป็นจุดศูนย์รวมของผู้เล่นภายในกลุ่ม

การสร้างตัวละครจำลองผู้เล่น ระบบมีการกำหนดไว้ให้ผู้เล่นเกม สร้างตัวตนใหม่ขึ้นมา เช่น เพศ สีผิว ทรงผม สีมุข ลักษณะหน้าตา เครื่องแต่งกาย เป็นต้น นอกจากนี้ยัง

สามารถเปลี่ยนแปลงทรงผม และเครื่องแต่งกายของตัวละครเดิมก่อนหน้านี้ ให้มีความแตกต่าง และสวยงามตามความต้องการของผู้เล่นได้ในหลากหลายรูปแบบ

ในการสร้างตัวละครของกลุ่มนักเล่นเกม (Gamer) มีทั้งการสร้างเพื่อปกปิดความเป็นตัวเองที่แท้จริง และมีการสร้างตัวละครที่มีลักษณะสอดคล้องกับตัวเอง นอกจากนี้ยังมีการสร้างตัวละครมากกว่า 1 ตัวขึ้นไป ทั้งเพศหญิงและเพศชาย มีการแต่งกายตามสิ่งที่ตนเองชอบหรือสิ่งที่ตนเองสนใจ มากกว่าแต่งตัวตามกระแสนิยมในตอนนี้

การกำหนดชื่อภายในเกม เป็นสิ่งแรกของการสร้างอัตลักษณ์ โดยชื่อที่ผู้เล่นตั้งขึ้นมาแล้วนั้นจะมีความแตกต่างกันออกไปตามความต้องการส่วนตัว โดยสามารถตั้งชื่อเป็นภาษาไทย, ภาษาอังกฤษ หรือการผสมระหว่างภาษาไทยและภาษาอังกฤษก็ได้

ในเกมออ디션 (Audition) อัตลักษณ์เสมือนที่เกิดจากการสร้างตัวละครของผู้เล่น ก็ไม่ได้เปิดกว้างอย่างที่คิด เนื่องด้วยโครงสร้างของเกมเป็นผู้กำหนดอัตลักษณ์ของผู้เล่น สังเกตได้จาก ผู้เล่นใหม่จะสามารถสร้างอัตลักษณ์เสมือนได้เพียงแค่เริ่มต้นเท่านั้น ไม่ได้โดดเด่นกว่าผู้เล่นที่มีประสบการณ์มานาน หากไม่พึงพอใจกับอัตลักษณ์เสมือนเบื้องต้นที่โครงสร้างของเกมกำหนดมา ผู้เล่นสามารถเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์เสมือนที่ตนเองต้องการผ่านกระบวนการต่าง ๆ ที่บริษัทผู้ดูแลกำหนด ในเกมออ디션 (Audition) มีลักษณะของการแข่งขันทางอัตลักษณ์เสมือนระหว่างผู้เล่น ต้องการมีความโดดเด่นของตัวละครว่าผู้เล่นคนอื่น ๆ จึงเป็นเหตุผลให้ผู้เล่นต้องเติมเงิน Cash เพื่อซื้อไอเทม (Item) ต่าง ๆ

ผู้เล่นเกมออ디션ที่มีการสร้างตัวละครหลากหลายตัว สามารถแต่งร่างออกเป็นหลาย ๆ ร่างได้ ก็เพื่อเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์เสมือนในรูปแบบที่ต้องการ

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นเกมออ디션

ผลการวิจัยสามารถสรุปการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นเกมออ디션ภายในโลกชุมชนเสมือน และผลที่เกิดขึ้นเองของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เชื่อมโยงกับชุมชนโลกความเป็นจริงได้ ดังนี้

1) รูปแบบการสื่อสารชุมชนเสมือนเกมออ디션

การสื่อสารระหว่างผู้เล่นเกมออ디션จะเป็นการสื่อสารสองทาง (Two-Way Communication) คือ ผู้เล่นทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ส่งและผู้รับในเวลาเดียวกัน โดยใช้ช่องทางสื่อสารภายในเกมเป็นตัวส่งข้อความหาผู้เล่นคนอื่น ๆ

2) ช่องทางการสื่อสารระหว่างผู้เล่นภายในเกมออนไลน์

ตัวเกมออนไลน์มีช่องทางการสื่อสารที่เอื้อให้ผู้เล่นติดต่อกันได้หลากหลายช่องทางการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นก่อให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นสังคมย่อยขึ้นมา ที่เรียกว่า FAM Office เป็นสังคมที่เกิดขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์รวมของผู้เล่นเกมในการติดต่อซึ่งกันและกันได้ตลอดเวลาที่เล่นเกมอยู่ เป็นระบบส่งเสริมการรวมกลุ่มในเกมออนไลน์ (Audition) โดยย่อจากคำว่า “Family” ที่แปลว่า ครอบครัว หรือที่เรียกว่า บ้าน ระบบนี้จะช่วยให้ผู้เล่นเกมสามารถสื่อสารกันได้ง่ายขึ้น และเสริมสร้างสังคมที่ดีในเกม อีกทั้งยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการหาเพื่อนได้สะดวกและรวดเร็วกว่าเดิมอีกด้วย

นอกจากระบบ FAM Office แล้ว ผู้เล่นยังสามารถเลือกช่องทางการสื่อสารผ่านหน้า Dancing Hall ซึ่งการสื่อสารช่องทางนี้ จะเป็นการสื่อสารแบบเปิดเผย ไม่เป็นส่วนตัว ผู้เล่นคนอื่น ๆ ที่อยู่ใน Dancing Hall เดียวกันก็สามารถมองเห็นข้อความนั้นได้

อีกหนึ่งของทางที่ผู้เล่นเกมออนไลน์สามารถเกิดการปฏิสัมพันธ์กัน นั่นคือระบบส่งข้อความ (Messenger) ระบบนี้จะใช้ได้ก็ต่อเมื่อผู้เล่นได้เข้าไปในเซิร์ฟเวอร์ และเตรียมพร้อมที่จะเล่นแล้ว นอกจากจะสามารถพูดคุยระหว่างรอเล่นเกม หรือระหว่างเล่นเกมด้วยการแชท (Chat) กันแล้ว ทางเกมออนไลน์ ยังมีระบบฝากข้อความหรือแชตข้อความได้อีกด้วย และยังสามารถเพิ่มผู้เล่นคนอื่น ๆ มาเป็นเพื่อนได้อีกด้วย โดยระบบจะทำการบันทึกไว้ โดยจะสามารถตรวจสอบได้ว่าเพื่อนคนไหนของเรากำลังออนไลน์อยู่บ้าง

3) การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นเกมออนไลน์

การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เล่นภายในเกม ก่อนที่ผู้เล่นจะเกิดความสัมพันธ์กับผู้เล่นคนอื่น ผู้เล่นต้องมีเกณฑ์ในการกำหนดความสัมพันธ์ของตนเองในการเลือกคู่สนทนา โดยผู้เล่นจะวัดได้จาก ความดึงดูดทางอัตลักษณ์ของผู้เล่นคนอื่นที่อยากจะเชื่อมความสัมพันธ์ด้วย ความสามารถในการเล่น ความคล้ายคลึงใกล้เคียงตนเองหลังจากที่ผู้เล่นคัดกรองคู่สนทนาแล้ว ผู้เล่นจะเริ่มการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นด้วยกัน และเกิดเป็นความสัมพันธ์ใหม่ในโลกชุมชนเสมือน และเกิดเป็นชุมชนย่อยในโลกชุมชนเสมือนอีกด้วย

หัวข้อของการเริ่มสนทนา ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่ตนเองสนใจจากผู้เล่นคนอื่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องไอเทม (Item) การขอแลกเปลี่ยนเทคนิคการเล่น การพิชิตของรางวัลต่าง ๆ รวมไปถึงการอยากมีเพื่อนเพิ่มขึ้น

4) ผลที่เกิดขึ้นของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนเครือข่ายสังคมเกมออนไลน์ และโลกความเป็นจริง

พบว่าผู้เล่นเกมอดิชั่นนำตัวเองเข้าไปสู่ในโลกของเกมออนไลน์ จะเกิดการปฏิสัมพันธ์กับผู้เล่นคนอื่น ๆ หากมีความพึงพอใจซึ่งกันและกัน ผู้เล่นจะมีการสานต่อความสัมพันธ์เกิดขึ้น และมีการพัฒนาความสัมพันธ์นั้น ทั้งภายในเกม และสู่โลกภายนอกเกม (โลกความเป็นจริง) เช่น มีการเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารที่มากกว่าการติดต่อภายในเกม ไม่ว่าจะเป็น Line, Facebook หรือแม้แต่การให้เบอร์โทรศัพท์ มีการพัฒนาความสัมพันธ์จากเพื่อนในเกมสู่เพื่อนในชีวิตจริง รวมถึงคนรักอีกด้วยมีการนัดเจอนอกจากภายในเกม พบปะสังสรรค์ กันนอกกรอบ ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางบริษัทผู้ดูแลจัดขึ้น หรือแม้กระทั่งการเข้าร่วมการแข่งขันเกม เพื่อล่าเงินรางวัล ผู้เล่นบางคนยึดการแข่งขันเกมเป็นอาชีพเสริมเพื่อหารายได้พิเศษ

วิจารณ์และสรุปผล

จากการศึกษาอัตลักษณ์เสมือนกับการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนเครือข่ายสังคมเกมออนไลน์ มีหลายปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการสร้างอัตลักษณ์เสมือน ซึ่งเป็นรูปแบบที่มีความหมายหลากหลาย เช่นเดียวกับการแสดงออกถึงตัวตนของตนเองที่เป็นอยู่ในโลกความเป็นจริง แต่ในความหลากหลายที่เกิดขึ้น ไม่ได้มีรูปแบบที่ตายตัว หรือมีกฎเกณฑ์จากการสร้าง ผลการวิจัยภายใต้กรอบแนวคิดหัวข้อรูปแบบ การสร้างอัตลักษณ์ การกำหนดตัวละคร (การสร้างตัวละคร) ที่แสดงให้เห็นถึงความหลากหลาย ในการแสดงออกผ่านรูปแบบการสร้างอัตลักษณ์เสมือน และการสร้างดังกล่าวนี้ ก็ไม่มีข้อกำหนดเฉพาะ หรือรูปแบบตายตัว รวมถึงไม่สามารถสร้างแบบแผนที่ส่งผลต่อการตัดสินใจที่แท้จริง ทั้งนี้หากสังเกตจากการตอบคำถามในเรื่องการสร้างตัวละคร ส่วนใหญ่จะเน้นความพอใจส่วนตัวของผู้เล่น หรือแรงบันดาลใจ ณ ขณะที่สร้างตัวละคร ว่ามีเป้าหมายเพื่อสิ่งใด เช่น ความสวยงาม ความแข็งแกร่งของตัวละคร เป็นต้น

รูปแบบการสร้างอัตลักษณ์เสมือนเป็นรูปแบบที่มีความหมายหลากหลายเช่นเดียวกับการกับการแสดงออกถึงตัวตนของตนเองในที่เป็นอยู่ในโลกความเป็นจริง ว่าเป็นจริงและการพิสูจน์ผลการศึกษาจากคำถามวิจัยก็ตรงตาม ผลงานวิจัยของ ธิดารัตน์ ไร่วิบูลย์ (2552) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ การสร้างอัตลักษณ์และกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ ผ่าน www.bloggang.com เป็นการวิจัยที่ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบอัตลักษณ์ที่ปรากฏในบันทึกออนไลน์ มาจากการสร้างเนื้อหาที่วัจนภาษาและอวัจนภาษา สามารถบ่งบอกถึงอัตลักษณ์และสามารถเห็นตัวตนของผู้เขียนบันทึกออนไลน์ได้ง่ายที่สุด ประกอบไปด้วย อัตลักษณ์ทางเพศ

อัตลักษณ์บุคลิกภาพ อัตลักษณ์ทางสถานภาพ นอกจากนี้ผลการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มบล็อกกระทู้พันทิปและ ตรงกับองค์ประกอบของแรงจูงใจประกอบด้วย 3 ประการที่มีปฏิสัมพันธ์กันและความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน (เทพพนม เมื่อแมน, 2540) คือ 1) ความต้องการ (Needs) เป็นสภาพที่บุคคลขาดสมดุลทำให้เกิดแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อสร้างสมดุลให้ตัวเอง 2) แรงขับ (Drives) เป็นแรงผลักดันที่เกิดจากความต้องการทางกายและสิ่งเร้าจากภายในตัวบุคคล ความต้องการและแรงขับมักเกิดควบคู่กันเมื่อเกิดความต้องการแล้วความต้องการนั้นไปผลักดันให้เกิดพฤติกรรมที่เรียกว่าเป็นแรงขับ 3) เป้าหมาย (Goals) เป้าหมายที่ใช้ในวงจรการจูงใจหมายความว่าถึงสิ่งหนึ่งที่จะเป็นอะไรก็ได้ที่บรรเทาความต้องการ

นอกจากนี้การสร้างอัตลักษณ์เสมือนของผู้เล่นเกมออนไลน์ อาจสร้างอัตลักษณ์เสมือนที่มีดูเหมือนจะแตกต่างกับอัตลักษณ์ที่แท้จริงข้อเท็จจริง เนื่องจากมีข้อจำกัดในการสร้างอัตลักษณ์ภายในเกมเป็นตัวควบคุม ด้านบุคลิกภายนอก หรือบุคลิกภายนอกของผู้เล่นในชีวิตจริง ไม่ได้ส่งผลต่อรูปแบบการสร้างอัตลักษณ์เสมือนในโลกแห่งการเล่นเกม แต่ความรู้สึก ความต้องการ และแรงจูงใจเฉพาะหน้าบางประการ เช่น เสื้อผ้าของตัวละครที่สวยงาม ความสามารถบางประการของเครื่องแต่งกาย บางประเภทที่ทำให้รูปแบบการเล่นเก่งขึ้น ดีขึ้น สะดวกกว่าการใช้รูปแบบการสร้างการตัวละครในแบบอื่น ๆ ไว้ และสามารถอธิบายพฤติกรรมหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้จาก ข้อเท็จจริงตามทฤษฎีแรงจูงใจ “แรงจูงใจ” (Motivation) (Kidd, 1973, p. 101) ซึ่งมีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “To Move” อันมีความหมายว่า “เป็นสิ่งที่โน้มน้าวหรือชักจูงนำบุคคลเกิดการกระทำหรือปฏิบัติกร” (To Move a Person to a Course of Action) ดังนั้น แรงจูงใจจึงได้รับความสนใจมากในทุก ๆ วงการ และ Hanson (1996, p. 195) ให้ความหมายของแรงจูงใจว่า “สภาพภายในที่กระตุ้นให้มีการกระทำ หรือการเคลื่อนที่โดยมีช่องทางและพฤติกรรมที่นำไปสู่เป้าหมาย” นอกจากนี้ผลงานวิจัยของ ดารินทร์ สวัสดิ์เสรี (2545) กล่าวถึงในโลกความเป็นจริง มีการนิยามตัวเองชัดเจน บรรทัดฐาน “หนึ่งร่างหนึ่งอัตลักษณ์” แต่ในโลกของชุมชนเสมือนนั้น ผู้เล่นสามารถสร้างอัตลักษณ์ใหม่ได้หลาย ๆ ร่าง โดยการสร้างตัวละครใหม่ขึ้นมา ขึ้นอยู่กับเวลาและความต้องการและพลังงานของผู้เล่นในการสร้างขึ้นมา และผู้เล่นในโลกชุมชนเสมือน ก็มีแนวโน้มที่ดูเหมือนจะปิดบังตัวตนที่แท้จริง แต่ก็จะมีการสร้างตัวละครใหม่ขึ้นมาแบบเปิดเผย เนื่องจากผู้เล่นต้องการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้เล่นคนอื่น ๆ รวมไปถึงการเข้าร่วมชุมชนย่อย

การศึกษาครั้งนี้ยังพบว่า การใช้อัตลักษณ์เสมือนในการเล่นเกมนอนไลน์ ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมบนเครือข่ายสังคมเกมนอนไลน์ กระบวนการสื่อสารที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นเกมเกิดขึ้น ส่วนใหญ่เกิดจากการที่ผู้เล่นมีการเลือกคู่สนทนาผ่านกระบวนการกรอกก่อนที่จะเกิดการปฏิสัมพันธ์ ซึ่งอัตลักษณ์เสมือนมีส่วนในการดึงดูดการเริ่มต้นความสัมพันธ์ให้ยากจนหนา เริ่มพูดคุยกัน โดยการพูดคุยดังกล่าว สร้างมิตรภาพในโลกออนไลน์จนเกิดความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ ตามมา การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นในสังคมเกมนอนไลน์แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการเล่นที่มีความจำเป็นจะต้องติดต่อ พูดคุยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมถึงรูปแบบการแข่งขัน หรือเครื่องมือภายในเกมที่สะดวกสบาย เป็นการส่งเสริมที่ก่อให้เกิดมิตรภาพทั้งในรูปแบบเพื่อน หรือคู่แข่ง และพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นในสังคมเกมนอนไลน์ สามารถอธิบายพฤติกรรมหรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้จากข้อเท็จจริงตาม ทฤษฎีการจูงใจใฝ่สัมพันธ์ Lussier (2005, p. 199) กล่าวถึงแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ว่า ความต้องการความอบอุ่นใจจากการมีสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์มักชอบการสนทนา ชอบงานเลี้ยง และมักจะให้ความสนใจกับผู้อื่น ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์สูงจะชอบการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เป็นผู้ที่มีความตื่นตัวในการเข้าสังคม ชอบช่วยเหลือผู้อื่นและชอบให้คำแนะนำผู้อื่น ผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์สูงเป็นผู้ที่ต้องการได้รับความรัก และต้องการให้ความรักต่อผู้อื่นชอบการสังสรรค์ ชอบการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Guilford & Gray, 1970, p. 123) และยังสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ วัชรินทร์ ภิญโญศาสตร์ (2550) ได้กล่าวถึง รูปแบบการสื่อสารในการสร้างสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นเกมออนไลน์ สามารถแบ่งได้ ดังนี้ การใช้ภาษาเขียน การใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ และการใช้ศัพท์เฉพาะ นอกจากนี้พฤติกรรมการสื่อสารของผู้เล่นเกมออนไลน์ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่นในสังคมเกมนอนไลน์ ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้เล่นเป็นรูปแบบชุมชนย่อยหรือองค์กรขึ้นมาและผู้เล่นเกมออนไลน์จะนิยมเล่นร่วมกับผู้เล่นคนอื่นมากกว่าที่จะเล่นโดยลำพังการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) จะมีอยู่หลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละรูปแบบจะมีการใช้งานที่แตกต่างกันออกไปในขั้นตอนสร้างหรือพัฒนาเกมผู้ทำการพัฒนาจำเป็นต้องเลือกรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ของเกมโดยอาจจะเป็นการใช้การปฏิสัมพันธ์เพียงอย่างเดียวหรือหลายอย่างก็ได้หลังจากนั้นผู้ทำการพัฒนาจะต้องออกแบบการปฏิสัมพันธ์นั้นให้เกิดประโยชน์ต่อการใช้งานสูงสุดโดยอาจจะแสดงออกมาในรูปของการพัฒนาเกมที่สามารถทำได้ง่ายขึ้นหรือจะเป็นการลดระยะเวลาสำหรับการพัฒนาเกมให้น้อยลงแต่ยังคงความมีคุณภาพไว้เช่นเดิม

อาจกล่าวได้ว่าผู้เล่นเกมออนไลน์ต้องการมีปฏิสัมพันธ์ผู้เล่นคนอื่น ๆ อยู่เสมือนแต่ในโลกของความเป็นจริงแล้ว ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นมา ผู้เล่นอาจไม่ได้พึงพอใจหรือมีความสนุกสนานเหมือนในโลกชุมชนเสมือน ซึ่งภายในโลกชุมชนเสมือน ผู้เล่นมีอิสระต่อการเลือก และมีตัวเลือกเยอะมากกว่าในโลกของความเป็นจริง ผู้เล่นเกมสามารถเป็นคนกำหนดความสัมพันธ์ และส่งผลให้ความสัมพันธ์นั้นถูกตัดยอดมาสู่โลกความเป็นจริงอีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาด้านบวกของเกมออนไลน์ ประโยชน์ที่ผู้เล่นจะได้รับ รวมไปถึงถึงประโยชน์ทางด้านสังคม กิจกรรมเพื่อสังคม ว่าเกมออนไลน์ส่งผลทางด้านบวกในเรื่องใดบ้าง
2. การศึกษาดังกล่าวเนื่องจากการเป็นการศึกษาตามขอบเขตเวลาที่กำหนด จึงเป็นการศึกษาของนักเล่นเกม (Gamer) กลุ่มเป้าหมายที่เล่นเกมอดิชั่น (Audition) เท่านั้น ควรมีการศึกษาเกมอื่น ๆ อีกในครั้งต่อไป เช่น เกมดอทเอ2 เกม ROV เป็นต้น
3. ควรศึกษาการยอมรับและการเติบโตของวงการ E-Sport ในประเทศ เนื่องจากประเทศไทยกำลังให้ความสำคัญกับวงการ E-Sport โดยมีการจัดตั้งเป็นหลักสูตรหนึ่งในการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย และการต่อยอดไปถึงอาชีพในอนาคตอีกด้วย

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีเนื่องจากมีบุคคลหลายท่านกรุณาให้คำปรึกษาและช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผศ.ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์, รศ.ดร.กุลทิพย์ ศาสตรารุจิ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.กำจร หลุยยะพงศ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำมาโดยตลอด

เอกสารอ้างอิง

- คารินทร์ สวัสดิ์เสวี. (2545). *การแปลงตัวตนในห้องสนทนาบนอินเทอร์เน็ต*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพพนม เมืองแมน และ สวิง สุวรรณ. (2540). *พฤติกรรมขององค์กร*. (พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุงใหม่) กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- ธิดารัตน์ ไรวิน္ญลย์. (2552). *การสร้างอัตลักษณ์และกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ผ่าน* www.bloggang.com. วิทยาลัยนิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์
สารสนเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วัชรินทร์ ฤทธิไศยศาสตร์. (2550). *การสื่อสารเพื่อสร้างสัมพันธภาพและการสร้างตัวตน ในเกม*
ออนไลน์ของวัยรุ่นไทย. วิทยาลัยนิเทศศาสตร์มหาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Charon, Joel M. (2004). *Symbolic Interactionism: an introduction, an interpretation, an*
intergration. 8 ed United State of America: Pearson Education
- E.Mark Hanson. (2003). *Education Administration and Organizational Behavior*. 5th Ed. Boston:
Pearson Education.
- Guilford, J. S. (1970). *Motivation and modern management*. Reading. MA: Addison-Wesley
- Kidd, J.R. (1973). *How Adults Learn*. Chicago: Association Press
- Licklider, J.C.R. and Robert S. Taylor. (1968). *The Computer as a Communications Device*. In-
Science and Technology no.76, 21-36.
- Lussier, Robert N. (2005). *Human Relations in Organizations: Applications and Skill Building*. New
York: McGraw-Hill Irwin, Inc.
- Myron Krueger. (1991). *Artificial Reality II*. Reading, MA: Addison Wesley

**อิทธิพลของพฤติกรรมการแสวงหาข่าวสารธรรมะพุทธศาสนา
ต่อการลดความเครียดและการเพิ่มความสุขของคนวัยทำงาน
ในเขตกรุงเทพมหานคร**

**The effects of Dharma information seeking Behavior through
social media on stress reduction and increasing happiness
of working age population in Bangkok”**

ประพิมพันธ์ เป็นสุขพร้อม^{1*} และ ประทุม ฤกษ์กลาง¹

Prapimpan Pensukprom^{1*} and Pratoom Rerkklang¹

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลธรรมะผ่านช่องทางของสื่อสังคมออนไลน์ ประเภทของเนื้อหาธรรมะ การใช้ประโยชน์จากข้อมูลธรรมะที่มีผลต่อการลดความเครียดและการเพิ่มความสุข โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุเฉลี่ย 36-45 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 –20,000 บาท สถานภาพโสด ตำแหน่งงานอยู่ในระดับปฏิบัติการ มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์แสวงหาข้อมูลธรรมะเป็นประจำทุกวัน โดยใช้งานจากที่บ้านช่วงเวลา 18.01-22.00 น. ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมงขึ้นไป กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับปานกลางโดยมีพฤติกรรมด้านประโยชน์ของข้อมูลข่าวสารธรรมะมากที่สุด ด้านช่องทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์แสวงหาข้อมูลธรรมะอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยมีการใช้ช่องทางผ่านแอปพลิเคชันไลน์ มากที่สุด กลุ่มตัวอย่างมีการค้นหา

¹ สาขานวัตกรรมการสื่อสารการตลาด คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร-
ศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10240

¹ Department of Innovative Marketing Communication, School of Communication Arts and Innovation,
Bangkok 10240

* Corresponding author e-mail: prapimpan.p@gmail.com

ประเภทเนื้อหาธรรมะอยู่ในระดับปานกลางโดยมีการค้นหาข้อมูลธรรมะประเภทเนื้อหาข้อคิดเกี่ยวกับธรรมะมากที่สุด ในส่วนของการใช้ประโยชน์จากข้อมูลธรรมะอยู่ในระดับปานกลางโดยใช้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างมีการลดความเครียดอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยในเรื่องธรรมะช่วยลดความวุ่นวายใจมากที่สุดและมีการเพิ่มความสุขอยู่ในระดับปานกลางโดยมีค่าเฉลี่ยในเรื่อง ธรรมะทำให้มีสุขภาพจิตที่ดี

คำสำคัญ: พฤติกรรมการแสวงหาข้อมูล, ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์, ประเภทเนื้อหาธรรมะ การใช้ประโยชน์จากข้อมูลธรรมะ, การลดความเครียด การเพิ่มความสุข

Abstract

This research aims to study Dharma information-seeking behavior, social media, types of Dharma content, and use of Dharma information, which affect the reduction of stress and increase of happiness. The researcher adopted the methodology of survey research and collected the information through a questionnaire. The research sample group included 400 samples of the working age population in Bangkok.

It was found that the majority of the sample group was female, 36–45 years old on average. They completed their education at a Bachelor's Degree level, they work as employees at practitioner level in private companies and earn an average salary of 10,000–20,000 baht per month. Most of them were single. They used social media daily to seek information about Dharma. They spend approximately more than 1 hour seeking information on Dharma from home between 18.01–22.00 hrs. The sample group looked for information on Dharma through social media at a moderate level. Regarding their behavior, they use the Dharma information for their benefit the most, followed by accepting the reality of life and adopting Dharma information to improve their daily life, respectively. The use of social media to seek information on Dharma is the least used. The social media channel that is used the most is the Line application. The sample group searches for Dharma content types at a moderate level and searching for Dharma information regarding the ideas of Dharma was the highest, followed by information about reciprocal deeds and real happiness from the religion. With regard to use of Dharma information, the sample group uses the Dharma information and adopts the Dharma information as a guide to living the most, followed by using Dharma as a

spiritual anchor to attain true happiness in life. With Dharma information, the sample group could reduce stress at a moderate level. According to the mean, Dharma information can help reduce anxiety the most, followed by reducing anger and minimizing self-adherence. With Dharma information, the sample group could increase happiness at a moderate level. According to the mean, Dharma information can improve the mental health, refresh the brain function and enhance happiness the most, followed by enhancing self-esteem, getting a good night's sleep and overall improvement of life, respectively.

Keywords: Dharma information seeking behavior, Social media, Types of Dharma content, Use of Dharma information, Reduction of stress, Increase of happiness

บทนำ

พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีความเก่าแก่และมีประวัติยาวนานกว่า 2,500 ปี เกิดขึ้นในโลกเมื่อ 45 ปี ก่อนพุทธศักราช โดยเริ่มนับ 1 ถัดจากปีที่พระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานในดินแดนชมพูทวีป ซึ่งในยุคปัจจุบันได้แก่ ประเทศอินเดีย และประเทศเนปาลเริ่มต้นในวันที่พระพุทธเจ้าแสดงปฐมเทศนาแก่ปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ซึ่งตรงกับวันเพ็ญ เดือนอาสาฬหะ หรือวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 8 นับจากวันนั้นเป็นต้นมาพระพุทธเจ้าได้เสด็จออกเผยแผ่พุทธศาสนาไปทั่วทั้งชมพูทวีป โดยในระยะแรกพระองค์เสด็จออกเผยแผ่คำสอนเพียงพระองค์เดียว ต่อมาเมื่อมีสาวกเพิ่มมากขึ้น พุทธสาวกก็ได้ออกเผยแผ่พุทธศาสนาด้วย ทำให้พุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองและแผ่ขยายไปในชมพูทวีปอย่างรวดเร็ว ชาวชมพูทวีปจึงพากันละทิ้งลัทธิเดิมแล้วหันมาเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนามากขึ้น ลำดับการเผยแผ่พุทธศาสนาจากสมัยพุทธกาลเป็นต้นมา มีการพัฒนาการแบ่งได้ 3 ยุค คือ

1. ยุคฆุปาฐะ คือการสืบทอดพระธรรมวินัย ระบบปากต่อปาก
2. ยุคพระสูตร คือการสืบทอดพระธรรมวินัยโดยการรวบรวมเป็นพระสูตร หลังจากพระพุทธเจ้าเสด็จดับขันธปรินิพพานไปแล้วเป็นเวลา 3 เดือน พระมหากัสสปเถระ จึงเป็นประธานจัดประชุมสังคายนารวบรวมพระวินัยเป็นหมวดหมู่
3. ยุควิชากร คือการสืบทอดพระธรรมวินัย โดยการแต่งคัมภีร์พุทธศาสนา ผู้มีบทบาทสำคัญต่อการเผยแผ่พุทธศาสนา มี 3 ท่าน คือ พระโมคคัลลีสุนทรติสสเถระ พระมัชฌันติกะ และพระมหาเทวะ (พระมหาบุญไทย ปุณณมโน, 2555)

ในแต่ละยุคจะมีรูปแบบ กระบวนการ ในการเผยแพร่พุทธศาสนาแตกต่างกันไป ปัจจุบัน สื่อสังคมออนไลน์นับเป็นสื่อที่มีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อความคิด การดำเนินชีวิตของคนในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมากข้อมูลจากงาน Thailand Social Awards 2017 พบว่าคนไทยมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้นและมีการเติบโตขึ้นอย่างมาก ในสื่อ Twitter (ทวิตเตอร์) มีผู้ใช้งานถึง 9 ล้านบัญชี เติบโตขึ้นจากปี 2016 ที่มีจำนวน 5.3 ล้านบัญชี คิดเป็น 70 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้คนไทยมีการใช้ Facebook (เฟซบุ๊ก) มากถึง 47 ล้านบัญชี เติบโตขึ้นจากปี 2016 ถึง 15 เปอร์เซ็นต์ จึงทำให้ประเทศไทยมีผู้ใช้เฟซบุ๊กเป็นอันดับที่ 9 ของโลก ถ้าเทียบกับจำนวนประชากรในประเทศทั้งหมดจะมีผู้ใช้เฟซบุ๊ก จำนวนมากถึง 71 เปอร์เซ็นต์ โดยจังหวัดที่มีการใช้งานเฟซบุ๊กสูงสุดคือ กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีจำนวนถึง 27 ล้านบัญชี ในส่วนของ Instagram (อินสตาแกรม) ปัจจุบันมีผู้ใช้ 11 ล้านบัญชี เติบโตขึ้นจากปี 2016 ถึง 41 เปอร์เซ็นต์ (Marketeer, 2017) ในด้านการเผยแพร่ธรรมะมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์หลากหลายช่องทางเพื่อเผยแพร่หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา มีรูปแบบการนำเสนอข้อมูลธรรมะเกิดขึ้นมามากมาย ทั้งในรูปแบบของบทความ ข้อความสั้น ๆ รูปภาพ ข้อความประกอบรูปภาพ หรือคำคมประกอบรูปภาพ คลิปการบรรยายธรรมะ หรือบทสวดมนต์ เป็นต้น ในยุคแรก ๆ องค์การอิสระที่เผยแพร่พุทธศาสนาทางอินเทอร์เน็ตโดยการเปิดเว็บไซต์ ขึ้นมาคือ Dhammathai.org เมื่อมีการใช้งานอินเทอร์เน็ตอย่างแพร่หลายในประเทศไทย จึงทำให้องค์กรทางศาสนา วัด รวมถึงองค์การอิสระ ได้มีการสร้างเว็บไซต์ขึ้นเพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่พุทธศาสนา วัดที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเผยแพร่พุทธศาสนาในยุคแรก ๆ คือ วัดป่าบ้านตาด ซึ่งจากประวัติการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของวัดที่ปรากฏทางเว็บไซต์มีข้อความที่ระบุถึงการเกิดขึ้นของเว็บไซต์ประมาณปีพุทธศักราช 2544 (“ประวัติวัดป่าบ้านตาด”, 2557) นอกจากนี้เว็บไซต์ของวัดต่าง ๆ แล้วมีการเผยแพร่ธรรมะมากขึ้นในสื่อสังคมออนไลน์ในช่องทางอื่น ๆ มากขึ้น ทำให้ช่องทางของสื่อออนไลน์เป็นช่องทางที่สำคัญในการเผยแพร่พุทธศาสนา โดยในงานวิจัยนี้ ผู้ทำการวิจัยได้เลือกกลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นกลุ่มตัวอย่างเนื่องจากเป็นกลุ่มคนจำนวนมากในเมืองหลวงที่มีการแข่งขันกันค่อนข้างสูงไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการดำเนินชีวิต อีกทั้งสภาวะทางเศรษฐกิจและค่านิยมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้คนกลุ่มนี้ต้องพยายามดิ้นรนเพื่อที่จะให้ตนได้บรรลุจุดหมาย ทั้งในอาชีพการงาน เพื่อสร้างฐานะทางการเงิน และสังคมให้กับตนเอง บุคคลกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จึงเป็นกลุ่มคนที่มีความเครียดสูง และมีแนวโน้มที่จะทำการลดความเครียดโดยการใช้สื่อออนไลน์ในการแสวงหาข้อมูลธรรมะ ซึ่งผลของการศึกษาเรื่องนี้จะทำให้ทราบถึงพฤติกรรมในการแสวงหาข้อมูลธรรมะ ช่องทางของสื่อสังคมออนไลน์ ประเภทเนื้อหาธรรมะ การใช้ประโยชน์จากข้อมูลธรรมะที่มีผลต่อการลดความเครียดและการเพิ่ม

ความสุข เพื่อที่จะนำข้อมูลมาพัฒนารูปแบบการนำเสนอข้อมูลธรรมะผ่านสื่อออนไลน์ และยังทำให้ทราบถึงความต้องการของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์วัยทำงานเพื่อใช้ในการปรับปรุงพัฒนาวิธีการและช่องทางในการเผยแพร่ธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มคนวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาช่องทางของสื่อสังคมออนไลน์ที่เผยแพร่ข้อมูลธรรมะที่กลุ่มคนวัยทำงานให้ความสนใจในการค้นหาข้อมูลธรรมะ
3. เพื่อศึกษาประเภทของเนื้อหาธรรมะที่กลุ่มคนวัยทำงานให้ความสนใจ
4. เพื่อศึกษาถึงการใช้อยู่ประโยชน์จากข้อมูลธรรมะที่กลุ่มคนวัยทำงานได้จากจากการแสวงหาข้อมูลธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์
5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ด้านพฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลธรรมะ ช่องทางของสื่อธรรมะ ประเภทเนื้อหาธรรมะ การใช้อยู่ประโยชน์จากข้อมูลธรรมะที่ได้จากสื่อสังคมออนไลน์กับการลดความเครียดและการเพิ่มความสุข

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากข้อมูลการจัดทำสำมะโน ประชากรและการเคหะปี พ.ศ. 2553 ประชากรอายุ 20 ปีขึ้นไปทำงาน จำแนกตามสถานภาพการทำงาน กลุ่มอายุ เพศ มีประชากรในวัยทำงานรวมทั้งสิ้น 4,647,811 คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2553) เมื่อคำนวณจากสูตรของ (Taro Yamane, 1973)แล้วจะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างประมาณ 400 คน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการเข้าไปแจกแบบสอบถามในสำนักงานต่าง ๆ สถานที่ปฏิบัติธรรม และวัดในเขตกรุงเทพมหานครโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อขอให้ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแสวงหาข้อมูลธรรมะวัยทำงานได้ทำการกรอกแบบสอบถาม หากได้ข้อมูลครบจำนวน 400 คน จากนั้นจึงนำข้อมูลมาประเมินค่าสถิติ ลงรหัสด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Science) ในขั้นตอนต่อไป

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยทำการทดสอบหาความเที่ยงตรง(Validity) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

1. ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรของการวิจัย

2. ผู้วิจัยหาค่าความเที่ยงตรงจากเนื้อหาโดยให้อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ตรวจสอบชุดแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบเบื้องต้น (Pilot-Test) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นจากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 35 คน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์คอรอนบาค อัลฟา (Cronbach–Alpha) หากมีค่า Alpha มากกว่า 0.70 ขึ้นไปหมายถึงแบบสอบถามดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริงต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือการหา ค่าร้อยละ ค่าความถี่ หรือค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานกับตัวแปรต่าง ๆ ในแบบสอบถาม

2. สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ คือ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

สมมุติฐานภายในงานวิจัยครั้งนี้ มีทั้งหมด 7 ข้อ

ผลการศึกษา

ด้านลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง (69.8%) มีอายุเฉลี่ยในช่วง 36–45 ปี (36.5%) การศึกษาระดับปริญญาตรี (68.8%) อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน (50.0%) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 –20,000 บาท (24.3%) สถานภาพโสด (59.8%) ตำแหน่งงานอยู่ในระดับปฏิบัติการ (60.5%) และมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแสวงหาข้อมูลธรรมะเป็นประจำทุกวัน (86.8%) โดย ใช้งานจากที่บ้าน (36.8%) ช่วงเวลาในการใช้สื่อสังคมออนไลน์คือช่วงเวลา 18.01–22.00 น. (54.8%) ระยะเวลาในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อครั้ง 1 ชั่วโมงขึ้นไป (31.5%)

ด้านพฤติกรรมในการแสวงหาข้อมูลธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยพฤติกรรมด้านประโยชน์ของข้อมูลข่าวสารธรรมะมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในชีวิต และด้านการนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ตามลำดับ

ด้านช่องทางของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ในการแสวงหาข้อมูลธรรมะอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยในการใช้ช่องทาง ผ่านแอปพลิเคชันไลน์มากที่สุด รองลงมา คือ เพชฌัญญู ว.วรเมธี และกูเกิล กรู๊ปส์ ตามลำดับ

ด้านประเภทของเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมะจากสื่อสังคมออนไลน์ที่เลือกเปิดรับ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการค้นหาประเภทเนื้อหาธรรมะต่าง ๆ อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยการค้นหาข้อมูลธรรมะประเภทเนื้อหา ข้อคิดเกี่ยวกับธรรมะมากที่สุด รองลงมา คือ เนื้อหาประเภทกฎแห่งกรรมและเนื้อหาเกี่ยวกับความสุขที่แท้จริงจากศาสนาตามลำดับ

ด้านการใช้ประโยชน์จากข้อมูลธรรมะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้ประโยชน์ข้อมูลธรรมะอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยในด้าน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต มากที่สุด รองลงมา คือ เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และเพื่อหาความสุขที่แท้จริงของชีวิต ตามลำดับ

ด้านการลดความเครียดจากการแสวงหาข้อมูลธรรมะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการลดความเครียด อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยในเรื่อง ธรรมะช่วยลดความวุ่นวายใจมากที่สุด รองลงมา คือ ธรรมะช่วยลดความโกรธ และธรรมะช่วยลดความยึดมั่นถือมั่นในตนเองตามลำดับ

ด้านการเพิ่มความสุขจากการแสวงหาข้อมูลธรรมะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเพิ่มความสุข อยู่ในระดับ ปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยในเรื่อง ธรรมะทำให้มีสุขภาพจิตที่ดี ธรรมะทำให้สมองปลอดโปร่ง และธรรมะทำให้มีความสุขมากที่สุด รองลงมา คือ ธรรมะทำให้ชีวิตมีคุณค่า ธรรมะทำให้นอนหลับสนิท และธรรมะทำให้ชีวิตดีขึ้น ตามลำดับ

สรุปผลการทดสอบสมมุติฐาน

ในการวิจัยสามารถสรุปผลจากสมมุติฐานที่ตั้งไว้ 7 สมมุติฐาน ได้ดังนี้

สมมุติฐานที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะทางประชากรด้าน เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ตำแหน่งงาน แตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการแสวงหาข้อมูลธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีพฤติกรรมในการแสวงหาข้อมูลธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมุติฐานที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะทางประชากรด้าน เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ตำแหน่งงาน แตกต่างกันมีการเปิดรับช่องทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อแสวงหาข้อมูลธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกันพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ การศึกษา รายได้ สถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีการเปิดรับช่องทางสื่อสังคมออนไลน์

เพื่อแสวงหาข้อมูลธรรมชาติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างเพศหญิงที่มีอายุ 46–60 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้ระหว่าง 40,000–50,000 บาท และมีสถานภาพหย่า มีการเปิดรับช่องทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อแสวงหาข้อมูลธรรมชาติมากที่สุด ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะประชากรด้าน อาชีพ และตำแหน่งงาน แตกต่างกันมีการเปิดรับช่องทางสื่อสังคมออนไลน์เพื่อแสวงหาข้อมูลธรรมชาติผ่านสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมุติฐานที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะทางประชากรด้าน เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ตำแหน่งงาน แตกต่างกัน มีการเปิดรับประเภทเนื้อหาธรรมชาติผ่านสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตำแหน่งงานแตกต่างกันมีการเปิดรับประเภทเนื้อหาธรรมชาติผ่านสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยพบว่าผู้บริหารระดับกลางมีการเปิดรับประเภทเนื้อหาธรรมชาติแตกต่างกัน ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะประชากรด้าน เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส แตกต่างกันมีการเปิดรับประเภทเนื้อหาธรรมชาติผ่านสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมุติฐานที่ 4 กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะทางประชากรด้าน เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ตำแหน่งงาน แตกต่างกัน มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลธรรมชาติที่ได้มาจากการแสวงหาข้อมูลธรรมชาติผ่านสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลธรรมชาติที่ได้มาจากการแสวงหาข้อมูลธรรมชาติผ่านสื่อสังคมออนไลน์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมุติฐานที่ 5 กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะทางประชากรด้าน เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ตำแหน่งงาน แตกต่างกัน มีการลดความเครียดจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์แสวงหาข้อมูลธรรมชาติแตกต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีการลดความเครียดจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์แสวงหาข้อมูลธรรมชาติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมุติฐานที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะทางประชากรด้าน เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ตำแหน่งงาน แตกต่างกัน มีการเพิ่มความสุขจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแสวงหาข้อมูลธรรมชาติแตกต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพสมรส ตำแหน่งงานแตกต่างกัน มีการเพิ่มความสุขจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแสวงหาข้อมูลธรรมชาติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมุติฐานที่ 7 ผลการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ในด้านพฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลธรรมชาติ ช่องทาง ประเภทเนื้อหา การใช้ประโยชน์ การลดความเครียดและการเพิ่มความสุข ของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์แสวงหาข้อมูลธรรมชาติ พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยพบว่าพฤติกรรมการแสวงหาข้อมูลธรรมชาติมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ในระดับปานกลาง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับประเภทเนื้อหาธรรมชาติ การใช้ประโยชน์จากข้อมูลธรรมชาติ การลดความเครียด แต่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการเพิ่มความสุข ด้านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับประเภทเนื้อหาธรรมชาติ การใช้ประโยชน์จากข้อมูลธรรมชาติ การลดความเครียด แต่มีความสัมพันธ์เชิงลบกับการเพิ่มความสุข ด้านประเภทเนื้อหาธรรมชาติ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการใช้ประโยชน์จากข้อมูลธรรมชาติ การลดความเครียดในระดับสูง แต่การเพิ่มความสุขมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ด้านการใช้ประโยชน์จากข้อมูลธรรมชาติ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับการลดความเครียด แต่มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกับการเพิ่มความสุข ด้านการลดความเครียด มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับการเพิ่มความสุข

ตารางสรุปผลการทดสอบสมมุติฐาน

	ตัวแปรตาม					
	พฤติกรรม	ช่องทาง	ประเภท	การใช้	การลด	การเพิ่ม
	การ	สื่อ	เนื้อหา	ประโยชน์	ความเครียด	ความสุข
	แสวงหา ข้อมูล ธรรมชาติ	สังคม ออนไลน์	ธรรมชาติ ธรรมชาติ	จาก ข้อมูล ธรรมชาติ		
เพศ	✗	✓	✗	✗	✗	✗
อายุ	✗	✓	✗	✗	✗	✗
การศึกษา	✗	✓	✗	✗	✗	✗
อาชีพ	✗	✗	✗	✗	✗	✗
รายได้	✗	✓	✗	✗	✗	✗
สถานภาพสมรส	✗	✓	✗	✗	✗	✗
ตำแหน่งงาน	✗	✗	✓	✗	✗	✗
พฤติกรรมการ แสวงหาข้อมูล ธรรมชาติ		✓	✓	✓	✓	✓(-)
ช่องทางสื่อสังคม ออนไลน์			✓	✓	✓	✓(-)
ประเภทเนื้อหา ธรรมชาติ				✓	✓	✗
การใช้ประโยชน์ จากข้อมูลธรรมชาติ					✓	✓
การลด						✓
ความเครียด						
การเพิ่มความสุข						

หมายเหตุ เครื่องหมาย ✓ หมายถึงตัวแปรทั้งสองตัวมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเครื่องหมาย ✗ หมายถึงตัวแปรทั้งสองตัวแปรมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายและสรุปผล

จากผลการศึกษาด้านลักษณะทางประชากร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพ พนักงานบริษัทเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสาวดี วิสาร์ทวิชญ์ (2556) ศึกษาเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อธรรมชาติกับความรู้เกี่ยวกับหลัก คำสอน ความเชื่อ ในพระพุทธศาสนา และการกระทำความดีตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในเขต กรุงเทพมหานคร” ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และมีการศึกษาในระดับปริญญาตรีมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดริณ จักรพันธุ์ อินทร์อุดม (2556) ได้ศึกษาเรื่อง “การพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยผ่านสื่อใหม่:

กรณีศึกษาเว็บไซต์ธรรมะทูเคย์ดอทคอม” พบว่า ผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแสวงหาข้อมูลธรรมะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี

ด้านพฤติกรรมในการแสวงหาข้อมูลธรรมะผ่านสื่อสังคมออนไลน์พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมด้านประโยชน์ของข้อมูลข่าวสารธรรมะมากที่สุด รองลงมา คือด้านการยอมรับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในชีวิต และด้านการนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ตามลำดับ ซึ่งผลวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดด้านพฤติกรรมในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของชาร์ลส์ แอตคิน (Atkin, 1973) ที่มีแนวคิดว่าคุณคนจะมีพฤติกรรมในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารจากสื่ออื่น ขึ้นอยู่กับการคาดคะเนเปรียบเทียบกับผลที่จะได้รับการแสวงหาข้อมูลข่าวสารนั้น หากการแสวงหาข้อมูลข่าวสารให้ผลตอบแทนหรือมีประโยชน์ที่จะได้รับ บุคคลนั้นก็ยิ่งจะแสวงหาข่าวสารนั้น ๆ แต่ถ้าผลประโยชน์ที่จะได้รับนั้นน้อยกว่าสิ่งที่คาดไว้ว่า จะได้รับก็อาจมีผลที่จะทำให้ไม่เกิดพฤติกรรมในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารได้

ด้านช่องทางของสื่อสังคมออนไลน์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ในการแสวงหาข้อมูลธรรมะผ่านการใช้ช่องทางไลน์บ่อยมากที่สุด รองลงมา คือ เฟซบุ๊ก ว.ชิรมณี และภูเกิ้ล กรู๊ปส์ ตามลำดับซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุษณีย์ ศรีสวัสดิ์ (2559) เรื่อง “ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ระบบปฏิบัติการไลน์เพื่อการศึกษาและพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” ที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้สื่อไลน์มากที่สุดเนื่องจากสามารถเข้าถึงได้ทุกช่วงเวลาสามารถเข้าถึงและใช้งานได้ง่ายในสังคมสงฆ์ก็คงมองเห็นประโยชน์จากการนำสื่อไลน์ไปใช้ในการเผยแผ่ธรรมะ ตัวอย่างเช่น พระครูวรกิตติโสภณ (เศรษฐกิจ สมหาโธ) หรือหลวงพ่อเศรษฐีเจ้าอาวาสวัดนาครปรก อายุ 70 ปี เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันได้ใช้แอปพลิเคชันไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือสมาร์ตโฟนในการสอนธรรมะ และเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เป็นต้น

ด้านการใช้ประโยชน์จากข้อมูลธรรมะ พบว่า กลุ่มตัวอย่างใช้ประโยชน์ข้อมูลธรรมะในด้านเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต มากที่สุด รองลงมา เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และเพื่อหาความสุขที่แท้จริงของชีวิต ตามลำดับ เนื่องจากบุคคลที่แสวงหาข้อมูลธรรมะ มีเหตุและปัจจัยในด้านต่าง ๆ ที่ผลักดันให้เกิดการแสวงหาข้อมูลธรรมะเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันซึ่งผลวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของแม็คควอล (Mac Quail อ้างในพัญญี เขยจรรยา และคณะ, 2541) ซึ่งได้สนับสนุนแนวคิดเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และการแสวงหาความพึงพอใจจากการแสวงหาความรู้การเปิดรับสื่อเพื่อหลีกเลี่ยงต่อปัญหาในชีวิตประจำวัน ความโดดเด่น

ความวิตกกังวล ความเครียด หรือเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ตัวเองในการแสวงหาข้อมูลในการนำไปใช้สนทนากับบุคคลอื่นในสังคม

ด้านการลดความเครียดจากการแสวงหาข้อมูลธรรมชาติผ่านสื่อสังคมออนไลน์ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการลดความเครียดในเรื่องธรรมชาติช่วยลดความวุ่นวายใจมากที่สุด รองลงมา คือธรรมชาติช่วยลดความโกรธ และธรรมชาติช่วยลดความยึดมั่นถือมั่นในตนเอง ตามลำดับ ผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่าการแสวงหาข้อมูลธรรมชาติจากสื่อสังคมออนไลน์ทำให้ลดความเครียดได้ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประทุม ฤกษ์กลาง (2554) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ “การจัดการความเครียด เติมความสุข เพื่อประสิทธิผลในการทำงาน” พบว่าจากหลักฐานการวิจัยทางสังคมวิทยายืนยันว่าการสนับสนุนทางสังคมทำให้บุคคลได้ประโยชน์และสิ่งจำเป็น การมีเครือข่ายสังคม จะช่วยให้บุคคลลดความเครียดได้ เมื่อบุคคลมีความเครียดเกิดขึ้นจึงจำเป็นต้องหาทางออกโดยการหาที่พึ่งทางใจเพื่อให้จิตใจสงบ การแสวงหาข้อมูลธรรมชาติสามารถลดความเครียดได้

ด้านการเพิ่มความสุขจากการแสวงหาข้อมูลธรรมชาติ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการเพิ่มความสุขอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยในเรื่อง ธรรมชาติทำให้มีสุขภาพจิตที่ดี, ธรรมชาติทำให้สมองปลอดโปร่ง และธรรมชาติทำให้มีความสุข มากที่สุด รองลงมา คือ ธรรมชาติทำให้ชีวิตมีคุณค่า ธรรมชาติทำให้อนาคตสดใส และธรรมชาติทำให้ชีวิตดีขึ้น ตามลำดับ โดยผลจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกลับพบว่า การแสวงหาข้อมูลธรรมชาติสามารถลดความเครียดได้และไม่สามารถเพิ่มความสุขได้โดยมีความสัมพันธ์เชิงผกผันคือยิ่งแสวงหาข้อมูลธรรมชาติมากยิ่งลดการเพิ่มความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประทุม ฤกษ์กลาง (2554) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การจัดการความเครียด เติมความสุข เพื่อประสิทธิผลในการทำงาน” พบว่าการที่บุคคลใช้สื่อสังคมออนไลน์สามารถลดความเครียดได้แต่กลับทำให้เกิดความรู้สึกหงุดหงิดและโดดเดี่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสิงสามตัว(ขงจื้อ) ที่ใช้มือปิดหู ปิดปาก และปิดตา ซึ่งต้นกำเนิดของภาพปริศนาธรรมนี้เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 17 ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาว่าด้วยการไม่รู้ไม่รู้ในสิ่งไม่ดีจะทำให้ไม่เกิดความทุกข์ตามที่พระพุทธเจ้าได้ทรงสอนไว้และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของประทุม ฤกษ์กลาง (2547) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “หลักการสื่อสารตามแนวพุทธศาสนา” ในเรื่องช่องทางการสื่อสาร ซึ่งในทางพุทธศาสนาชี้ว่า ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นช่องทางแห่งการเกิดทุกข์ได้ เป็นช่องทางของมาร (สิ่งที่ขัดขวางความดี ก่อให้เกิดทุกข์) ธรรมชาติข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกายมนุษย์ทั้ง 5 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น ผิสัมผัส (กาย) ใจ สามารถรับรู้หรือรับเข้าซึ่งข่าวสารที่อาจก่อให้เกิดทุกข์ (หรือนรกทางใจ) และสุข

(หรือสวรรค์ในใจ) บุคคลจึงควรรู้จักเลือกรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ที่สร้างสุขให้กับตน และควรหลีกเลี่ยงการรับข้อมูลข่าวสารที่ไร้ประโยชน์ที่จะสร้างทุกข์ให้กับตน ซึ่งนับเป็นหลักการเลือกรับข้อมูลข่าวสารของพระพุทธเจ้าซึ่งก่อให้เกิดความสุขอย่างแท้จริงในชีวิต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มคนวัยทำงานที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร แต่เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันที่เมืองขยายตัวมากขึ้นทำให้มีการกระจายตัวของกลุ่มคนวัยทำงานออกไปตามปริมณฑลรอบกรุงเทพมหานคร เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายมากขึ้นจึงควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมกว้างขึ้น เพื่อจะได้กลุ่มตัวอย่างที่น่าเชื่อถือและจะทำให้งานวิจัยมีประโยชน์และมีคุณค่าในการพัฒนาการสื่อสารข้อมูลธรรมชาติครอบคลุมและตรงกับความต้องการของกลุ่มตัวอย่างมากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านการปฏิบัติธรรมของกลุ่มตัวอย่างที่แสวงหาข้อมูลธรรมชาติผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบต่อการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแสวงหาข้อมูลธรรมชาติว่าสามารถทำให้ลดความเครียด และเพิ่มความสุขได้หรือไม่

3. ควรมีคำถามปลายเปิดในส่วนของช่องทางในการแสวงหาข้อมูลธรรมชาติเพื่อที่จะได้ข้อมูลในส่วนนี้มากขึ้นเนื่องจากช่องทางถูกกำหนดในแบบสอบถามโดยอ้างอิงจากการใช้งานของผู้ใช้โดยรวม ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามบางคนที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการแสวงหาข้อมูลธรรมชาติแต่ไม่มีช่องทางที่ตนใช้แสวงหาจึงไม่สามารถตอบแบบสอบถามในส่วนของช่องทางที่กำหนดในแบบสอบถามได้อย่างสมบูรณ์

4. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการสำรวจร่วมกับการทำวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในประเด็นของการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติจากสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการทำวิจัยเชิงคุณภาพมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามของการวิจัยเชิงสำรวจซึ่งจะทำให้แบบสอบถามเชิงสำรวจมีคุณภาพและสามารถใช้ประโยชน์ได้ครอบคลุมมากขึ้น

5. ในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการวิเคราะห์ประเภทของเนื้อหาเกี่ยวกับธรรมชาติที่อยู่ในสื่อสังคมออนไลน์ว่ามีรูปแบบใดในเชิงลึกเนื่องจากรูปแบบการนำเสนอในแต่ละประเภทเนื้อหาอาจนำเสนอได้หลายรูปแบบ เพื่อที่จะหาว่ารูปแบบใดที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากมีบุคคลหลายท่านกรุณาให้คำปรึกษา และช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ และขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ประทุม ฤกษ์กลาง รองศาสตราจารย์ พัทธนี เขยจรรยา รองศาสตราจารย์ เมตตา วิวัฒนานุกูล ที่ให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทางในการวิจัยในครั้งนี้ด้วยความกรุณา จนการวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ตรีน จักรพันธุ์ อินทร์อุดม. (2556). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยผ่านสื่อใหม่: กรณีศึกษาเว็บไซต์ธรรมะทูตยุคดอทคอม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ประทุม ฤกษ์กลาง. (2547). หลักการสื่อสารตามแนวพุทธศาสนา. BU Academic Review, 3(2), 139–146.
- ประทุม ฤกษ์กลาง. (2554). การจัดการความเครียด เพิ่มความสุข เพื่อประสิทธิผลในการทำงาน. วารสารนักบริหาร, 31(2), 95–101.
- ประวัติวัดป่าบ้านดาด. (2557) สืบค้นจาก: http://www.luangta.com/resume/wat_history.php
- พระมหาบุญไทย ปุณฺณมโน. (2555). พัฒนาการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากชุมชนสู่ระดับโลกไซเบอร์. แหล่งที่มา <http://www.cybervanaram.net/>. 14 กุมภาพันธ์ 2557.
- พัชนี เขยจรรยา, เมตตา วิวัฒนานุกูล และถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์. (2541). แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศาวดี วิสารทวิชญ์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อธรรมะกับความรู้เกี่ยวกับหลักคำสอน ความเชื่อในพระพุทธศาสนาและการกระทำความดีตามแนวพระพุทธศาสนาของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). สำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2553. ค้นวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2557 จาก <http://popcensus.nso.go.th>

อุษณีย์ ศรีสวัสดิ์. (2559). *ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ระบบปฏิบัติการไลน์เพื่อการศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*

Atkin, C. K. (1973). *Instrumental utilities and information seeking in new model of mass communication research*. Beverly Hill, CA: Sage.

Marketeer. (2017). *Thailand Zocial Awards 2017*. Retrieved 12 August 2017 from <http://marketeer.co.th/archives/119015>

Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper&Row.

แนวทางการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการกินเจของสังคมไทย

The way of development to promote a social vegetarianism of Thailand

อนุชา ม่วงใหญ่^{1*} กมลลักษณ์ กิตติวงศ์ภักดี¹ อรุณา ลาอุ้ม¹ และ อุษณิษา เตชะตา¹
Anucha Muangyai^{1*}, Kamonluk Kittiwongpukdee¹, Auraya La-um¹ and
Usanisa Teachata¹

บทคัดย่อ

แนวทางการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการกินเจของสังคมไทยนั้น ควรพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจ การรับรู้ถึงภาวะสุขภาพและความเสี่ยงต่อสุขภาพของคนในชุมชนส่งเสริมให้ตระหนักถึงความสำคัญของการกินเจ ตลอดจน แนะนำแนวทางในการกินเจ โดยให้คนในชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการประสานงานร่วมกับโรงพยาบาลภายในชุมชนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมในช่วงเทศกาลดังกล่าว ทั้งนี้แนะนำให้ชุมชนในแต่ละชุมชนควรมีการประสานงาน และเผยแพร่ข่าวสารด้านสุขภาพไปยังชุมชนอื่น เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านสุขภาพจากการกินเจของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน สิ่งสำคัญดังกล่าวคือ คนในชุมชนควรมีความเข้าใจในการกินเจ ตลอดจนหน้าที่ด้านการส่งเสริมสุขภาพในชุมชนต้องพยายามสร้างการรับรู้ เพื่อส่งเสริมการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การส่งเสริม, การสร้างจิตสำนึก

¹ โรงเรียนนายเรือ จังหวัดสมุทรปราการ 10270

² วิทยาลัยพยาบาลกองทัพเรือ กรุงเทพมหานคร 10600

¹ Royal Thai Naval Academy, Samut Prakan Province 10270

² Royal Thai Navy Nursing College, Bangkok 10600

* Corresponding author e-mail: anuchar2221@gmail.com

Abstract

The development of the society is to promote vegetarianism Thailand should promote the development of knowledge, understanding and awareness of the health risks to the health of the community. Encouraging awareness of the importance of vegetarianism, as well as guidance on vegetarianism. The people in the community Participate in events and activities. Including coordinating with hospitals within the community to participate in the festival as such. The community leaders in each community should be coordinated. And disseminating health community to another. To the development of health vegetarianism. People in the sustainable communities The important thing is that the community should have an understanding of vegetarianism. As well as health promotion in the community that you need to create more awareness. To promote the creation of sustainable communities.

Keywords: Participation, Promoting, Awareness

บทนำ

การกินเจเป็นอีกเทศกาลหนึ่งในการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อของสังคม การกินเจเป็นวัฒนธรรมอันเก่าแก่ของชาวไทยเชื้อสายจีนที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่โบราณ และในปัจจุบันยังคงมีเทศกาลกินเจในทุก ๆ ปี โดยจะเริ่มขึ้นในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 9 เป็นระยะเวลา 9 วัน 9 คืน โดยผู้ที่ถือศีลกินเจจะงดการรับประทานเนื้อสัตว์รวมไปถึงพืชผักที่มีกลิ่นฉุน และรสชาติจัด ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่สังคมคือการมีจิตสำนึกอันดีงามยอมไม่เบียดเบียนหรือประทุษร้ายต่อชีวิตอื่น เพราะทุกชีวิตมีเลือดเนื้อจิตใจและที่สำคัญมีความรักตัวกลัวตายเช่นเดียวกับมนุษย์ จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นการกินเจก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้าน ทั้งด้านศีลธรรม ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิต ดังกล่าวเป็นต้น การกินเจจึงเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมและความดีงามผ่านแบบแผนวัฒนธรรมทางความเชื่อและจิตใจ นอกจากนี้การรับประทานเฉพาะพืชผักในช่วงเทศกาลยังส่งผลต่อสุขภาพร่างกายที่เสมือนการล้างพิษ (Detoxification) ที่เหมาะสมตลอดปีตามที่เป็นการดูแลสุขภาพอนามัยในปัจจุบันอีกด้วย

ความหมายของคำว่า “เจ” และการสืบทอดความเชื่อในเทศกาลกินเจ

เจ หมายถึง “อุโบสถ หรือ การรักษาศีล 8” คือคนกินเจมักจะถือศีล ร่วมกับการไม่รับประทานอาหารที่ปรุงขึ้นมาจากส่วนใดส่วนหนึ่งของสัตว์ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์เล็กหรือสัตว์ใหญ่ สัตว์บกหรือสัตว์น้ำใด ๆ จึงมีคำกล่าวว่ “กินเจหนึ่งมือ หมั่นชีวิตรอดตาย” ในทำนองเดียวกัน อาจเป็นผลสะท้อนให้ผู้ละเว้นเบียดเบียนชีวิตอื่นได้มีชีวิตยืนยาวด้วยเช่นกัน (ASTVผู้จัดการออนไลน์, 2560: ออนไลน์)

อาหารเจมีประวัติดั้งเดิมมาจากประเทศจีนนานกว่าสองพันปีมาแล้ว ตั้งแต่ราชวงศ์ของจักรพรรดิฟูซี (Fu Xi) แห่งเมืองชองโกะ (ZhongGuo) ซึ่งเคร่งครัดทางศาสนา มีการกินอาหารเจ และเผยแพร่ลัทธิเต๋าโดยเหล่าจื้อและขงจื้อ โดยมีหลักธรรมของจิตวิญญาณ ภายในร่างกาย การมีชีวิตตามวิถีธรรมชาติด้วยความเมตตาจึงนับได้ว่า คนจีนจึงกินอาหารเจมานานหลายพันปีแล้ว อาหารเจเกี่ยวข้องกับศาสนาและการปฏิบัติธรรม มากกว่าเพื่อสุขภาพ จึงมักเรียกติดปากกันว่า “ถือศีลกินเจ” ซึ่งมีความหมายครบถ้วนว่า ผู้ปฏิบัติธรรมที่รักษาศีลความเป็นมนุษย์จะต้องเจริญเมตตาและกรุณา จึงไม่ควรกินเนื้อสัตว์ (ASTV ผู้จัดการออนไลน์, 2560 : ออนไลน์)

มีตำนานหลายตำนานที่เกี่ยวกับประวัติการกินอาหารเจ ตำนานที่มีการกล่าวถึงกันมาก คือ ชาวจีนกินเจเป็นการบำเพ็ญกุศลเพื่อรำลึกถึงวีรชนชาวจีน 9 คน ที่เรียกว่า “หิ้งหัวท้วง” ซึ่งได้ต่อสู้กับชาวแมนจูผู้เป็นศัตรูของประเทศอย่างกล้าหาญ ถึงแม้จะแพ้และถูกฆ่าตายหมดก็ตาม โดยที่ชาวบ้านจะพากันถือศีลกินเจ นุ่งขาวห่มขาว เพราะเชื่อว่าการปฏิบัติเช่นนี้จะช่วยชำระจิตวิญญาณและเกิดความเข้มแข็งแก่ร่างกายและจิตใจ

ความเชื่อข้างต้นเกี่ยวกับการกินเจนี้ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันโดยเฉพาะประเทศไทยพบว่า หลายจังหวัดมีการจัดงานเทศกาลกินเจลงมาสม่ำเสมอทุกปี เช่น เทศกาลกินเจย่านเยาวราชในปี 2559 ที่ผ่านมามีประชาชนเดินทางไปกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ขอพรเพื่อความ เป็นมงคล และจับจ่ายซื้ออาหารเจและผลไม้ แม้ในช่วงบ่ายจะมีฝนตกลงมาอย่างหนักก็ตาม บรรยายากศภายในศาลเจ้าและวัดต่างๆ ที่ย่านเยาวราชจึงคลาคล่ำไปด้วยคนไทยเชื้อสายจีนและผู้ที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมเดินทางมาร่วมทำบุญ โดยเฉพาะที่วัดมังกรกมลาวาส หรือ วัดเล่งเน่ยยี่ และศาลเจ้าแม่กวนอิม มูลนิธิเทียนฟ้า มีทั้งคนไทยและชาวต่างชาติเดินทางมาร่วมทำบุญอย่างต่อเนื่องโดยส่วนใหญ่ต่างสวมใส่เสื้อผ้าสีขาว เพื่อความสะอาดบริสุทธิ์และเป็นมงคลกับชีวิต เทศกาลกินเจขนาดใหญ่เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ. 2559 วันที่ 3 ของเทศกาลถือศีลกินเจ ประชาชนจำนวนมากหลั่งไหลเข้าศาลเจ้าไห่พระ ทำบุญ และร่วมทานอาหารเจ โดยเฉพาะที่ศาลเจ้า ไฉ่ซิงเอี้ย เขตเทศบาลนครหาดใหญ่ ซึ่งเป็นเทพเจ้าแห่งโชคลาภทางศาลเจ้าไฉ่ซิงเอี้ย

พระสวตมนต์ เสริมบารมี โดยมีชาวไทยเชื้อสายจีนจำนวนมากสวมชุดขาวเข้าร่วมพิธีและสวตมนต์ปฏิบัติธรรม เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว (ไทยรัฐออนไลน์, 2560 : ออนไลน์)

ภาพที่ 1 บรรยากาศการกินเจภาคใต้ ศาลเจ้ายกเส้าโกเต้ง คนแต่งขาวร่วมอิมบุญทั่วหน้า

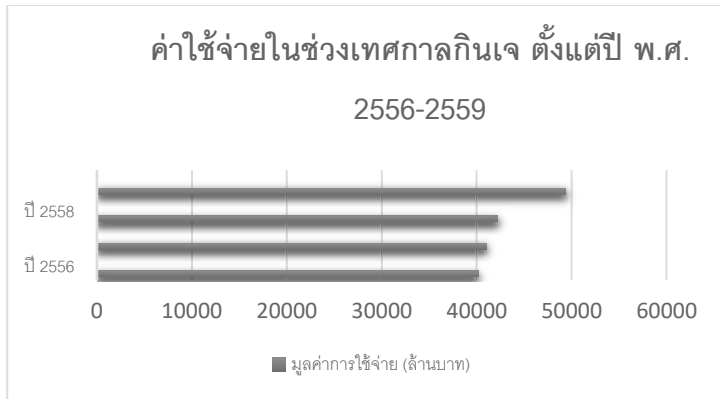
ที่มา: <https://www.thairath.co.th/content/739372>

กล่าวได้ว่าในปัจจุบันนี้คนจีนและคนไทยเชื้อสายจีนยังคงให้ความสำคัญกับการกินเจเนื่องจากมีความเชื่อว่าการกินเจเป็นการบำเพ็ญศีลและงดเว้นเนื้อสัตว์เพื่อจะได้บุญสูงสุด จะส่งผลให้ชีวิตตนเองประสบความสำเร็จ มีความสุขความเจริญ มีสุขภาพดีและเป็นการต่อชีวิตให้ยืนยาวต่อไปปัจจุบันคนที่กินเจไม่ได้มีเพียงแต่คนจีนหรือคนไทยเชื้อสายจีน แต่รวมถึงบุคคลทั่วไปที่มีแรงจูงใจสำคัญมาจาก "การตั้งใจกินเจเพื่อสุขภาพหรือเพื่อการตอบรับกับอาหารเชิงสุขภาพหรืออาหารคลีน (Clean Food) ซึ่งเป็นการบริโภคตามกระแสนิยมสำหรับบุคคลที่ใส่ใจเรื่องสุขภาพอันเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดสุขภาวะ (Well being)ที่กำลังนิยมในสังคมไทย (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2560 : ออนไลน์)

ประโยชน์ที่ชุมชนและสังคมไทยได้รับจากเทศกาลกินเจ

1. กล่าวได้ว่าคนในสังคมไทยมีสุขภาพแข็งแรงเนื่องจาก เทศกาลกินเจนับเป็นช่วงเวลาถือศีลกินผักของชาวไทยเชื้อสายจีน ถือโอกาสให้ระบบต่าง ๆ ในร่างกายได้พัก ที่จะส่งเสริมให้สุขภาพแข็งแรง และมีจิตใจที่บริสุทธิ์จากการตั้งใจถือศีลในช่วงกินเจถือเป็นจุดเริ่มต้นการมีสุขภาพที่ดี จากการกินอาหารที่มีประโยชน์และมีคุณค่าต่อร่างกาย ส่งผลให้คนในสังคมไทยเกิดค่านิยมในการรับประทานอาหารเจมากขึ้นเพราะเทศกาลกินเจถือเป็น Seasonal Event สำคัญงานหนึ่งของทุก ๆ ปี และจากจำนวนคนกินเจที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

เนื่องจากการกินเจนั้นมีประโยชน์ต่อสุขภาพมากมายทั้งทางร่างกายและจิตใจ รวมทั้งรสชาติและความสะอาดของอาหารเจนั้นได้ดึงดูดให้ผู้คนหันมาทานเจเพิ่มมากขึ้นตามตัวอย่างสถิติของคนกินเจที่เพิ่มมากขึ้นใน ดังนี้

ภาพที่ 2 แผนภูมิค่าใช้จ่ายในช่วงเทศกาลกินเจ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2556-2559

ที่มา: http://cebf.utcc.ac.th/page_poll.phpผลสำรวจพฤติกรรมและพฤติกรรมการกินเจ%20.html

ซึ่งการกินเจมีประโยชน์มากมาย อาทิ 1. สุขภาพดีขึ้น การสามารถลด ละ เลิกเนื้อสัตว์ได้ แล้วลองหันมารับประทานอาหารจำพวกผักผลไม้เป็นหลัก จะทำให้ร่างกายปรับตัวอยู่ในสภาวะสมดุล เพราะเกิดการขับพิษและของเสียต่าง ๆ ออกจากร่างกาย ระบบไหลเวียนโลหิต และระบบย่อยอาหารจะทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้สุขภาพดีขึ้น และผิวพรรณจะดูสดใส เปล่งปลั่ง รวมถึงสมองก็จะแจ่มใส

2. ลดปัญหาที่เกิดจากการเจ็บป่วยจากการรับประทานอาหาร เนื่องจากเนื้อสัตว์ทั้งหลายในปัจจุบันมีการเติมสารเคมีหลายชนิดร่างกายจึงมีกระบวนการหรือกลไกต่อต้านเชื้อโรคหรือสารเคมีที่บุกรุกเข้าไป ซึ่งก็คือระบบภูมิคุ้มกัน การใส่ใจในเรื่องอาหารจึงเป็นการเพิ่มภูมิคุ้มกันให้กับร่างกายได้เป็นอย่างดีซึ่งภูมิคุ้มกันที่ได้จากการรับประทานพืชมีหลายคุณสมบัติที่มีประโยชน์มาก ประการแรกผักและผลไม้มีปริมาณที่สูงมากของวิตามินซีและเบต้าแคโรทีน แต่สารเหล่านี้มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญในการทำงานของภูมิคุ้มกัน นั่นคือเหตุผลที่คนที่ทานอาหารที่ประกอบด้วยส่วนใหญ่ของพืชอาหารมากน้อยส่วนที่เหลืออาจมีการเกิดโรคต่าง ๆ พวกเขาจัดการเพื่อสุขภาพที่ดีแม้ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคระบาดใช้หัวใจใหญ่

3. เป็นการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมให้คงอยู่ วัฒนธรรมการกินเจเป็นการถือศีล ไม่กินเนื้อสัตว์และ ยังต้องดำรงตนอยู่ในศีลธรรมอันดีงาม มีความบริสุทธิ์สะอาดทั้งกาย วาจา ใจ เป็นการถือศีลบำเพ็ญธรรมไปด้วยพร้อมกัน แต่ถ้าหากประชาชนไม่ค่อยปฏิบัติตามประเพณี หรือ ทำให้ประเพณีบิดเบือนไปทำให้เกิดวัฒนธรรมที่ผิด ๆ และอาจทำให้เทศกาลกินเจหายไป

แนวทางในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการกินเจของสังคมไทย

ด้วยความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการรับประทานอาหารเจในเทศกาลกินเจที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปีดังกล่าว ประกอบด้วย แนวโน้มของความสนใจในกระแสอาหารสุขภาพ หากได้มีการส่งเสริมการกินเจในสังคมไทยอย่างเป็นระบบย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปรับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ ได้หลายประการ เช่น การลดปัญหาอาชญากรรม การลดต้นทุนงบประมาณในการรักษาผู้ป่วยของประเทศ การกระตุ้นการหมุนเวียนเงินในประเทศ เป็นต้น บทความนี้จึงได้ขอเสนอแนวทางการส่งเสริมการกินเจของสังคมไทยเป็น 2 ระดับ คือ ระดับบุคคลและระดับชุมชน เป็นต้น

ก. แนวทางระดับบุคคล ในการเริ่มพัฒนาการกินเจ จำเป็นต้องอาศัยการให้ข้อมูลเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจโดยมุ่งหวังเมื่อมีความรู้ความเข้าใจแล้วจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. **ส่งเสริมการมีส่วนร่วม** คือการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่ชาวจีนหรือผู้ที่มาเข้าร่วมกิจกรรม คือ การที่แต่ละฝ่ายได้ ประโยชน์หรือการที่ทั้งสองฝ่ายมีผลประโยชน์ร่วมกันที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ เทศกาลกินเจ ทางศาลเจ้า จะได้ผู้คนที่ศรัทธาในเทพเจ้ามาช่วยงานโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เพราะผู้เข้าร่วมพิธีกรรมจำนวนหนึ่งมาช่วยงานศาลเจ้าโรงเจด้วยความสมัครใจ ไม่ได้มุ่งหวังค่าตอบแทนในค่าจ้าง แต่ให้เหตุผลว่ามาช่วยงานเทพเจ้าซึ่งมีความศักดิ์สิทธิ์ การช่วยงานเทพจะทำให้พวกเขาอยู่เย็นเป็นสุข ร่ำรวย

2. **สร้างจิตสำนึกที่ดีแก่สังคม** เนื่องจากอาหารที่เรากินอยู่ในชีวิตประจำวันประกอบด้วยเลือดเนื้อของสรรพสัตว์ ผู้มีจิตเมตตา มีคุณธรรมและมีจิตสำนึกอันดีงามย่อมไม่อาจกินเลือดเนื้อของสัตว์เหล่านั้นซึ่งมีเลือดเนื้อ จิตใจและที่สำคัญมีความรักตัวกลัวตาย เช่นเดียวกับคนเราซึ่งการกินเจ ก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้านทั้ง ด้านศีลธรรม ด้านสุขภาพกาย ด้านสุขภาพจิต ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านการเมือง และมีแนวทางพัฒนาก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม สร้างจิตสำนึกที่ดี

3. พัฒนาคิดค้นสูตรอาหารเจตามหลักโภชนาการ

การกินเจที่ถูกหลักโภชนาการ ส่งผลให้ร่างกายได้รับสารอาหารอย่างครบถ้วน นักโภชนาการแนะวิธีกินเจถูกต้องคือไม่ควรล้างท้องก่อนกินเจแค่วันเดียวควรเตรียมตัวก่อนกินเจ 3 – 4 วัน ซึ่งหลักโภชนาการที่ต้องใส่ใจเมื่อกินเจคือกินอาหารให้ครบ 5 หมู่ ใส่ใจเรื่องความสะดวก ปลอดภัยของวัตถุดิบที่นำมาปรุงต้องไม่ปนเปื้อนเชื้อโรคและสารเคมีตกค้าง เมื่อออกเจในช่วงสองวันแรก ควรกินอาหารอ่อน ๆ ที่ย่อยง่าย ให้เริ่มกินปลา ไข่ นม ไม่ควรกินเนื้อสัตว์ใหญ่จนกว่าจะครบ 4 – 6 วัน ในวันต่อ ๆ ไปของการกินเจแต่ละมื้อสามารถเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการให้กับร่างกายโดยเลือกกินข้าวกล้องแทนข้าวขาวซึ่งอุดมไปด้วยวิตามิน แร่ธาตุ โยอาหาร ลดปัญหาท้องผูก การเพิ่มกากใยในมื้ออาหาร เพื่อให้โปรตีนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ส่วนผักที่ใช้ใน การปรุงอาหารต้องล้างให้สะอาดทุกครั้งก่อนปรุงประกอบ และกินผักให้หลากหลาย ชนิดโดยเฉพาะแครอทและผักใบเขียวจัด ซึ่งมีโยอาหาร สารต้านอนุมูลอิสระและควรหลีกเลี่ยงอาหารหมักดอง เช่น ผักดอง ผลไม้ดอง อาหารประเภท เครื่องกระป๋อง อาหารสำเร็จรูป อาหารแปรรูป ควรหันมารับประทานอาหารสดที่ปรุงใหม่ ๆ จะให้คุณประโยชน์ต่อร่างกายมากกว่า

แนวคิดในการส่งเสริมสุขภาพในชุมชน

การส่งเสริมสุขภาพ เป็นทั้งกระบวนการ กิจกรรม และแนวทาง สำหรับการดำเนินงาน เกี่ยวกับสุขภาพ เพื่อส่งเสริม และเกื้อหนุนให้บุคคล ได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชนในทุกด้าน แบบองค์รวมอย่างเป็นระบบ เนื่องจากสุขภาพนั้น เป็นองค์รวมที่มาจากส่วนประกอบหลาย ๆ ประการ อาทิ สังคม สิ่งแวดล้อม ระบบบริการสุขภาพ และวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคล เพื่อสนับสนุน ยับยั้ง หรือกำหนดพฤติกรรมสุขภาพ ไปสู่การปฏิบัติ จึงต้องอาศัยความร่วมมือ และการระดมพลังจากทุกฝ่าย ในการดูแลสุขภาพของตนเอง และการปรับปรุงสังคมด้านต่าง ๆ เช่น สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และอื่น ๆ โดยใช้กลยุทธ์การถ่ายโอนอำนาจจากรัฐ มาสู่ประชาชน ให้มีพลังอำนาจที่จะดูแลสุขภาพ และจัดการกับชุมชนของตนเอง อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการ และความเป็นไปได้ ในแต่ละท้องถิ่น โดยคำนึงถึง ระบบสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ที่แตกต่างกันของชุมชน และเน้นการทำงานร่วมกัน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนอย่างเต็มที่ การประชุมแพทยศาสตร์ (2542) ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ ของการมีส่วนร่วม ของประชาชน ในการส่งเสริมสุขภาพ จึงเสนอแนะระบบบริการสุขภาพ ที่จะสนับสนุน การมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ 3 ประการ คือ

1) **การสร้างความเข้มแข็งให้กับบุคคล ชุมชน** ในการควบคุมปัจจัย ที่จะ มีผลกระทบต่อสุขภาพ เพราะความเข้มแข็งของประชาชน และชุมชน จะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดบริการสุขภาพมากขึ้น

2) **การจัดบริการในชุมชน** (community-based health services) เป็น บริการระดับปฐมภูมิ (primary care) ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้มากที่สุด

3) **การประสานงาน** กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนานโยบายเพื่อ สุขภาพ (public health policy) ที่จะมีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงระบบสุขภาพ

แนวทางการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการกินเจของสังคมไทยนั้น ควรพัฒนาให้ ความรู้ ความเข้าใจ การรับรู้ถึงภาวะสุขภาพและความเสี่ยงต่อสุขภาพของ คนในชุมชนส่งเสริมให้ ตระหนักถึงความสำคัญของการกินเจ ตลอดจน แนะนำแนวทางในการกินเจ โดยให้คนในชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการประสานงานร่วมกับโรงพยาบาล ภายใตชุมชนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมในช่วงเทศกาลดังกล่าว ทั้งนี้แกนนำชุมชนในแต่ละชุมชนควรมี การประสานงาน และเผยแพร่ข่าวสารด้านสุขภาพไปยังชุมชนอื่น เพื่อให้เกิดการพัฒนา ด้าน สุขภาพจากการกินเจของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน สิ่งสำคัญดังกล่าวคือคนในชุมชนควรมีความ เข้าใจในการกินเจ ตลอดจนหน้าที่ด้านการส่งเสริมสุขภาพในชุมชนต้องพยายามสร้างการรับรู้ เพื่อส่งเสริมการสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

ความสำคัญของบทบาทชุมชนต่อการส่งเสริมสุขภาพในการกินเจ

บทบาทของชุมชนมีความสำคัญต่อการส่งเสริมสุขภาพของบุคคลในสังคม โดยชุมชน จะต้องเห็นคุณค่า และตระหนักในสุขภาพของคนในชุมชนจึงให้มีเจ้าหน้าที่สุขภาพทำหน้าที่ ให้ความรู้และสนับสนุนให้เกิดทักษะการส่งเสริมสุขภาพที่สนับสนุนให้ชุมชนเกิดความสำนึก และ พันธสัญญาต่อส่วนรวม และการเสริมสร้างให้ชุมชนลงมือทำด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่องเป็น การสะสมความรู้และประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง (learning by doing) และเป็นกระบวนการ เรียนรู้แบบปฏิสัมพันธ์เรียกได้ว่าเป็นการดำเนินงานชุมชนโดยชุมชนนั่นเอง (interactive learning process)(เบญจมาศ สุขศรีเพ็ญ : ออนไลน์) โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1) **ขั้นตอนการสร้างทีมงาน** ต้องมีการสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มบุคคล ชุมชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างเจ้าหน้าที่สุขภาพ กับเจ้าหน้าที่ของรัฐในสาขาต่าง ๆ เช่น ครู พัฒนาชุมชน เกษตรชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน โดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ทำบุญทอดกฐิน ปลูกต้นไม้ในชุมชน งานวันเด็กของโรงเรียน งานบวช และงานศพ เป็นต้น เพื่อแสดงออกถึงความจริงใจที่มีต่อชาวบ้านในชุมชน และถ้าหากเป็นคนในท้องถิ่น และสามารถ

พูดภาษาท้องถิ่นได้ ก็จะเป็นการดีที่จะทำให้เกิดความรู้สึกคุ้นเคย กับชาวบ้านมากขึ้น จนกลายเป็นความไว้วางใจ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานอนามัย

โดยการสร้างแกนนำของชาวบ้าน หรือ "ทีมส่งเสริมสุขภาพชุมชน" ด้วยการจัดประชุม อาสาสมัครสาธารณสุข กรรมการชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน หรือกลุ่มอื่น ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน รวมทั้งชาวบ้าน เพื่อเปิดกว้างให้กับคนในชุมชนทุกคน ได้เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งมีได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะ อาสาสมัครสาธารณสุขเท่านั้น ดังนั้น จึงต้องชี้แจงจุดประสงค์ของโครงการ บทบาท และความสำคัญของแกนนำชาวบ้าน คือ ต้องเป็นผู้ที่มีความสมัครใจ เสียสละ สามารถใช้เวลาให้แก่ส่วนรวมได้ และที่สำคัญ ต้องมีความสนใจในเรื่องของสุขภาพ ทั้งของตนเอง ครอบครัว และชุมชน เพื่อเป็นตัวอย่างด้านสุขภาพของคนในชุมชน สามารถกระตุ้น ชักจูงชาวบ้านให้เห็นถึงความสำคัญของสุขภาพ และยินดีร่วมมือกัน แก้ไขปัญหาของชุมชน และเป็นผู้ผู้นำในกิจกรรม การส่งเสริมสุขภาพของชุมชนได้

โดยการให้ความรู้แก่กลุ่มแกนนำชาวบ้าน เพื่อให้กลุ่มแกนนำได้เกิดแนวคิดเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ และการแก้ไขปัญหาชุมชน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน และเป็นพื้นฐานในการทำงานต่อไป

2) ขั้นตอนการสร้างตระหนัก ถึงปัญหาสุขภาพของชุมชน สามารถทำได้หลายรูปแบบ แต่ในที่นี้ขอเสนอด้วยวิธีการ ใช้ปัญหาเป็นหลัก (problem based) ในการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาชุมชน โดยเริ่มจาก การมีส่วนร่วมสำรวจชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้รู้สภาพของปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง ตั้งแต่การสร้างแบบสำรวจ การกำหนดพื้นที่ และทีมงานสำรวจ การสำรวจ และการนำข้อมูลมาสรุป และมีเจ้าหน้าที่สุขภาพ เป็นพี่เลี้ยง ช่วยตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล การระบุปัญหา และสาเหตุของปัญหา โดยกลุ่มแกนนำเป็นผู้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ ต่อที่ประชุมชาวบ้าน และเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน เสนอความคิดเห็น และปัญหาเพิ่มเติม เพื่อสรุปออกมา เป็นปัญหาของชุมชนอย่างแท้จริง และนำปัญหาสำคัญมาค้นหาสาเหตุ สำหรับเป็นแนวทางในการแก้ไขต่อไป และการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ด้วยการให้ที่ประชุมร่วมกัน จัดลำดับความสำคัญของปัญหา ตามความรุนแรง และความต้องการของชุมชน เพื่อนำมาวางแผนต่อไป

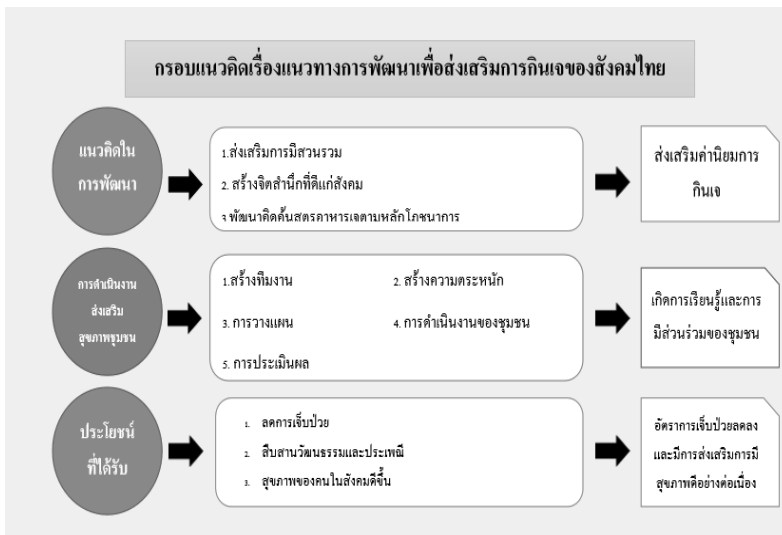
3) ขั้นตอนการวางแผน แก้ไขปัญหาสุขภาพของชุมชน ชาวบ้านร่วมกันเสนอความคิด และกำหนดกิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน ร่วมกับเจ้าหน้าที่สุขภาพ บนพื้นฐานของชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งการกำหนดกิจกรรม และวางแผนนั้น ไม่จำเป็นต้องทำให้เสร็จสิ้นในครั้งเดียว แต่อาจกำหนดค่อยๆ ค่อยเป็นค่อยไปทีละกิจกรรม เช่น การทอดผ้าป่า

สามัคคี เพื่อจัดหาทุนมาใช้ในการดำเนินงาน การจัดตั้งชมรมสุขภาพชุมชน การวางแผนไทย การส่งเสริมการปลูกต้นไม้ และสมุนไพรในชุมชน ส่งเสริมการผลิต และบริโภคข้ามช้อมมือ และ กิจกรรมวันผู้สูงอายุ เป็นต้น เพราะเมื่อสิ้นสุดในแต่ละกิจกรรม ทีมงานจะได้นำประเด็นข้อเสนอต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนงานกิจกรรมต่อไป

4) **ขั้นตอนการดำเนินการของชุมชน** โดยการจัดตั้งกลุ่มทำงาน ของแต่ละกิจกรรม และดำเนินงานตามแผน โดยมีเจ้าหน้าที่สุขภาพเป็นผู้ให้การสนับสนุน และช่วยประสานงาน ให้คณะทำงานสามารถดำเนินการได้ และมีการประชุม และประเมินผลการทำงานเป็นระยะ เพื่อปรับปรุงแผนงานอย่างต่อเนื่อง

5) **ขั้นตอนการประเมินผล** และการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง คือ หลังจากการดำเนินงานไปแล้ว 1 ปี ควรมีการประเมินภาวะสุขภาพของชุมชน ในประเด็นต่าง ๆ เช่น อัตราการเจ็บป่วยเพิ่มขึ้น หรือลดลงมากน้อยเพียงใด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพเป็นอย่างไร และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ของชุมชน เกิดขึ้นหรือไม่ และจัดทำรายงานการประเมินผล พร้อมทั้งชี้แจง และเผยแพร่ให้ชาวบ้าน ได้รับทราบถึงผลการดำเนินงาน เพื่อให้ชาวบ้านดำเนินงานต่อไป ได้อย่างมั่นใจ(เบญจมาศ สุขศรีเพ็ญ : ออนไลน์)

การมีส่วนร่วมส่งเสริมสุขภาพชุมชนให้หันมาใส่ใจ โดยการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการพัฒนาและส่งเสริมสุขภาพในชุมชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญเพื่อกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมความร่วมมือ โดยไม่มุ่งเน้นแต่เพียงการแก้ปัญหาสุขภาพเท่านั้น หากเป็นการพัฒนาชุมชนแบบองค์รวมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนา ประชาชนเองก็เป็นตัวจักรสำคัญในการร่วมดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้นทั้งในส่วนของประชาชนและเจ้าหน้าที่สุขภาพ จึงต้องมีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง (Community Learning) เพราะเมื่อเกิดการเรียนรู้ แลกเปลี่ยน จนเป็นวงจรต่อเนื่องไม่รู้จักจบ ทำให้เกิดพลังมหาศาล ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในสังคม ผลที่ได้จะทำให้บุคคลสามารถนำความรู้ไปสู่การตัดสินใจ เลือกแนวทางการแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม และวิถีการดำเนินชีวิตต่อไป และที่สำคัญ ควรมีการพัฒนาแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าบุคคลมีศักยภาพและสามารถเรียนรู้ที่จะดูแลและพึ่งพิงตนเองได้ เพราะจะเป็นหนทาง นำไปสู่การพัฒนาชุมชน ให้เข้มแข็ง และคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชนต่อไปได้(เบญจมาศ สุขศรีเพ็ญ; 2560) ซึ่งสามารถสรุปกรอบแนวทางการพัฒนาบทบาทชุมชนต่อการกินเจได้ดังนี้

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดเรื่องแนวทางการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการกินเจของสังคมไทย

ที่มา: นักเรียนพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก

ศูนย์วิทยการ กรมแพทยทหารเรือ

สรุปผล

แนวทางการพัฒนาเพื่อส่งเสริมการกินเจของสังคมไทยนั้น ควรส่งเสริมการพัฒนาให้ ความรู้ ความเข้าใจ การรับรู้ถึงภาวะสุขภาพและความเสี่ยงต่อสุขภาพของคนในชุมชน ส่งเสริม ให้ตระหนักถึงความสำคัญของการกินเจ ตลอดจนแนะนำแนวทางในการกินเจ โดยให้คนใน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรม รวมถึงการประสานงานร่วมกับ โรงพยาบาลภายในชุมชนเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมในช่วงเทศกาลดังกล่าว ทั้งนี้แกนนำชุมชนใน แต่ละชุมชนควรมีการประสานงาน และเผยแพร่ข่าวสารด้านสุขภาพไปยังชุมชนอื่น เพื่อให้เกิด การพัฒนาด้านสุขภาพจากการกินเจ ของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน สิ่งสำคัญดังกล่าวคือคนใน ชุมชนควรมีความเข้าใจในการกินเจ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ด้านการส่งเสริมสุขภาพในชุมชนต้อง พยายามสร้างการรับรู้ยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมการสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยการสร้างชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กุลดา เพ็ชรอรุณ. โหมดสภาพลักษณะงานเทศกาลกินเจจังหวัดภูเก็ต. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร* (2559). [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 30 สิงหาคม 2560]; 36: 115–8.
เข้าถึงได้จาก: <http://www.journal.su.ac.th/index.php/suj/article/viewFile/607/625>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2560). [อินเทอร์เน็ต]. สืบค้นข้อมูลวันที่ 30 สิงหาคม 2560.
ได้จาก: <https://www.thairath.co.th/content/742396>
- เบญจมาศ สุขศรีเพ็ง. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการส่งเสริมสุขภาพ. (2543). [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 31 สิงหาคม 2560]. เข้าถึงได้จาก:
<https://www.gotoknow.org/posts/195870>
- เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ. เทศกาลและพิธีกรรมสำคัญของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม Festivals and Rituals of Chinese Shrines in Samutsongkhram Province. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย*. (2552). [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 30 สิงหาคม 2560]; 36: 132–5. เข้าถึงได้จาก
http://www.utcc.ac.th/public_content/files/001/29_3-8.pdf
- วรรณฤติ ดวงเกิด. *โทษของเนื้อสัตว์*. (2555). [อินเทอร์เน็ต]. [เข้าถึงเมื่อ 30 สิงหาคม 2560].
เข้าถึงได้จาก <https://news.phuketindex.com/opinion/food-and-health-205632.html>
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2551). [อินเทอร์เน็ต]. สืบค้นข้อมูลวันที่ 31 สิงหาคม 2560.
ได้จาก: <http://www.1.onab.go.th/index.php?option=com=1453:2009-10-17-04-03-08&catid=96:2009-09-19-10-13-59&Itemid>
- ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย. (2560). [อินเทอร์เน็ต]. สืบค้นข้อมูลวันที่ 30 สิงหาคม 2560. ได้จาก:
<https://www.terrabkk.com/news/92308/%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B9%80%E0%B8%88-2558>
- ASTV ผู้จัดการออนไลน์. (2560). [อินเทอร์เน็ต]. สืบค้นข้อมูลวันที่ 30 สิงหาคม 2560. ได้จาก:
<http://www.manager.co.th/Home/ViewNews.aspx?NewsID=9570000104579>

**การศึกษาคุณลักษณะของสื่อประเพณีจองพารา
และการนำไปใช้ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ
จังหวัดแม่ฮ่องสอน**

**A study on characteristics of the traditional media
“Jong Pa Ra festival” and Its use in cultural tourism
in Mae Hong Son province**

กรกนก สนิทการ^{1*}

Kornkanok Sanitgan^{1*}

บทคัดย่อ

คุณลักษณะของประเพณีจองพาราจากอดีตจนถึงปัจจุบันนั้น มีความแตกต่างกันอยู่ในส่วนรูปแบบโดยในอดีตจะเป็นการทำเองของแต่ละบ้าน แต่ในปัจจุบันนั้นมีการจัดทำเป็น “โครงการอบรมและร่วมอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีจองพารา” และมีการเดินขบวนแห่จองพาราเพิ่มขึ้นมา ในด้านเนื้อหา คือในอดีตประเพณีจองพาราเป็นประเพณีที่แสดงออกถึงความศรัทธาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสุขให้ครอบครัวและตนเอง แต่ในปัจจุบันเป็นประเพณีที่มีวัตถุประสงค์ไว้เพื่อสืบสานวัฒนธรรมและใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งในส่วนของการนำไปใช้ในการท่องเที่ยว นั้น ประเพณีจองพารามีหน้าที่เป็น สื่อ และ สาร โดยที่มีการปรับตัวใน ด้านรูปแบบและเนื้อหา แต่ยังคงคุณค่าและความหมาย ซึ่งเป็นรากที่สำคัญของประเพณีไว้อยู่โดยเจ้าของวัฒนธรรมคือคนในชุมชนบ้านเมืองปอนเองโดยมีการยินยอมและเห็นด้วยในการนำไปประเพณีจองพาราไปเป็นสื่อในการส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ถึงแม้กระนั้น

¹ สาขาวิชานิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10240

¹ Communication Arts and Innovation, Graduate School of Communication Arts and Management Innovation, National Institute of Development Administration, Bangkok 10240

* Corresponding author e-mail: kikkabit.kk@gmail.com

ก็ยังคงความหวงแหนในวัฒนธรรมของตนและคอยเฝ้าระวังอยู่เสมอ และจากการนำเอาสื่อประเพณีไปใช้ในการท่องเที่ยวครั้งนั้นๆ ก็ได้สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านเมืองปอนทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ได้มีการให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี ข้อเสนอแนะในงานวิจัย คือ การที่นักท่องเที่ยวซึ่งเป็นอีกหนึ่งกลุ่มเป้าหมายนั้นยังไม่มีมีการตอบรับกลับ หรือ สนใจอยากมาเยี่ยมชมงานประเพณีจองพาราแบบเจาะจงลงไปนั้น ส่วนหนึ่งผู้วิจัยคาดว่ามาจากการขาดใช้สื่ออื่น ๆ ในการโปรโมทงานประเพณีจองพารา โดยในงานวิจัยชิ้นนี้ยังคงไม่มีผลออกมาให้เห็นในเรื่องของการใช้สื่ออื่น

คำสำคัญ: ประเพณีจองพารา, การใช้สื่อเพื่อการพัฒนา, การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

Abstract

This study found that there were some differences of Jong pa ra festival between past and present times which were described as follows; people in the community made a jong pa ra by themselves in the past while there is a project that made jong pa ras for people and a parade to celebrate the festival at present. Moreover, Jong pa ra festival in the past showed the believing of Buddhism and aimed to make the happiness to Meung Pon's people in the level of an individual and a family. At present, the objectives of this festival are to inherit a local tradition and to support a cultural tourism development. Jong pa ra festival had been performed as a media and a message which was adapted in the form and detail but still remained the valuable of the local tradition. Meung Pon's people accepted and agreed to use Jong Pa Ra festival as a media to advertise and support the tourism. However, they still highly valued and kept their eyes on the methods of the festival to be in a good way. Jong Pa Ra festival created a good partnership between the public sector and people in Meung Pon. Finally, this study recommended that a limitation of media to promote Jong Pa Ra festival was the reason why tourists did not considerably pay attention or interested in this festival as much as it should. The further study should focus on using media to promote and support the local tradition.

Keywords: Jong Pa Ra festival, Tai-Yai, Characteristics, Media for development, Participatory communication

บทนำ

จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น เป็นอีกหนึ่งแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของประเทศไทย เนื่องจากเหตุผลที่สำคัญคือความหลากหลายของประชากร และผู้คนเหล่านี้ยังคงดำเนินชีวิตเรียบง่าย รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้ เหมือนกับเมื่อหลายร้อยปีก่อน ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้านที่สวยงามและหลากหลาย จึงเป็นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวทั้งในและนอกประเทศ มีความสนใจที่จะเข้ามาท่องเที่ยว ชื่นชม และเรียนรู้วัฒนธรรมของชาวแม่ฮ่องสอน

ทั้งนี้แนวทางการดำเนินงานของทางจังหวัดแม่ฮ่องสอนในเรื่องการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยกระตุ้นการเข้ามาของนักท่องเที่ยว และส่งผลให้มีอัตราการรายได้ในด้านการท่องเที่ยวที่สูงขึ้น จากความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงจังหวัดแม่ฮ่องสอน การส่งเสริมและสนับสนุนบุคลากรด้านการท่องเที่ยวรวมถึงผู้ประกอบการต่าง ๆ และปัจจัยสำคัญที่สุดที่ช่วยกระตุ้นการท่องเที่ยวของจังหวัดแม่ฮ่องสอนคือการวางนโยบายในเรื่องการส่งเสริม พัฒนาการท่องเที่ยวทั้งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและด้านวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเหล่านี้ให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้ได้รับรู้ เช่นในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีของจังหวัดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่หลากหลาย โดยมีประเพณีหลักที่น่าสนใจอาทิเช่น

1. ประเพณีปอยส่างลอง หรือ งานบวชลูกแก้ว
2. ประเพณีเขาวงกต หรือ (ปอยหมากำป่า)
3. ประเพณีแห่จองพารา

ทั้ง 3 ประเพณีที่ได้กล่าวไปข้างต้นนั้น ถือเป็นศูนย์รวมลักษณะสำคัญของจังหวัดแม่ฮ่องสอนให้เราเห็นได้อย่างเด่นชัด ด้วยว่ามีการแสดงถึงคุณลักษณะด้านต่าง ๆ ของวัฒนธรรมที่มีค่าควรแก่การอนุรักษ์และส่งเสริม อาทิเช่น

1. การใช้ศิลปะหัตถกรรมในการตกแต่งงาน
2. การแสดงออกถึงศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นจุดเด่นของคนไทยใหญ่
3. การแต่งกายในชุดพื้นเมืองเพื่อเข้าร่วมงานประเพณี
4. การใช้ภาษาไทยใหญ่และภาษาพื้นเมืองในการเรียกขานชื่อสิ่งต่าง ๆ ที่เป็น

ส่วนประกอบของประเพณี

จุดเด่นของประเพณีเหล่านี้ถูกนำมาเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนและได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวเป็นอันมาก ดังที่มีการกล่าวถึงไว้ว่า ประเพณีและวัฒนธรรม เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและมีบทบาทในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากดินแดนต่าง ๆ สู่แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งได้ไม่น้อย โดยเหตุที่ชนชาติต่าง ๆ ทั่วโลกต่างก็มีวิถีชีวิตแตกต่างกัน มีวัฒนธรรมที่สมาชิกในชนชาตินั้น ๆ ร่วมกันสร้างขึ้นมากมาย ซึ่งความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติเป็นสิ่งที่ท้าทายเพื่อนมนุษย์ให้สนใจใคร่รู้ ใคร่เห็นถึงความต่างต่างนั้น ๆ และได้กระตุ้นให้เกิดการเดินทางเพื่อการศึกษาเรียนรู้ในวัฒนธรรมของชนชาติอื่น ๆ จิรวรรณ กาวิละ (อ้างใน นุชจรินทร์ ทับทิม, 2544) ตามธรรมชาติของมนุษย์ที่มักจะสนใจ และอยากรู้อยากเห็นในสิ่งที่แปลกใหม่จากของตนเอง ซึ่งความแตกต่างทางวัฒนธรรมจึงเป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งของธุรกิจการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ทั้งทางด้านการศึกษาและประสบการณ์ชีวิต นอกเหนือไปจากการท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานเพียงอย่างเดียว

ดังที่ สมควร กวียะ (2547) ได้อธิบายถึงสื่อประเพณี (Traditional media) คือวัฒนธรรมทั้งมวลที่คนไทยและสังคมไทยได้สร้างสรรค์และสั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต กลายเป็นเครื่องมือที่ส่ง รับ และเก็บข่าวสารที่เป็นสัญลักษณ์และเอกลักษณ์ของระบบสังคมไทย ปรากฏให้รู้ให้เห็นในรูปแบบของคำพูด ข้อเขียน บทเพลง ดนตรี การละเล่น หัตถกรรม สถาปัตยกรรม พิธีการ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม หรือแม้กระทั่งวิถีชีวิต

สื่อประเพณีอาจเป็นได้ทั้งภาชนะรองรับข่าวสารและพาหนะที่จะนำข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง จากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่งและที่สำคัญคือจากเวลาหนึ่งไปยังอีกเวลาหนึ่ง ซึ่งจะยาวนานหลายพันปี อาจจะหมายถึง บุคคล วัตถุ สิ่ง ภาพการเคลื่อนไหว กระบวนการหรือวิธีการที่สามารถเก็บบันทึกและถ่ายทอดข่าวสารของระบบสังคม รวมทั้งข่าวสารอื่น ๆ ตามความประสงค์

สื่อประเพณี เป็นช่องทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี เพราะจะทำให้เห็นการพัฒนาสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้ที่คลุกคลีมีความใกล้ชิดกับวัฒนธรรมนั้น ๆ มากที่สุด หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่สร้างสรรค์วัฒนธรรมนั้น ๆ ขึ้นมาก็เป็นได้

การศึกษาเรื่องของ สื่อประเพณีที่มีความเก่าแก่มีการร่วมมือร่วมใจกันของชุมชนอยู่ในปัจจุบันและเป็นที่รู้จักทั้งของคนในและนอกพื้นที่จังหวัด อันได้แก่ ประเพณีจองพารา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะสามารถนำไปเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการใช้สื่อประเพณีส่งเสริม

การท่องเที่ยวของจังหวัด โดยได้ทำการศึกษาคุณลักษณะและรูปแบบของสื่อประเพณี บทบาทหน้าที่ที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ ที่มีต่อการใช้สื่อประเพณีเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จนนำไปสู่การอนุรักษ์สื่อประเพณีเหล่านี้ให้คงไว้ได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการศึกษาประเพณีของพารานี้มีดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของสื่อประเพณีของพาราในรูปแบบของอดีตและปัจจุบันของบ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวมจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่สื่อประเพณีของพารา และการนำไปใช้ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของบ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวมจังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของคนในบ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการศึกษา

1. แนวคิดเรื่องสื่อพื้นบ้านและสื่อประเพณี
2. แนวคิดเรื่องต้นไม้แห่งคุณค่า
3. แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
4. แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วม
5. แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการท่องเที่ยว

วิธีการศึกษา

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิที่มีผู้รวบรวมไว้แล้วมาใช้ใหม่และนำข้อมูลต่าง ๆ เหล่านั้นมาวิเคราะห์และตีความร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเอกสารหลักที่ได้นำมาประกอบในการวิจัย

2. การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เป็นการสังเกตการณ์ในพื้นที่บ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน แบบไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ โดยผู้วิจัยเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่จากภายนอกเท่านั้น

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) คือการเน้นการซักถามแบบเน้นการสัมภาษณ์รายบุคคลแบบตัวต่อตัวระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการกำหนดประเด็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์สามารถตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างอิสระ โดยแบ่งการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

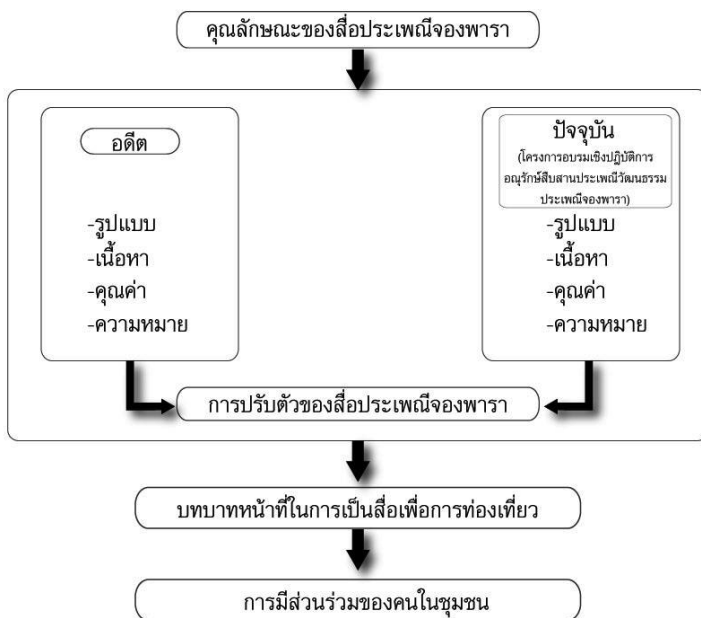
1. ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้นำกลุ่มชาวบ้านในการจัดงมหประเพณีของพารา ทั้งหมด 5 คน

2. เจ้าหน้าที่จากสภากาชาดธรรมบ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม และ นักวิชาการ ทั้งหมด 2 คน โดยเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในครั้งนี้ คือ เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านเมืองปอน อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นบุคคลที่มีถิ่นกำเนิด ในบ้านเมืองปอน และเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดงานประเพณีจองพาราในปี 2557 และ 2558 มาเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างเพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้มีโอกาสในการตอบคำถามได้ตามต้องการ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องมีแนวคำถามเพื่อให้ผู้วิจัยได้คำตอบที่ตรงกับปัญหานำวิจัยที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาด้วย โดยผู้วิจัยตรวจสอบประเด็นและความถูกต้องกับอาจารย์ที่ปรึกษาถึงความครอบคลุมและความครบถ้วนของคำถาม เพื่อนำไปปรับปรุงและแก้ไขก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง โดยได้ใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ – พฤษภาคม 2559 โดยการวิเคราะห์ข้อมูล และ รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ การสังเกตและการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อตีความหมาย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบสร้างข้อสรุป ได้แก่ การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งเป็นการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยจากการจัดบันทึก การสังเกตและการสัมภาษณ์ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่มองเห็น โดยใช้การบรรยายแบบพรรณนา

สำหรับการนำเสนอข้อมูลใช้ข้อมูลจากการศึกษาประกอบกับการวิเคราะห์ตีความตามแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ด้วยการเขียนเล่าเรื่องหรือการบรรยาย (Narrative) ด้วยวิธีการอธิบายเชิงวิเคราะห์ (Analytic Descriptive) โดยนำเสนอข้อสรุปเพื่อตอบปัญหานำวิจัยของการศึกษาคครั้งนี้

กรอบแนวคิด

สรุปผลการศึกษา

จากประวัติอันยาวนานของประเพณีจองพาราที่ว่าถึงความเป็นมาของประเพณีที่ก่อเกิดมาจากความเชื่อทางพระพุทธศาสนาโดยทั้งหมด ซึ่งมีที่มาเริ่มต้นเกี่ยวกับการทำบุญในช่วงออกพรรษาที่ถือเป็นการทำบุญครั้งใหญ่ โดยมีองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นเหมือนประธานที่จะเสด็จมารับบิณฑบาตรด้วยพระองค์เอง จึงทำให้เกิดความตั้งใจในการทำจองพาราให้สวยงามและสมเกียรติที่สุด โดยเชื่อกันว่าความตั้งใจเหล่านั้นจะส่งผลถึงบุญกุศลต่าง ๆ ที่จะได้รับ และแม้จะมีความเชื่อของชาวไทยใหญ่อีกบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระมหาอุปคุตโดยเชื่อว่าพระมหาอุปคุตจะขึ้นมารับบิณฑบาตร จากมนุษย์ในวันก่อนออกพรรษาไม่ใช่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างที่เราส่วนใหญ่เข้าใจกัน แต่ก็เห็นได้ว่าทั้งสองความเชื่อนั้น ยังคงมีรากฐานจากเรื่องการทำบุญที่กุศลของพระพุทธศาสนาเหมือนกันอย่างชัดเจน ซึ่งความเชื่อหลักที่มีการทำจองพาราขึ้นมานั้นก็เป็นเพราะความต้องการที่จะทำบุญทำกุศลกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเช่นเดียวกัน

ด้วยบ้านเมืองปอนเป็นพื้นที่ที่มีชาวไทยใหญ่อาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตต่าง ๆ มีความเป็นเอกลักษณ์เป็นของตนเองอย่างชัดเจน จึงถูกยกให้เป็นแม่ข่ายด้านพื้นที่ศึกษาและท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยที่นำเอาความเป็นเอกลักษณ์ เช่น วิถีชีวิต ผ้าไหมหรือประเพณีต่าง ๆ มาเป็นจุดเด่น โดยประเพณีจองพาราเองก็ได้ถูกนำมาเป็นสื่อประเพณีหนึ่งในการสืบทอดวัฒนธรรมและการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามวัตถุประสงค์ของบ้านเมืองปอน ดังที่สมควร กวียะ (2547) ได้กล่าวไว้ว่า “สื่อประเพณี เป็นช่องทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดวัฒนธรรม สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี เพราะจะทำให้เห็นการพัฒนาสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้ที่คลุกคลีมีความใกล้ชิดกับวัฒนธรรมนั้น ๆ มากที่สุด หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่สร้างสรรค์วัฒนธรรมนั้น ๆ ขึ้นมาก็เป็นได้” โดยที่การจัดประเพณีจองพารานั้นมีมาตั้งแต่ในอดีตโดยเป็นการจัดทำกันเองตามความเชื่อและประเพณีของชาวไทยใหญ่ อยู่ก่อนแล้ว จนเมื่อปี.ศ. 2557 ทางบ้านเมืองปอนได้เริ่มนำประเพณีจองพารามาใช้เป็นสื่อในการส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเมืองปอน ร่วมกับโรงเรียนบ้านเมืองปอน และประชาชนชาวบ้านเมืองปอนที่เป็นตัวแทนโดยปราชญ์ชาวบ้านในการจัด “โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีจองพารา (จองเซ่งต่างสำปู้ด)”

โดยวัตถุประสงค์ของการจัดโครงการ มีความสอดคล้องกับหัวข้อการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ซึ่งผู้ศึกษาได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่ของสื่อประเพณีจองพาราในฐานะของสื่อที่นำไปใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของบ้านเมืองปอน

ความแตกต่างประเพณีจองพารา จากอดีตถึงปัจจุบัน

ในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้ศึกษาได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณลักษณะของประเพณีจองพาราโดยศึกษาในลักษณะการเปรียบเทียบระหว่าง อดีตและปัจจุบัน เพื่อให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของสื่อประเพณีจองพาราอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยได้แบ่งออกเป็น 2 คุณลักษณะ คือ

1. คุณลักษณะของรูปแบบประเพณีจองพารา

วิธีการจัดทำประเพณีจองพาราตั้งแต่ เริ่มการสร้างจองพารา การเดินขบวนแห่จองพารา วิธีการบูชาจองพาราและหลังจบประเพณีจองพารา ระหว่างอดีตและปัจจุบันนั้นมีความแตกต่างกัน ด้วยปัจจุบันมีการจัดทำประเพณีจองพาราให้เป็น “โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีจองพารา (จองเซ่งต่างสำปู้ด)” จึงมีการจัดการกิจกรรมเพิ่มขึ้นมาโดยข้อมูลและการวิเคราะห์ของผู้ศึกษา สามารถแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลาดังนี้

1.1 ช่วงก่อนประเพณี(จัดทำจองพารา) รูปแบบของประเพณีจองพารา ในขั้นตอนการสร้างจองพารานั้นในอดีตจะมีการสร้างเองในแต่ละบ้านแต่ในปัจจุบันนั้นบ้านเมืองปอนมีโครงการให้มีการจัดทำจองพาราจากเด็ก ๆ ในโรงเรียนเพื่อส่งมอบให้กับผู้คนในชุมชนหรือบางบ้านจะใช้วิธีสั่งซื้อจากช่างทำจองพารา และยังมีส่วนหนึ่งที่ยังคงทำจองพาราด้วยตนเองอยู่เหมือนในสมัยอดีต

1.2 ช่วงแห่จองพารา ส่วนของการเดินขบวนแห่จองพารานั้นในอดีตแท้จริงแล้วจะไม่มีการเดินแห่จองพารา จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านเมืองปอนจะให้ข้อมูลตรงกันว่า แท้จริงแล้วในปัจจุบันนี้ที่มีการสร้างขบวนแห่จองพาราขึ้นมาเพื่อเพิ่มความน่าสนใจในประเพณี และเพื่อความสวยงาม เท่านั้น โดยในบ้านเมืองปอนนั้นการแห่จองพาราจะจัดทำโดยมีความร่วมมือกันของ ภาครัฐ โรงเรียน และคนในชุมชนซึ่งมีตัวแทนคือผู้นำชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้าน เป็นหลัก

1.3 ช่วงการบูชาจองพารา ในส่วนขั้นตอนวิธีการบูชาจองพาราในปัจจุบันยังคงมีขั้นตอน พิธีการ วิธีการ และเครื่องของที่ใช้ในการบูชาจองพาราเหมือนกันกับในอดีต ซึ่งมีระยะเวลาในการวางไว้ คือประมาณ 7-15 วัน และเมื่อจบช่วงประเพณีจองพาราแล้วผู้คนในบ้านเมืองปอนจะนำจองพาราลงจากหิ้งในบ้านของตนแล้วจึงนำไปวางไว้ตามต้นไม้ในป่า

2. คุณลักษณะด้านเนื้อหาและคุณค่าของประเพณีจองพาราที่มีต่อคนในชุมชนบ้านเมืองปอน

เนื้อหาและคุณค่าของการการทำบุญในประเพณีจองพารา ที่ในอดีตนั้นชาวบ้านจะเชื่อว่าทำแล้วจะเป็นการทำบุญกุศลที่ยิ่งใหญ่กับพระพุทธเจ้า ทำแล้วจะได้โชค ได้พร ได้มีความสุขตลอดปีอย่างแน่นอนเพราะมีความเชื่อที่ว่าพระพุทธเจ้านั้นจะเสด็จลงมาบิณฑบาตด้วยพระองค์เอง ฉะนั้นหากไม่ได้ทำจะถือเป็นเรื่องใหญ่ ถือว่าขาดสิ่งสำคัญในชีวิตไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้แต่ละบ้านเรือนจะมีการทำกันเองภายในแต่จะมีพิธีทุกอย่างพร้อมกันและเหมือนกัน แต่ในปัจจุบันนั้นเนื้อหาและคุณค่าเหล่านี้ถูกกลดลงมาแม้จะมีการทำกันเป็นปกติอยู่แต่ความรู้สึกที่ว่าได้การทำบุญที่ยิ่งใหญ่ คงจะเหลือไว้เพียงทำแล้วจะมีความสุขเท่านั้น ความเชื่อต่าง ๆ เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปก็กลายเป็นความเชื่อที่ถูกส่งต่อกันมา เป็นการทำตามผู้หลักผู้ใหญ่เพื่อรักษาประเพณีไว้ไม่ให้สูญหาย โดยมีความน่าสนใจของการเป็นกิจกรรมที่คนในชุมชนได้มาร่วมกันมาเพิ่มความน่าสนใจของงานประเพณี

จะเห็นได้ว่าประเพณีจองพาราในบ้านเมืองปอนนั้นยังคงมีความ ดั้งเดิมไว้อยู่เป็นส่วนใหญ่ จะมีในบางส่วนที่ลดลงและบางส่วนเพิ่มขึ้นมาเพื่อความน่าสนใจ เช่น การเดินขบวนแห่หรือการไม่ได้เป็นผู้ลงมือทำจองพาราด้วยตนเอง แต่ให้นักเรียนเป็นผู้ทำนั้นก็เห็นวัตถุประสงค์

ที่ต้องการให้มีการสืบสาน วัฒนธรรม โดยใช้สิ่งใหม่เข้ามาดึงดูดหรือมากระตุ้นให้เกิดความสนใจ และใส่ใจ ก่อนที่สิ่งเก่า ๆ จะเลือนหายไปตามกาลเวลา

เมื่อนำประเพณีจองพารามาพิจารณาตาม “ลักษณะของประเพณี” จะสามารถนำมาสรุปและอภิปรายได้ดังนี้

1. เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น และคนในสังคมยอมรับว่าเป็นสิ่งดีตลอดทั้งได้ร่วมมือกันปฏิบัติตามในการสร้างประเพณีแต่ละอย่างขึ้นมานั้นอาจได้มาจากสภาพแวดล้อม การทำมาหากิน ความเชื่อ ฯลฯ

ประเพณีจองพารามีความเป็นมาจากความเคารพความศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชาวไทยใหญ่เริ่มจากความเชื่อในการทำบุญ ซึ่งเปรียบเสมือนการทำความดี ทำสิ่งดี ๆ ให้กับตนเองและครอบครัว คนรอบข้าง ซึ่งเหล่านี้เป็นพื้นเพทางสังคมของชาวไทยใหญ่ที่ให้เรื่องนี้เป็นสำคัญในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้เป็นเกี่ยวกับการทำมาหากินก็ต้องใช้บุญกุศลที่ได้ทำเป็นตัวอย่างให้ก็มีใช้ครอบครัวอยู่สบาย จึงเทียบได้ว่าเป็นสังคมความเชื่อและความศรัทธาอย่างแท้จริง

2. เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยจะสืบทอดด้วยการเรียนรู้

เมื่อพิจารณาจากรูปแบบของประเพณีจองพาราที่ได้สรุปไว้ในตอนต้นจะเห็นได้ว่าการจัดทำจองพาราในบ้านเมืองปอนในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา มีความต้องการที่จะถ่ายทอดและสืบทอดประเพณีให้คนรุ่นหลังได้ทำต่อกันจึงได้จัดเป็นโครงการขึ้นมา โดยให้นักเรียนและคนในชุมชนรุ่นหลังมาศึกษาวิธีการทำ และทำด้วยตนเองโดยให้ผู้ชำนาญ หรือผู้สูงวัยที่มีความรู้เกี่ยวกับการทำจองพาราในพื้นที่เป็นคนถ่ายทอดความรู้ให้ด้วยตนเอง

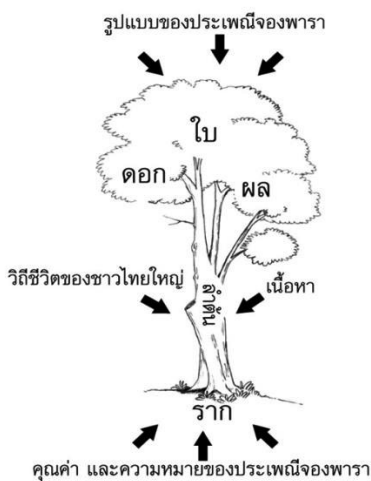
3. เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ ประเพณีแต่ละอย่าง ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย โดยอาจเปลี่ยนแปลงรายละเอียดบางอย่างให้ผิดแผกไปจากเดิม เพื่อให้ทันกับวิถีชีวิตที่เปลี่ยนไปของสังคม

จากการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลจากคนในบ้านเมืองปอน จะพบว่าประเพณีจองพาราได้มีการเปลี่ยนแปลงไปบางส่วน เนื่องมาจากยุคสมัย เวลา และวิถีชีวิต แม้คนในบ้านเมืองปอนจะยังคงไว้ซึ่ง การอนุรักษ์วัฒนธรรมเป็นหัวใจหลักเพียงใด แต่ในแง่มุมมองของวิถีชีวิตที่ต้องการเวลาในการทำงานมากขึ้น การร่วมกิจกรรมหรือประเพณีต่าง ๆ มีข้อจำกัดเพิ่มขึ้น จึงไม่สามารถหลีกเลี่ยงความเปลี่ยนแปลงได้

ดังที่ เสฐียร โกเศศ (อ้างถึงใน วันทนา เตชะสุวรรณ, 2548) ได้กล่าวถึงประเพณีและการเปลี่ยนแปลงของประเพณี สรุปได้ว่า “ประเพณีเป็นวัฒนธรรมที่เราประพฤติปฏิบัติกัน

อยู่เสมอและเป็นเรื่องธรรมดาที่ไม่ว่าสิ่งใดถ้าเป็นอยู่อย่างนั้นโดยไม่มีสิ่งใหม่เข้ามาเสริม สิ่งเก่านั้นก็ต้องสูญสิ้นไป ประเพณีก็เช่นกัน การที่ประเพณีไทยยังคงอยู่ได้ก็เพราะมีสิ่งใหม่เข้ามาช่วยเสริมสร้างสิ่งเก่าและสามารถเข้ากันได้ดี โดยประเพณีนั้นจะค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปทีละน้อย ทุกยุคสมัย ดังนั้น ประเพณีจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มนุษย์ได้สร้างขึ้นมาและได้มีการประพฤติปฏิบัติสืบทอดต่อ ๆ กันมา จนเป็นมรดกทางสังคมและเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ โดยประเพณีนี้อาจมีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมตามกาลสมัยได้”

เมื่อเราเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับประเพณีของพาราแล้ว จะพบว่า การดำเนินประเพณีไปในปัจจุบันกับอดีตมีความแตกต่าง เหล่านั้นเกิดขึ้นจากกาลเวลาที่หมุนไป วิถีชีวิต ทีุ่่นวายมีผลต่อการทำให้บางอย่างกำลังเริ่มสลาย การปรับเปลี่ยนต่าง ๆ จึงเกิดขึ้น เพื่อให้ประเพณียังคงอยู่ต่อไปได้ โดยในงานวิจัยนี้ จะใช้แนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่าในการเปรียบเทียบการปรับตัวของสื่อประเพณีของพารา สามารถสรุปได้ดังนี้

ส่วนที่สามารถมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า อย่าง ดอก ใบ และผล ซึ่งเปรียบได้กับรูปแบบของประเพณีของพารานั้นยังคงอยู่อย่างเดิมมาแต่วิธีการบูชาเท่านั้น แต่จะมีการปรับเปลี่ยนในส่วนของการจัดทำของพารา ที่มีการทำโดยเด็ก ๆ ในโรงเรียนบ้านเมืองปอน และปราชญ์ชาวบ้าน แล้วจึงนำไปแจกจ่ายให้กับชุมชน นอกจากนั้นก็จะมีการเพิ่มรูปแบบการจัดประเพณีของพาราขึ้นมา ด้วยการเดินขบวนแห่ซึ่งแต่เดิมนั้นไม่เคยมีมา

ส่วนของลำต้น ซึ่งเปรียบเสมือน เนื้อหาของประเพณี และวิถีแบบชาวไทยใหญ่ ของคนในชุมชนหรือปราชญ์ชาวบ้านนั้น ยังคงเดิมอยู่ ซึ่งเป็นลำต้นหรือกลุ่มคนที่คอยยึด ช่วงของ ใบ ดอก ผล และรากให้อยู่ด้วยกันไว้ โดยมีการส่งต่อองค์ความรู้เหล่านี้ สู่อีก หนึ่งรุ่นหลังเช่นเดิมมา แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงไปในส่วนของการจัดทำ ที่มีการเพิ่มในเรื่องของการจัด เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ในส่วนเนื้อหาของกิจกรรม ที่เป็น กิจกรรมของแต่ละบ้านนั้น ได้ถูกเพิ่มเติมในการเป็นกิจกรรมชุมชน

และส่วนของราก ซึ่งเป็นส่วนที่มองไม่เห็นและเป็นส่วนที่ไว้หล่อเลี้ยงดอก ใบ ผล ลำต้นให้คงอยู่ได้ ซึ่งในที่นี้เปรียบกับ คุณค่า และความหมายของประเพณีของพารานั้นจะ เห็นได้ว่า ยังคงรักษา ความเชื่อและคุณค่าทางจิตใจไว้เหมือนเช่นเดิม

จึงสามารถสรุปได้ว่า คนบ้านเมืองปอนนั้นได้พยายามที่จะอนุรักษ์และรักษา ประเพณีวัฒนธรรมไว้เป็นอย่างดี ซึ่งดูได้จากส่วนที่สำคัญที่สุดในต้นไม้นี้คือ รากของวัฒนธรรม นั้นยังคงอยู่อย่างแข็งแรงไม่มีการเปลี่ยนแปลงไป มีความตั้งใจในการดูแลประเพณีของตนเองไว้ ให้ดำเนินไปในแบบถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด

บทบาทหน้าที่ของประเพณีของพารากับการนำไปใช้ในการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมของบ้านเมืองปอน

จากข้อมูลด้านคุณลักษณะของประเพณีของพาราที่เราได้ทราบกันในหัวข้อเบื้องต้น ทำให้พบว่าการใช้สื่อประเพณีของพาราของบ้านเมืองปอนในยุคปัจจุบันนั้นมีการปรับเปลี่ยน เกิดขึ้น เพื่อให้เข้ากับยุคปัจจุบัน และการนำมาชูขึ้นมาเป็นกิจกรรมหลักในการส่งเสริม การท่องเที่ยว ในช่วงสองปีที่ผ่านมา คือ 2557-2558 โดยวัตถุประสงค์ของการจัดโครงการ มีความสอดคล้องกับหัวข้อการศึกษาในงานวิจัยชิ้นนี้ซึ่งผู้ศึกษาได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ บทบาทหน้าที่ของสื่อประเพณีของพาราในฐานะของสื่อที่นำไปใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของ บ้านเมืองปอน โดยจะสรุปข้อมูลการศึกษาตามองค์ประกอบของการสื่อสาร SMCR ออกมาดังนี้

1. ผู้ส่งสาร (Sender) ในที่นี้คือ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเมืองปอน โรงเรียน บ้านเมืองปอน ปราชญ์ชาวบ้าน และแกนนำชุมชนบ้านเมืองปอนโดยการใช้สื่อประเพณี ของพาราของบ้านเมืองปอน มาจัดทำเป็น “โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการอนุรักษ์และสืบสาน วัฒนธรรมประเพณีของพารา (ของแข่งต่างสา่งปู้ด)” เพื่อใช้ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและ อนุรักษ์วัฒนธรรมครั้งนี้

2. สาร (Message) เรื่องราวของประเพณีของพารา ทำหน้าที่เป็น สาร ที่มีความเป็น วัจนภาษา และอวัจนภาษา ในตัวเอง

สารที่เป็นวัจนภาษา คือ การบอกเล่าเรื่องราวของประเพณีของพาราผ่านการ
อบรม และการส่งต่อความรู้ต่าง ๆ จากปราชญ์ชาวบ้านและคนในชุมชนสู่ผู้รับสาร

สารที่เป็นอวัจนภาษา คือ ศิลปะ วัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ถูกแสดงออกมาในระหว่าง
การจัดงานประเพณี เช่น การกลลวยบนของพารา ที่ทำให้เห็นถึงลวดลายที่มาจากศิลปะของ
ชนชาติไทยใหญ่ หรือการเดินขบวนแห่ที่มีการแต่งกายเป็นสัตว์หิมพาน ที่แสดงถึงประวัติ
ของประเพณีของพาราที่กล่าวถึง การมารับเสด็จพระพุทธเจ้าของสัตว์ป่าหิมพานต์ในวัน
ออกพรรษานั้น เช่นกัน

3. ช่องทาง (Channel) ประเพณีของพารา, กิจกรรมการจัดงานในประเพณีของพารา
นี้การจัดการโดยใช้รูปแบบกิจกรรมที่มีอยู่แล้วของประเพณี เป็นช่องทางในการสื่อสาร พร้อม
กับเพิ่มเติมในส่วนของการจัดอบรม การจัดการเดินขบวนแห่ ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม

4. ผู้รับสาร (Receiver) คนในชุมชนและคนภายนอกชุมชนบ้านเมืองปอน โดยทั้งสอง
ส่วนนี้ต่างมีความรู้ในการถอดรหัสสารที่ส่งมาต่างกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อรูปแบบการจัดงานที่
จำเป็นต้องเพิ่มเติมในส่วนของการอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับประเพณีของพารา รวมถึงสร้าง
ความเข้าใจในพื้นฐานความเป็นอยู่ของคนในบ้านเมืองปอนให้กับคนนอกพื้นที่ด้วย

จากการแบ่งหน้าที่ของสื่อประเพณีของพาราตามองค์ประกอบการสื่อสาร ในการ
นำไปใช้ในการท่องเที่ยวของบ้านเมืองปอนนั้น จะเห็นได้ว่า บทบาทหน้าที่ของประเพณีของพารา
คือ เป็นสาร และ เป็นช่องทางในการสื่อสาร ของกิจกรรมนี้ โดยมีผู้ส่งสารคือ อบต. รร.
บ้านเมืองปอน และกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านที่ให้ความสำคัญกับกิจกรรมของพาราในรูปแบบของ
การอนุรักษ์วัฒนธรรมและการนำไปกระตุ้นการท่องเที่ยวของบ้านเมืองปอน

โดยที่มีกลุ่มผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักคือ คนในชุมชนเอง เด็ก ๆ รุ่นใหม่ และ
คนภายนอก โดยในระยะสองปีที่ผ่านมาได้รับการตอบรับอย่างดีในการทำการสื่อสารครั้งนี้
กับคนในชุมชน จะเห็นได้ว่า คนในชุมชนซึ่งเป็นคนไทยใหญ่นั้นมีความสนใจในการจัดประเพณี
ของพาราอยู่เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว เมื่อมีการนำมาจัดเป็นกิจกรรมของชุมชน ก็ได้รับการตอบรับใน
การเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี

แต่ในกลุ่มคนภายนอกพื้นที่บ้านเมืองปอน หรือที่เรียกว่ากลุ่มนักท่องเที่ยววัน นั้น ยังคง
ไม่ได้รับความสนใจเท่าไรนัก โดยดูได้จากการที่นักท่องเที่ยว ยังไม่มีการแสดงเจตนาที่จะเข้า
มาท่องเที่ยวหรือศึกษาเกี่ยวกับประเพณีของพาราโดยตรง เป็นเพียงความบังเอิญที่ได้มีโอกาส
เข้ามาตรงกับช่วงเวลาของประเพณีพอดี โดยที่เป้าหมายหลักในการเข้ามาของนักท่องเที่ยววัน
ยังคงเป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของบ้านเมืองปอน

ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ วันทนา เตชะสุวรรณ (2548) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของสื่อบุคคลและสื่อประเพณีในการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีของชาวบางกอกน้อย: ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนบ้านบุ ผลการศึกษาพบว่าสำหรับเรื่องสื่อประเพณีนั้น กลุ่มตัวอย่างทั้งผู้นำความคิดเห็นและผู้รับสารเห็นว่าเป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพอีกสื่อหนึ่งในการถ่ายทอดข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนบ้านบุ เพราะประเพณีจะเป็นทั้งผู้ส่งสาร สาร และช่องทางในการสื่อสารด้วยตัวเอง นอกจากนี้ สื่อประเพณีสามารถแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่แท้จริง สะท้อนให้เห็นสภาพสังคม มีความสนุกสนานได้เห็นของจริง ทุกคนได้มีส่วนร่วมในประเพณีนั้น ๆ และมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณาสื่อประเพณีของพาราตามองค์ประกอบที่เป็นสิ่งดึงดูดใจของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่ The European Center of Traditional and Religious Culture หรือ ECTARC (อ้างใน วาลิกา แสนคำ, 2545) ได้อธิบายไว้ จะพบว่าสื่อประเพณีของพารานั้นมีความน่าสนใจหรือสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวอยู่ 3 ประการ นั่นคือ

1. ศิลปะ หัตถกรรม ประติมากรรม

โดยในตัวของพารานั้นมีความน่าสนใจตั้งแต่ การจัดทำให้มีลักษณะเหมือนปราสาท มีการตัด ฉลุ ลวดลายต่าง ๆ ที่มีเอกลักษณ์ของความเป็นคน (ไต) ไทยใหญ่ไว้ได้อย่างประณีตและสวยงาม นอกจากนั้นการทำหิ้ง การประดับตกแต่งต่าง ๆ ยังคงเสน่ห์ของความเป็นวัฒนธรรมไทยใหญ่ ไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชม

2. ประเพณีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับศาสนา

ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการจัดประเพณีของพารามาแต่โบราณ และในปัจจุบันแม้จะมีความเชื่อที่ลดลง แต่แนวทางปฏิบัติตามความศรัทธาในศาสนายังคงอยู่ ดังเช่น การนำสวยดอก (กระสวยดอกไม้) มาใช้ในการรับอัญเชิญของพาราไว้ในบ้าน หรือการไปสวดถวายของพาราที่วัดเมื่อเสร็จสิ้นพิธีแล้วนั้น ก็ยังคงมีการปฏิบัติกันเช่นเดิม

3. วัฒนธรรมเก่าแก่โบราณ วัฒนธรรมพื้นบ้าน หรือวัฒนธรรมย่อย

ประเพณีของพาราเป็น 1 ในประเพณี 12 เดือน ของชาวไทยใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ยังคงรักและหวงแหนรูปแบบวัฒนธรรมของตนเสมอมา โดยเฉพาะที่บ้านเมืองปอนนั้นจะเห็นได้ว่าการถูกยกให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ สืบสานประเพณีวัฒนธรรมซึ่งสอดคล้องกับความหวงแหนและต้องการดำรงวัฒนธรรมของคนในพื้นที่เอง จึงทำให้บ้านเมืองปอนนั้นเป็นพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งในด้านวัฒนธรรมเป็นอย่างดี

และนอกจากนั้น เมื่อพิจารณาตาม เป้าหมายที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) ที่ได้ศึกษาและเสนอว่า คือ ความพยายามที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งพิจารณาได้จากองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

1. ต้องดำเนินการในขอบเขตความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน วัฒนธรรม วิถีชีวิต ที่ต้องขบวนการท่องเที่ยว
2. ต้องตระหนักต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน
3. ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกคน ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวเท่าเทียมและเสมอภาคกัน

4. ต้องชี้ว่าตามความต้องการของประชาชนท้องถิ่น และ ชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยว

จะพบว่า การท่องเที่ยวเมืองปอนโดยใช้ประเพณีจองพาราเป็นสื่อ นั้น สามารถพัฒนาจนก่อเกิดเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง เนื่องจากบ้านเมืองปอนนั้นใช้ธรรมชาติของวิถีชีวิตวัฒนธรรมชุมชนมาเป็นหลักในการดำเนินการ โดยผ่านการมีส่วนร่วมคิดเห็นเสนอแนะ ลงมือปฏิบัติและแก้ไข ตกเดือน ด้วยคนในชุมชนเอง โดยผลประโยชน์ที่ได้รับนั้นก็สามารถกระจายไปได้ในทุกกลุ่ม ทุกภาคส่วน โดยมีความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นที่มีทิศทางเดียวกันกับวัตถุประสงค์ของภาครัฐในบ้านเมืองปอน นั่นคือการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไว้ให้ยั่งยืน

การปรับตัวเพื่อเป็นสื่อในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเพณีจองพารา

จากบทบาหน้าที่ของสื่อประเพณีจองพารา จะเห็นว่าประเพณีจองพาราที่แยกองค์ประกอบของสื่อไปแล้วนั้น “ประเพณีจองพารา” จะมีหน้าที่เป็นสารและสื่อในรูปแบบการสื่อสารของบ้านเมืองปอน โดยในงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งโจทย์เกี่ยวกับการนำไปใช้ในการท่องเที่ยวที่เราได้ข้อมูลมาจากตอนต้นแล้วว่าประเพณีจองพาราในอดีตนั้น มีความแตกต่างกับปัจจุบัน ดังนั้นในข้อนี้ผู้วิจัยจะเสนอข้อมูลให้เห็นว่า ประเพณีจองพารานั้น มีการปรับตัวแบบไหนในการสื่อสารครั้งนี้ ตามแผนแนวคิดต้นไม้แห่งคุณค่าในแนวนอนเมื่อมาทำหน้าที่สารและสื่อ โดยสามารถสรุปได้ว่า การนำเอาประเพณีจองพารามาใช้ในการท่องเที่ยว นั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปในส่วนของเปลือก ที่มีการเปลี่ยนวิธีการทำจองพารา คือ การทำโดยนักเรียนของโรงเรียนบ้านเมืองปอนและ มีการทำการแห่จองพาราเพิ่มขึ้นจากเดิมที่ไม่เคยมีมาก่อน ส่วนกระพี้้นมีการปรับเนื้อหาของประเพณีขึ้นมา คือเพิ่มในเรื่องของการรักษาประเพณีวัฒนธรรมเอาไว้ และนอกจากนั้นจากประเพณีที่เป็นกิจกรรมของครอบครัวเปลี่ยนกลายมาเป็นกิจกรรมของชุมชน เมื่อแบ่งไปตามบทบาทหน้าที่ของการสื่อสารจะเห็นได้ว่า

ในฐานะ สาร ประเพณีของพารา มีการปรับตัวไปในเรื่องของเนื้อหาที่จากเดิมเป็นกิจกรรมของชุมชน แต่เมื่อถูกส่งให้ทำหน้าที่ในการท่องเที่ยวก็ต้องปรับเปลี่ยนให้เป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชน เป็นกิจกรรมชุมชน นอกจากนั้นยังเป็นการรักษาวัฒนธรรมไว้มากกว่าเป็นการจัดทำเพื่อความสวยงามเดียว คุณค่าและความหมายต่าง ๆ ที่เป็นแก่นสำคัญของประเพณีนั้น ยังไม่มีการปรับเปลี่ยนใด ๆ จึงทำให้ได้ทราบว่ามีผู้รับสาร หรือกลุ่มคนในชุมชนและนักท่องเที่ยวนั้น จะได้รับรู้ คุณค่า/ความหมายของประเพณีอย่างถูกต้อง

ในฐานะ สื่อ ประเพณีของพารามีการปรับตัวในเรื่องของรูปแบบ คือการเพิ่มเติมขั้นตอนการแห่ของพารา โดยวัตถุประสงค์ของการเพิ่มเติมนี้เพื่อการดึงดูด กลุ่มเป้าหมาย โดยสร้างให้มีกิจกรรมที่เพิ่มขึ้นมาในปัจจุบัน

สุริย์ บุญญาพงศ์ และสุรศักดิ์ บ่อมทองคา (2539) ได้ทำ การศึกษาประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวจุดเปลี่ยนของระบบความสัมพันธ์ทางสังคม พบว่า เมื่อกิจกรรมทางประเพณี กลายเป็นวัตถุในการท่องเที่ยวรูปแบบของกิจกรรมตามแบบเดิมของท้องถิ่น มักจะถูกปรับเปลี่ยนไปเพื่อให้เกิดความน่าตื่นตา ตื่นใจแก่นักท่องเที่ยว ผู้ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมประเพณี มิใช่มีเพียงชาวบ้านหรือคนในชุมชนเท่านั้น หากแต่มีหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ เข้ามาร่วมด้วย ซึ่งมีผลทำให้ต้องมีการปรับระบบการจัดการดำเนินงานเสียใหม่

สำหรับการปรับปรุงยุคดิสโก้บ้าน หากได้พิจารณาต้นไม้แห่งคุณค่าตามแนวนอน เราจะเห็นว่าต้นไม้ต้นนั้นประกอบด้วย 3 ชั้นด้วยกัน ประกอบด้วย เปลือก (ส่วนที่อยู่นอกสุด) กระพี้ (ส่วนที่อยู่ถัดเข้ามา) และแก่น (ส่วนที่อยู่วงในสุด) การแบ่งชั้นทั้ง 3 ของต้นไม้จะโยงมาถึงเรื่อง “การปรับเปลี่ยน” เพราะโดยธรรมชาติของต้นไม้แล้ว เปลือกเป็นสิ่งที่ปรับได้และปรับอยู่เสมอ กระพี้จะปรับได้บางส่วน แต่แก่นนั้นเป็นสิ่งที่ต้องรักษาเอาไว้ให้เหมือนเดิม เนื่องจากเป็นส่วนสำคัญที่สุดของต้นไม้ ทั้งนี้การพิจารณาเรื่องการจัดการคุณลักษณะใดเป็นแก่น กระพี้ หรือเปลือกนั้น ต้องยึดถือหลักเรื่อง “สิทธิของเจ้าของวัฒนธรรม” โดยที่กาญจนา แก้วเทพ (2549) ได้กล่าวไว้ว่า “คนข้างนอกไม่ควรจะไปก้าวก่ายล่วงละเมิดการตัดสินใจของเจ้าของวัฒนธรรม”

เมื่อเราได้รู้ถึงบทบาทหน้าที่ของแต่ละส่วนองค์ประกอบการสื่อสารของประเพณีของพาราแล้ว ทำให้เราได้เห็นว่าสื่อประเพณีของพารายังเป็นสิทธิของชาวบ้านเมืองปอนอยู่ แม้จะมีการเข้ามาทำงานของภาครัฐ ในการส่งเสริมประเพณี แต่ยังคงอยู่ในการเข้ามามีส่วนร่วมบางส่วนเท่านั้น โดยการลงมือจัดทำกิจกรรมในทุกขั้นตอนยังคงเป็นหน้าที่ของคนบ้านเมืองปอน โดยผ่านตัวแทนภาคประชาชน อย่างปราชญ์ชาวบ้านและคนเฒ่าคนแก่ในชุมชนเป็นผู้คอยดูแล

ประเพณีอยู่ โดยในฐานะเจ้าของวัฒนธรรมนั้นมีความคิดเห็นในการนำประเพณีของพารามาใช้ แบ่งออกเป็น 2 หน่วยความคิดดังนี้

1. มีความยินดีในการส่งเสริมให้ประเพณีของพาราเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพราะชาวบ้านเมืองปอนนั้นแต่เดิมมีความยินดีในการเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอยู่ก่อนแล้วมีการจัดตั้งกลุ่ม ตั้งโฮมสเตย์ เพื่อให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวมาก่อน จึงยินดีที่จะมีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเพิ่ม เพื่อให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมความเป็นไทยใหญ่และวัฒนธรรมเก่าแก่ของบ้านเมืองปอน

2. ความหวงแหนในวัฒนธรรม ซึ่งเป็นความกังวลเกี่ยวกับสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นได้ เมื่อมีการเข้ามามาก ๆ ขึ้นของคนต่างวัฒนธรรม โดยชาวบ้านเห็นตรงกันว่า ควรมีการระมัดระวัง เรื่องนี้ให้มาก

ซึ่งเมื่อดูจากข้อมูลต่าง ๆ โดยสรุปแล้ว บ้านเมืองปอนนั้นได้นำความเป็นพื้นที่ส่งเสริมวัฒนธรรมมาใช้เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยววัฒนธรรมในชุมชนมาช้านานแล้ว โดยประเพณีของพาราในวันนั้นได้รับบทบาทอีกหนึ่ง คือเป็นสื่อประเพณีที่บ้านเมืองปอนนำมา มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมอีกทางหนึ่ง โดยได้รับการยินยอม และ เห็นด้วยของคนภายในชุมชนเป็นอย่างดี แต่ในอีกแง่มุมหนึ่งชาวบ้านเมืองปอนนั้นไม่ได้ละเลย เรื่องของการดูแลปกป้องประเพณีวัฒนธรรมที่หวงแหนของตน ไม่ให้ถูกปรับเปลี่ยนไป หรือ ผิดเพี้ยนไปเมื่อมีการเข้ามาของการท่องเที่ยว โดยมีการรักษาหรือและช่วยกันดูแลสอดส่อง อยู่เสมอ ตามที่งานวิจัยของนายวรินทร์ จิตคำภู (2549) ได้ศึกษาเรื่อง การอนุรักษ์วัฒนธรรม พื้นบ้าน (ไทยใหญ่) ในทัศนะของกรมการบริหารสภาวัฒนธรรมอำเภอและจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผลการวิจัยพบว่าควรเน้นในด้านความร่วมมือกันของภาครัฐ เอกชนและประชาชน มีองค์กรสำหรับดำเนินการที่ชัดเจน ประเพณีพื้นบ้านของชาวไทยใหญ่ที่ควรอนุรักษ์ส่งเสริมเป็นพิเศษได้แก่ปอยส่างลอง ของพารา (ปราสาทพระพุทธร) และประเพณีกันต้อ (ขอขมา) องค์กร/หน่วยงานที่มีหน้าที่สนับสนุนส่งเสริม ได้แก่ หน่วยงานบริหารราชการส่วนท้องถิ่น องค์การทางด้านวัฒนธรรม องค์กร/หน่วยงานที่ทำหน้าที่ปฏิบัติได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมประเพณีของพาราของคนในบ้านเมืองปอน

การจัดกิจกรรมประเพณีของพาราของบ้านเมืองปอนที่ผ่านมาในอดีตนั้น จะเป็นการทำตามความเชื่อทางศาสนา โดยทุกบ้านหลังคาเรือนก็จะรู้ถึงระยะเวลาในการทำ โดยไม่จำเป็นต้องใช้การประชาสัมพันธ์หรือการชักชวนมาเป็นกิจกรรมใด ๆ เพื่อช่วยกระตุ้นให้เกิดประเพณีจึงเป็นเรื่องปกติที่ชาวบ้านจะทำของพารากันเอง ต่างคนต่างทำแล้วจึงค่อยมา

ประดับหน้าบ้าน แต่ในปัจจุบันที่ยุคสมัยเปลี่ยนไป ผู้คนเปลี่ยนจากรุ่นสู่รุ่น ประเพณีบางส่วนจึงอาจสูญหายไป ชาวบ้านเมืองปอนตระหนักถึงข้อนี้จึงมีการนำประเพณีของพารามาเป็นสื่อในการกระตุ้นและเสริมสร้างการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรม โดยใช้ความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นแรงขับเคลื่อนในการทำงาน

จากแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) สามารถนำมาอภิปรายการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนบ้านเมืองปอนในประเพณีของพาราได้ดังนี้

เมื่อมองตาม โคเฮน และฮัทซอфф (1980) ที่ได้แบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ จะสามารถนำมาสรุปการมีส่วนร่วมของคนในบ้านเมืองปอนได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision-Making) ประกอบด้วยการริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจและการตัดสินใจปฏิบัติการ

ก่อนการจัดกิจกรรมประเพณีของพาราของบ้านเมืองปอนนั้นจะมีการประชุมระดมความคิด เพื่อให้คนในชุมชนได้มีส่วนในการ ชี้แนะตามวิถีชุมชนที่ถูกต้อง และเป็นไปตามความต้องการและความพึงพอใจของทุกฝ่าย

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) โดยการให้การสนับสนุนทรัพยากร การบริหาร และการประสานความร่วมมือ รวมทั้งการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ

ในทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบกระบวนการประเพณีของพารา ชาวบ้านเมืองปอนนั้นได้เข้าไปมีส่วนร่วมโดยทั้งหมด ทั้งร่วมให้คำปรึกษาแก่กันระหว่างทำจอง ร่วมลงมือทำกับกลุ่มนักเรียนร่วมในการเดินขบวน และร่วมในการบูชาของพาราอย่างถูกต้อง

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุทางสังคมหรือโดยส่วนบุคคล การจัดประเพณีของพาราของบ้านเมืองปอนนี้มีประโยชน์ที่ชัดเจนให้กับชาวบ้านดังนี้

ประการแรก คือ ชาวบ้านได้มีของพาราไว้บูชา โดยไม่ต้องทำหรือซื้อเอง เพราะมีของพาราที่นักเรียนจัดทำไว้แจกจ่ายให้กับชาวบ้าน

ประการที่สอง คือ เด็กนักเรียนที่ได้ทำของพารา จะได้ความรู้ความสามารถติดตัวไปในเรื่องของการทำของพารา

ประการที่สาม คือ เมื่อมีการนำประเพณีของพารามาสร้างเป็นกิจกรรมในการเชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้ามา ก็จะส่งผลถึงกลุ่มหรือชุมชนอื่น ๆ ที่มีไว้ต้อนรับนักท่องเที่ยวของบ้านเมืองปอนให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการควบคุมและตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมดและเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วม

เมื่อสิ้นสุดงานประเพณีจองพาราจะมีการสอบถามความคิดเห็นชาวบ้าน และมีการประชุมสรุปงานประเพณีจองพาราเพื่อหาข้อผิดพลาดและร่วมกันแก้ไขในปีต่อ ๆ ไป

นอกจากนั้น การมีส่วนร่วมของคนในบ้านเมืองปอนสามารถเรียกได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงตามที่ White (อ้างถึงใน ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ, 2549) ได้อธิบายไว้ว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาสามารถแยกแยะได้เป็น 2 ลักษณะคือการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine participation) และ การมีส่วนร่วมแบบเทียม (Pseudo-Participation)” White ได้นำแนวคิดของ Amstein ซึ่งสะท้อนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมาจัดกลุ่มใหม่ โดยเขาย้ำให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine Participation) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ Amstein เรียกว่า การร่วมแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น การร่วมเป็นพันธมิตร การส่งตัวแทนเข้าร่วมใช้สิทธิในการตัดสินใจ การควบคุมการตัดสินใจโดยพลเมือง

ภาพรวมของการมีส่วนร่วมในประเพณีจองพาราของชาวบ้านเมืองปอนนั้นเป็นไปในทิศทางที่ดี มีการร่วมมือร่วมใจ มีการช่วยเหลือ มีความสนใจ และชื่นชมในประเพณีที่จัดขึ้นในพื้นที่ของตน ด้วยคนทั้งบ้านเมืองปอนมีแนวคิดในการพัฒนาชุมชนหรือพื้นที่อยู่อาศัยของตนเองไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งภาครัฐและประชาชน มีส่วนร่วมมีกันทั้งการอนุรักษ์วัฒนธรรมและต้องการให้ประเพณีจองพาราเป็นสื่อที่ช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวไปด้วยในตัวเอง ดังที่ วิไล บุญบรรจง (2543) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการท่องเที่ยวว่า “ต้องให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง โดยได้รับความร่วมมือจากทุกองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้กระบวนการพัฒนายามีเป้าหมายและทิศทางเดียวกัน” และ สารภี ศิลา (2545) ได้ให้ทรรศนะถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการท่องเที่ยวว่า “การท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นในชุมชนอย่างยั่งยืนไม่ได้ หากเป็นการดำเนินงานของกลุ่มหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพียงลำพัง โดยขาดความเห็นพ้องต้องกันของสมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชน และการที่จะให้ชุมชนเห็นพ้องต้องกัน ก็ต้องเกิดจากการที่ชุมชนตระหนักถึงคุณประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอน

โดยจากการศึกษานั้นจะเห็นได้ว่าโดยภาพรวมแล้ว การทำการดำเนินงานกิจกรรมจองพารา ได้ตอบสนองตามวัตถุประสงค์ของ กิจกรรม อย่างชัดเจนในเรื่องของการสืบทอดวัฒนธรรมของคนในพื้นที่บ้านเมืองปอนได้เป็นที่น่าพอใจ แต่ยังไม่สามารถนำมาใช้ดึงดูด

ความสนใจด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้คนภายนอกได้ ซึ่งอาจเนื่องมาจากการประชาสัมพันธ์ที่ยังคงมีน้อยสำหรับกลุ่มเป้าหมายนอกพื้นที่

ด้วยประเพณีจองพารานั้นเป็นการทำกิจกรรมในช่วงปีมีแค่ 1 ครั้งและเป็นช่วงเวลาจำกัด คือ เป็นช่วงเวลาที่ถูกกำหนดไว้เพื่อควบคุมเรื่องการรักษาประเพณีวัฒนธรรมให้คงอยู่อย่างเดิม ซึ่งถือเป็นข้อดีในการดำรงรักษาวัฒนธรรมไว้จึงทำให้การสื่อสารในเรื่องของการจัดงานเป็นไปได้อย่าง จึงอาจใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ภาพรวมของประเพณีและวัฒนธรรมไทยใหญ่ ผ่านสื่อที่ใช้ง่ายแต่มีประสิทธิภาพต่อกลุ่มเป้าหมายภายนอกชุมชน และสามารถจัดทำสื่อเองได้โดยคนในชุมชน เช่น การใช้ facebook page เพิ่มขึ้นมาเพื่อ link ไปยัง website หลักของบ้านเมืองปอน

นอกจากนี้ผู้ศึกษายังพบว่าการเพิ่มการจัดทำข้อมูลเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์นั้น จะเป็นการเปิดโอกาสให้คนภายนอกได้มีโอกาสในการรับรู้ถึงวัฒนธรรมที่สวยงามของชาวไทยใหญ่ด้านอื่น ๆ อีกมาก และยังสามารถช่วยให้นักท่องเที่ยวมีการเตรียมตัวก่อนเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ได้อีกด้วย เช่นการโพสต์ข้อมูลการแต่งกายแบบชาวไทยใหญ่ หรือวัฒนธรรมการกินอาหารแบบชาวไทยใหญ่ เหล่านี้นอกจากจะทำให้เกิดความรู้และสร้างความสนใจให้นักท่องเที่ยวแล้ว ยังสามารถสร้างให้เป็นการป้องกันวัฒนธรรมจากผู้ที่จะเข้ามาท่องเที่ยวที่ได้อบรมและเตรียมตัวก่อน หรือผู้ที่ไม่มีความสนใจในวัฒนธรรมชาวไทยใหญ่อย่างแท้จริงหรือผู้ที่ไม่พร้อมจะทำตามกฎระเบียบ ที่อาจจะรู้สึกได้ถึงความกังวลและยุ่งยาก ได้อีกทางหนึ่งด้วยเช่นกัน

จากวัฒนธรรมไทยใหญ่ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาผ่านประเพณีจองพารานั้น พบว่ายังมีในส่วนของอัตลักษณ์ความเป็นไทยใหญ่ที่ถูกแสดงออกผ่านประเพณีต่าง ๆ ในส่วนต่าง ๆ ของการจัดงานนั้นมีที่มาที่ไปของการกระทำจากพื้นความเชื่อ ความศรัทธาของชาวไทยใหญ่อีกมากมายที่ยังไม่ได้ถูกแสดงออกมาในงานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจหากมีการทำการศึกษาเกี่ยวกับของอัตลักษณ์ความเป็นไทยใหญ่ที่ถูกแสดงออกผ่านประเพณีต่าง รวมถึงประเพณีจองพารา และผู้ศึกษาพบว่าขั้นตอนการจัดทำจองพารา ลวดลาย และรูปแบบต่าง ๆ รวมไปถึง การทำฐานรองรับจองพารา การจัดทำสวดคองนั้น ล้วนมีขั้นตอนที่น่าสนใจและมีความหมายซ่อนไว้ ซึ่งสามารถนำมาจัดทำเป็นงานวิจัยที่ลงลึกไปอีกขั้นเกี่ยวกับขั้นตอนการทำความเข้าใจของลวดลายและอุปกรณ์ที่เป็นสัญลักษณ์ในตัวชิ้นงาน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจ หรือเป็นประโยชน์ต่อการรักษาอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีจองพารา หรือประเพณีออกพรรษาของชาวไทยใหญ่ได้อีกทาง

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2549). *สื่อพื้นบ้านชาวรับงานสุภาพ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นุชจรินทร์ ทับทิม. (2553). *การสื่อสารอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านวัวลาย จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านกิจกรรมถนนคนเดิน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ. (2549). *การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน: จากแนวคิดสู่ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- มงคล จันทราบำรุง และสารภี ศิลา. (2545). *ความคิดเห็นของชุมชนและบัณฑิตอาสาต่อโครงการจ้างบัณฑิตอาสา และผู้มีประสบการณ์ด้านการเงินเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- วารินทร์ จิตคำภู. (2541). *การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน (ไทยใหญ่) ในทัศนะของกรรมการบริหารสภาวัฒนธรรมอำเภอ จังหวัดแม่ฮ่องสอน (รายงานผลการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ
- วาลิกา แสงคำ. (2545). *การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมบ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วิไล บุญบรรจง. (2543). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวบริเวณชายฝั่งทะเลเมืองระยอง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ตีพิมพ์เผยแพร่)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- วันทนา เตชะสุวรรณ. (2548). *บทบาทของสื่อบุคคลและสื่อประเพณีในการถ่ายทอดวัฒนธรรมประเพณีของชาวบางกอกน้อย: ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนบ้านบุ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ.
- สมควร กวียะ. (2555). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ สำนักงานจังหวัดแม่ฮ่องสอน*. รายได้การท่องเที่ยว. สืบค้นจาก <http://123.242.182.10/kpi2013/index.php/growth-kpi-6> P.2
- สุรีย์ บุญญาหงษ์ และสุศักดิ์ บ่อมทองคา. (2539). *ประเพณีเพื่อการท่องเที่ยว : จุดเปลี่ยนของระบบความสัมพันธ์ทางสังคม*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Cohen, John M. and Uphoff, Norman T. (1980). *Participation's place in rural develop: Seeking clarity through specificity*. New York: World Development.

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา เป็นวารสารวิชาการ จัดพิมพ์ โดยมหาวิทยาลัยพะเยา กำหนดพิมพ์ปีละ 2 ฉบับ (เดือนมกราคม – มิถุนายน และ (เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม) ผู้นิพนธ์สามารถส่งเรื่องมาลงพิมพ์ได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็น สมาชิกหรือสังกัดมหาวิทยาลัยพะเยาเท่านั้น ผลงานที่ได้รับการพิจารณาลงพิมพ์ในวารสาร จะต้องมีส่วนที่น่าสนใจ เป็นงานที่ทบทวนความรู้เดิม หรือองค์ความรู้ใหม่ที่ทันสมัย รวมทั้ง ข้อคิดเห็นทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน

นอกจากนี้สำหรับการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เจ้าของบทความต้องสามารถแสดงให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมในการวิจัยได้รับทราบข้อมูลและตัดสินใจเข้าร่วมในการวิจัยด้วยความสมัครใจ และจะต้องเป็นงานที่ไม่เคยถูกนำไปพิมพ์เผยแพร่ในวารสารอื่นใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาลงพิมพ์ในวารสารใด ๆ บทความอาจถูกดัดแปลง แก้ไขเนื้อหา รูปแบบ และสำนวน ตามที่กองบรรณาธิการเห็นสมควร ทั้งนี้เพื่อให้วารสารมีคุณภาพในระดับมาตรฐานสากล และนำไปอ้างอิงได้ หากผู้นิพนธ์มีข้อสงสัยในการจัดเตรียมต้นฉบับสามารถตรวจสอบระเบียบการตีพิมพ์ล่าสุดของวารสาร ได้จาก E-mail: hu.journal.up@gmail.com

การเตรียมต้นฉบับ

1. ต้นฉบับพิมพ์เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ แต่ละเรื่องจะต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษการใช้ภาษาไทยให้ยึดหลักการใช้คำศัพท์และการเขียนทับศัพท์ภาษาอังกฤษ ตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ให้หลีกเลี่ยง การเขียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยในข้อความ ยกเว้นกรณีจำเป็น เช่น ศัพท์ทางวิชาการที่ไม่มีคำแปลหรือคำที่ใช้แล้ว ทำให้เข้าใจง่ายขึ้นคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เขียนปนภาษาไทยให้ใช้ตัวเล็กทั้งหมด ยกเว้นชื่อเฉพาะสำหรับต้นฉบับภาษาอังกฤษควรได้รับการตรวจสอบความถูกต้องด้านการใช้ภาษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาอังกฤษก่อน

2. ขนาดของต้นฉบับ ใช้กระดาษขนาด A4 **ตัวหนังสือแบบ TH Niramit AS** และพิมพ์โดยเว้นระยะห่างจากขอบกระดาษด้านละ 1 นิ้ว โดยมีระยะห่างระหว่างบรรทัดเป็นแบบ double space เพื่อสะดวกในการอ่านและการแก้ไข

3. ชนิดและขนาดตัวอักษร ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

- ชื่อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 18 pt. ตัวหนา
- ชื่อผู้พิมพ์ใช้ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวปกติ
- หัวข้อหลักใช้ตัวอักษรขนาด 16 pt. ตัวหนา
- หัวข้อรองใช้ตัวอักษรขนาด 14 pt. ตัวหนา
- บทคัดย่อและเนื้อเรื่องใช้ตัวอักษรขนาด 14 pt. ตัวปกติ
- เชิงอรรถหน้าแรกที่เป็นที่อยู่ของผู้พิมพ์ใช้ตัวอักษรขนาด 12 pt. ตัวปกติ

4. การส่งต้นฉบับ ผู้เสนอผลงานจะต้องส่งต้นฉบับแบบพิมพ์ ในรูปแบบของอิเล็กทรอนิกส์ไฟล์แบบ “.doc” (MS Word) มาที่กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยาหรือที่ E-mail: hu.journal.up@gmail.com

5. จำนวนหน้า ความยาวของบทความไม่ควรเกิน 15 หน้า รวมตาราง รูป ภาพ และเอกสารอ้างอิง

6. รูปแบบการเขียนต้นฉบับ แบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่

1. ประเภทบทความรายงานผลงานวิจัย (research article)
2. บทความวิชาการทันสมัยที่จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยใหม่ ๆ ที่ผู้อื่นได้ทำไว้มาก่อน (review article)

7. ใส่เลขหน้า กำกับทุกหน้าตรงกลางด้านบนของกระดาษ A4

การเรียงลำดับหัวข้อในบทความผลงานวิจัย

1. ชื่อเรื่อง (Title) ควรจะสั้น กระชับและสื่อเป้าหมายหลักของงานวิจัย ไม่ใช้คำย่อ ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร (ประมาณ 2 บรรทัด) ชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษต้นฉบับภาษาไทยให้พิมพ์ชื่อเรื่องภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยภาษาอังกฤษ ให้สื่อความหมายเหมือนกัน

2. ชื่อผู้พิมพ์ [Author(s)] และที่อยู่ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และระบุหน่วยงานหรือสถาบันที่สังกัดและ E-mail address ของผู้พิมพ์ เพื่อกองบรรณาธิการและผู้ที่สนใจสามารถติดต่อได้ หากมีผู้พิมพ์มากกว่า 5 คนให้เรียงลำดับตามความสำคัญ

3. **บทคัดย่อ (Abstract)** เป็นการย่อเนื้อความงานวิจัยทั้งเรื่องให้สั้นและมีเนื้อหาครบถ้วนตามเรื่องเดิม ความยาวไม่เกิน 250 คำ ไม่ควรมีคำย่อ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4. **คำสำคัญ (Keywords)** ให้ระบุไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษา ไม่ควรเกิน 5 คำ

5. **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนเริ่มต้นของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา เหตุผล และวัตถุประสงค์ที่นำไปสู่การวิจัยนี้ควรให้ข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้องจากการตรวจเอกสารประกอบ

6. **วัตถุประสงค์ (Objective)** เพื่อกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนในการศึกษาวิจัยในประเด็นที่ต้องการศึกษา โดยมีการกำหนดหลักเกณฑ์ดังนี้ ประเด็นที่กำหนดจะต้องมีความชัดเจน, ต้องไม่มีความซ้ำซ้อนกันในประเด็นย่อย และจัดลำดับความสัมพันธ์ระหว่างประเด็น

7. **กรอบแนวคิด (Conceptual Framework)** การวิจัยซึ่งประกอบด้วยตัวแปร และการระบุความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ในการสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยจะต้องมีกรอบพื้นฐานทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ศึกษา นำมาประมวลเป็นกรอบในการกำหนดตัวแปร และรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในลักษณะของกรอบแนวคิดการวิจัยและพัฒนาเป็นแบบจำลองในการวิจัยต่อไป

8. **สมมุติฐาน (ถ้ามี) (Research hypothesis)** แสดงให้เห็นว่าผลการศึกษาดตามวัตถุประสงค์และแสดงความคิดเห็นพร้อมทั้งเปรียบเทียบของงานวิจัยในอดีต หรือเปรียบเทียบผลงานวิจัยในประเด็นที่คล้ายคลึงกันในอดีต โดยมีแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้

9. **ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology)** วิธีการค้นหาคำตอบจะเป็นกระบวนการ ใช้ค้นหาคำตอบ เป็นแบบแผนของการวิจัย เช่น เครื่องมือการศึกษา / วิจัย, วิธีการวิเคราะห์, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, เครื่องมือในการศึกษา, วิธีการดำเนินการวิจัย, วิธีการวิเคราะห์ผลการศึกษา เป็นต้น

10. **ผลการศึกษา (Results)** รายงานผลที่ค้นพบ ตามลำดับขั้นตอนของการวิจัยอย่างชัดเจนได้ใจความถ้าผลไม่ซับซ้อนและมีตัวเลขไม่มากควรใช้คำบรรยาย แต่ถ้ามีตัวเลขหรือตัวแปรมากควรใช้ตารางหรือแผนภูมิแทน ไม่ควรมีเกิน 5 ตารางหรือแผนภูมิ

11. **อภิปราย และสรุปผล (Discussion and Conclusion)** แสดงให้เห็นว่าผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์และแสดงความคิดเห็นพร้อมทั้งเปรียบเทียบของงานวิจัยในอดีต หรือเปรียบเทียบผลงานวิจัยในประเด็นที่คล้ายคลึงกันในอดีต โดยมีแหล่งอ้างอิงที่เชื่อถือได้

12. **ตาราง รูป ภาพ แผนภูมิ (Tables, Figures and Diagrams)** ตรวจสอบความถูกต้องของที่มา และลิขสิทธิ์ทรัพย์สินทางปัญญา และควรคัดเลือกเฉพาะที่จำเป็น

แทรกไว้ในเนื้อเรื่องโดยเรียงลำดับให้สอดคล้องกับคำอธิบายในเนื้อเรื่อง และต้องมีคำอธิบายสั้น ๆ ที่สื่อความหมายได้สาระครบถ้วน กรณีที่เป็นตารางคำอธิบายอยู่ด้านบน ถ้าเป็นรูปภาพ แผนภูมิคำอธิบายอยู่ด้านล่าง

13. กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements) ระบุสั้น ๆ ว่างานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุน และความช่วยเหลือจากองค์กรใดหรือผู้ใดบ้าง

14. ข้อเสนอแนะ (Suggestion) เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งต้องอยู่บนพื้นฐานจากผลงานวิจัยนั้น ๆ และความเป็นไปได้ในแง่ทฤษฎี และแนวปฏิบัติ

15. เอกสารอ้างอิง (References) ระบุรายการเอกสารที่นำมาใช้อ้างอิงให้ครบถ้วน โดยใช้อ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) คือ ให้เรียงเอกสารที่ใช้ อ้างอิงทั้งหมดตามลำดับตัวอักษรตัวแรกของรายการที่อ้างอิง โดยยึดวิธีการเรียงลำดับตามแบบพจนานุกรม โดยมีเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนภาษาต่างประเทศ

1. รูปแบบและตัวอย่างการอ้างอิงหนังสือ (Book)

ภาษาไทย	ชื่อผู้แต่ง.(ปีที่พิมพ์).\ชื่อบทความ.\สถานที่เมืองพิมพ์: สำนักพิมพ์.
---------	--

เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

กนกวรรณ วรวงศ์. (2549). การศึกษาประสิทธิภาพของสารสกัดจากรางหางไหลเพื่อ
ควบคุมไร ชาวพริก.ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

Getzen, TE. (1997). *Health economics: fundamentals of funs*. New York: John Wiley & Son
(pp.5–12). (Annals of New York academy of science; Vol 288).

2. การอ้างอิงจากวารสาร (Journal)

ภาษาไทย	ชื่อผู้แต่ง.(ปีที่พิมพ์).\ชื่อบทความ.\ชื่อวารสาร,ปีที่พิมพ์(ฉบับที่), เลขที่หน้า. ชื่อผู้แต่ง.(ปีที่พิมพ์).\ชื่อบทความ.\ชื่อวารสาร,(ฉบับที่),หน้า- หน้า.\บทคัดย่อ\ สืบค้นจาก http://
---------	---

เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

ธีรเกียรติ์ เกิดเจริญ. (2505). นานโนเทคโนโลยีความเป็นไปได้และทิศทางในอนาคต. วารสารเทคโนโลยีวัสดุอุตสาหกรรม-ธันวาคม. สืบค้นจาก:

<http://www.nanotect.sc.mahidol.ac.th/index.html> May13 2005

Russell FD, Coppel AL, Davenport AP. (1998). In vitro enzymatic processing of radiolabelled big ET-1 in human kidney as a food ingredient. *BiochemPharmacol*, 55(5), 697-701.

3. การอ้างอิงจากนิตยสาร (magazine)

ภาษาไทย	ชื่อผู้แต่ง.(ปี, เดือน).\ชื่อบทความ.\ชื่อนิตยสาร,ปีที่(ฉบับที่), เลขที่หน้า. ชื่อผู้แต่ง.(ปี, เดือน).\ชื่อบทความ.\ชื่อนิตยสาร,ปีที่(ฉบับที่). สืบค้นจาก http://
---------	--

หมายเหตุ: เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

วรรณเพ็ญ บุญเพ็ญ และ ปิยะพร สวัสดิ์สิงห์. (2559, เมษายน). หลุดกรอบรายได้ปานกลางของโลกยุคใหม่ด้วยระบบการศึกษา. *Creative Thailand*, 7(7). สืบค้นจาก <http://www.tcdc.or.th/creativethailand/magazine/25355>

4. รายงานจากการประชุมทางวิชาการ (Proceedings)

ภาษาไทย	ชื่อผู้นำเสนอ.(ปี, เดือน).\ชื่อบทความ.\ชื่อการประชุม. ชื่อหน่วยงานที่จัดประชุม,สถานที่จัดประชุม.
---------	---

หมายเหตุ: เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

Bengtsson S, Solheim BG. (1992, September) . Enforcement of data protection, privacy and security in medical informatics. In: Lun KC, Degoulet P, Piemme TE, Reinhoff O, editors. *MEDINFO 92. Proceeding of the 7th World Congress on Medical Informatics*, Geneva. Switzerland: Amsterdam: North Holland.

5. การอ้างอิงหนังสือพิมพ์ฉบับพิมพ์

ภาษาไทย	ชื่อผู้แต่ง.(ปี, วันที่ เดือน).\ชื่อหัวข้อข่าว.\ชื่อหนังสือพิมพ์,เลขหน้า. ชื่อผู้แต่ง.(ปี, วันที่ เดือน).\ชื่อหัวข้อข่าว.\ชื่อหนังสือพิมพ์.สืบค้นจาก (ระบุ URL)
---------	---

หมายเหตุ: เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

ดังตัวอย่าง:

ธวัชชัย วิสุทธิมรรค. (2557, 1 เมษายน). ปฏิรูปการเมืองปฏิรูปประเทศไทยแค่เอื้อมหรือ
อีกไกล. *ไทยโพสต์*. สืบค้นจาก <http://www.thaipost.net/news/category/66>

พรรณี รุ่งรัตน์. (2548, 12 พฤษภาคม). สทศ. ตั้งทีมพัฒนาข้อสอบระดับชาติมันใจคุณภาพ.
เดลินิวส์, หน้า 3.

Lee G. (1996, Jun 21). Hospitalization tied to ozone pollution: study estimates 50,000
admissions annually. *The Washington Post*, Sect. A: 3(col.5).

6. วิทยานิพนธ์

ภาษาไทย	ชื่อผู้แต่ง.(ปี).\ชื่อวิทยานิพนธ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตหรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต).สืบค้นจาก ชื่อฐานข้อมูล.(ลำดับที่). ชื่อผู้แต่ง.(ปี).\ชื่อวิทยานิพนธ์ (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิตหรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์).\สถาบันการศึกษา, สถานที่.
---------	--

หมายเหตุ: เครื่องหมาย \ หมายถึงเว้นวรรค 1 ระยะ

*ระบุว่าเป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกหรือโทไว้ในวงเล็บ

ดังตัวอย่าง:

แทมพร ภูมิเวียงศรี. (2547). ผลการส่งเสริมการบริโภคเกลือเสริมไอโอดีนในกลุ่มแม่บ้าน
ตำบลห้วยทองอำเภอกู่เวียง จังหวัดขอนแก่น (วิทยานิพนธ์สาทรณสุขศาสตร์
มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

